

สนับสนุนโดย ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) หน่วยระบาดวิทยา
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัต
ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้
วาทกรรมนโยบายการควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ROLES AND RELATIONSHIP OF DYNAMICS AMONG STAKEHOLDERS
UNDER ALCOHOL CONTROL POLICY DISCOURSES

(สัญญาเลขที่ 61-02029-0073)

ธันวาคม 2564

จัดทำโดย

วสันต์ ปวนขันวงศ์
สาขาวิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

CAS
Center for Alcohol Studies
ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้
วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ROLES AND RELATIONSHIP OF DYNAMICS AMONG
STAKEHOLDERS UNDER ALCOHOL CONTROL POLICY
DISCOURSES

(สัญญาเลขที่ 61-02029-0073)

โดย

วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์

สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ได้รับทุนสนับสนุนโดย

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยมุ่งนำเสนอประเด็นบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ แบ่งออกเป็น 3 วัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ 2. เพื่อวิเคราะห์ถึงเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น และ 3. เพื่อนำเสนอข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธืและพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอาศัยการวิจัยเอกสารและรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ข้อค้นพบในงานวิจัยประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้ 1. นโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ มีความเป็นพลวัตและสิ้นไหลมากกว่าจะเป็นนโยบายที่ยึดติดกับการห้ามปรามเพียงอย่างเดียว แต่กลับพบว่ารัฐเองยังส่งเสริมให้เกิดการผลิตและจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ภาครัฐ ซึ่งจากอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีวิวัฒนาการในการผลิตและควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์อย่างเข้มงวดมาโดยตลอด 2. ในการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ผ่านนโยบายสำหรับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของรัฐส่วนกลางนั้น มีระบบการดำเนินงานที่มีลักษณะบนลงล่าง กล่าวคือ มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจไม่เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการ โดยลักษณะการดำเนินงานที่เกิดขึ้นมีการใช้เครื่องมือทางอำนาจผ่านระบบของเอกสารไม่ว่าจะเป็น คำสั่ง หนังสือราชการ และ 3. กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มีการผูกขาดอำนาจส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ด้านเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการขาดการกระจายอำนาจทางด้านกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ท้องถิ่น ประชาชน

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย คือ 1. ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติเชิงพื้นที่ 2. ควรส่งเสริมการบทบาทการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานราชการ ประชาชน เอกชนและภาคประชาสังคม และ 3. การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายของประเทศและส่งเสริมบทบาทของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ : นโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์, วาทกรรม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

Abstract

This research project aims to represent the issue of roles and relationship of dynamics among stakeholders under alcohol control policy discourses. The study's purpose was divided into three objectives: 1. To investigate the roles and relationships of stakeholders in alcohol control policy discourses. 2. To conduct an analysis of the tools available for decentralizing and enforcing alcohol control laws and regulations on a national and local level. 3. To demonstrate the limitations of discourses on the relationships and dynamics among stakeholders in the context of alcohol control policies. The researcher employed a qualitative research methodology that included document analysis and in-depth interviews.

The following issues were examined in the research: 1. Alcohol control policies were more fluid and dynamic than those based exclusively on prohibition. Nonetheless, it was discovered that the state subsidized the production and distribution of alcoholic beverages in order to produce revenue for the public sector. Consequently, the Thai state's approach to the manufacture and control of alcoholic beverages has evolved continuously. 2. In the cooperation between local governments and central government agencies on alcohol control, a top-down operating system was implemented in terms of centralization, with no decentralization of management to local areas. Existing operations make use of power tools through a document system that includes orders and official letters. 3. Alcohol-related laws and policies possessed a monopoly on power, adversely affecting the interests of large capital groupings involved in the alcohol industry. Furthermore, there were limitations due to the absence of decentralization of alcohol laws and policies to stakeholders in other sectors, such as localities and the general public.

The research recommended the following: 1. There should be more knowledge and understanding of the spatial implementation of alcohol control laws. 2. It is necessary to promote the roles of participation among government agencies, the public, the private sector, and civil society. 3. Cooperation between relevant sectors

at the national policy level as well as the roles of relevant individuals and organizations within the community should be strengthened.

Keywords: Alcohol control policies, Discourse, Stakeholders

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเกิดจากการสนับสนุนจากบุคคลหลายท่าน โดยผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งเป็นผู้ให้ทุนในการทำโครงการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณ หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม ผู้ประกอบการ เครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย ทั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ช่วยนักวิจัย ได้แก่ นางสาวพัชรีพร เทพนำชัย นางสาวสร้อยสุดา มั่นหมาย นายชาติรี สอนเทศ และนางสาวสุทธิดา มณีกุล โดยช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขในโครงการวิจัยนี้ ทำให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยหวังว่าบทความฉบับนี้เป็นมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาและเป็นเปิดประเด็นทางพรมแดนความรู้ไปสู่การศึกษาในประเด็นอื่น ๆ ถ้าผิดพลาดประการใดผู้วิจัยขอน้อมรับไว้เพียงผู้เดียว

วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์

ธันวาคม 2564

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยเรื่อง **บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (2) วิเคราะห์เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น และ (3) นำเสนอปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธและพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) แนวคิดและทฤษฎีวาทกรรมกับการวิเคราะห์วาทกรรม (2) แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ (3) แนวคิดเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ และ (4) แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นองค์ความรู้ในการใช้อธิบายบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็นขอบเขตประชากร ได้แก่ องค์กรรัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นตัวแทนระดับชาติ รวมถึงองค์กรรัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นตัวแทนระดับท้องถิ่น กลุ่มภาคธุรกิจร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งปลีก และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเกี่ยวกับสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ (1) บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (2) เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น และ(3) ปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธและพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และขอบเขตช่วงเวลาที่ทำการศึกษา โดยโครงการวิจัยเรื่อง **บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์** ภายใต้ปีงบประมาณ 2564 งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งมุ่งการสังเคราะห์ข้อมูลและองค์ความรู้จากนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ได้นำรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอยู่ในขอบเขตประเด็นของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะสะท้อนให้เห็นถึง **บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์** และเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้

กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น ตลอดจน ปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้ นโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

ข้อค้นพบในงานวิจัยประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้ 1. นโยบายการควบคุมเครื่องตี้ม แอลกอฮอล์ มีความเป็นพลวัตและสิ้นเปลืองมากกว่าจะเป็นนโยบายที่ยึดติดกับการห้ามปรามเพียงอย่าง เดียว แต่กลับพบว่ารัฐเองยังส่งเสริมให้เกิดการผลิตและจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เพื่อเป็นการ สร้างรายได้ให้แก่ภาครัฐ ซึ่งจากอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีวิวัฒนาการในการผลิตและควบคุมเครื่องตี้ม แอลกอฮอล์อย่างเข้มงวดมาโดยตลอด 2. ในการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลาง ของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ผ่านนโยบายสำหรับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ของรัฐส่วนกลางนั้น มีระบบการดำเนินงานที่มีลักษณะบนลงล่าง กล่าวคือ มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ไม่เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการ โดยลักษณะการดำเนินงานที่เกิดขึ้นมีการใช้ เครื่องมือทางอำนาจผ่านระบบของเอกสารไม่ว่าจะเป็น คำสั่ง หนังสือราชการ และ 3. กฎหมายและ นโยบายเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มีการผูกขาดอำนาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของกลุ่มขนาด ใหญ่ด้านเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการขาดการกระจายอำนาจทางด้าน กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ท้องถิ่น ประชาชน

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย คือ 1. ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำนโยบาย เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติเชิงพื้นที่ 2. ควรส่งเสริมการบทบาทการมีส่วนร่วม ระหว่างหน่วยงานราชการ ประชาชน เอกชนและภาคประชาสังคม และ 3. การเสริมสร้างความ ร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายของประเทศและส่งเสริมบทบาทของ บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนให้มากขึ้น

วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์

สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	3
Abstract	4
กิตติกรรมประกาศ	5
บทสรุปผู้บริหาร	6
สารบัญ	8
สารบัญตาราง	
สารบัญรูปภาพ	
บทที่ 1 บทนำ	16
1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย	17
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	18
1.3 ขอบเขตการวิจัย	18
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	19
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย	22
2.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	41
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	43
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	43
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	45
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	49
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	52

บทที่ 4 บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมใน	54
นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	
4.1 รัฐไทยกับพลวัตนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	54
อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	40
4.2 สำนวนนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างประเทศบนฐาน	60
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	
4.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	75
ของรัฐไทยสังเคราะห์จากบทบาทและความสัมพันธ์	
4.4 บทบาทภาครัฐ และภาคประชาชนภายใต้วาทกรรมใน	79
นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	
4.5 สรุป	90
บทที่ 5 เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและ	97
ข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น	
5.1 กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	97
จากระดับชาติถึงท้องถิ่น	
5.2 ตัวแบบเครื่องมือการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงาน	104
ส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	
5.3 ว่าด้วยเรื่องหลักการกระจายอำนาจประเด็นกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ	109
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	
5.4 สะท้อนปัญหาและวาทกรรมจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม	113
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	
5.5 สรุป	122
บทที่ 6 ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	133
ภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	
6.1 ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่าง	134
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	

6.2 ปัญหาและข้อจำกัดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรม นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	139
6.3 สรุป	14
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อจำกัดของการวิจัย และข้อเสนอแนะ	146
7.1 สรุปผลการวิจัย	147
7.2 อภิปรายผลการวิจัย	150
7.3 ข้อจำกัดของการวิจัย	156
7.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	157
บรรณานุกรม	158
ภาคผนวก	160
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ในงานวิจัย	161
ภาคผนวก ข หนังสือรับรองการทำวิจัยในมนุษย์	165
ภาคผนวก ค ประวัติและผลงานนักวิจัย	168

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 มาตรการตามยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ	32
ตารางที่ 3.1 แนวคำถามการสัมภาษณ์	45
ตารางที่ 4.1 นโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศเวียดนาม	61
ตารางที่ 4.2 ภาพรวมของนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศลาว	66
ตารางที่ 4.3 นโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศมองโกเลีย	70
ตารางที่ 4.4 มาตรการตามยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ	82
ตารางที่ 4.5 สรุปข้อค้นพบจากงานวิจัยประเด็นบทบาทและความสัมพันธ์ของ พลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	90
ตารางที่ 5.1 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตั้งแต่มีพระราชบัญญัติควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551	114
ตารางที่ 5.2 สรุปประเด็นเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการ บังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้ง ในระดับชาติและท้องถิ่น	122
ตารางที่ 6.1 สรุปข้อค้นพบจากงานวิจัยประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	141

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 มาตรฐานโรงงานผลิตเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย	38
ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการทำวิจัยเรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่าง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์	50
ภาพที่ 4.2 ผู้มีส่วนได้เสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์	74
ภาพที่ 4.3 กลไกการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์	79
ภาพที่ 4.4 การดำเนินการควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ภายใต้พระราชบัญญัติ ควบคุมเครื่องตี๋ม แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบาย แอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563	83
ภาพที่ 4.5 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน	89
ภาพที่ 5.1 โครงสร้างการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุม เครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551	100
ภาพที่ 7.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบังคับใช้นโยบาย	151

บทที่ 1

บทนำ

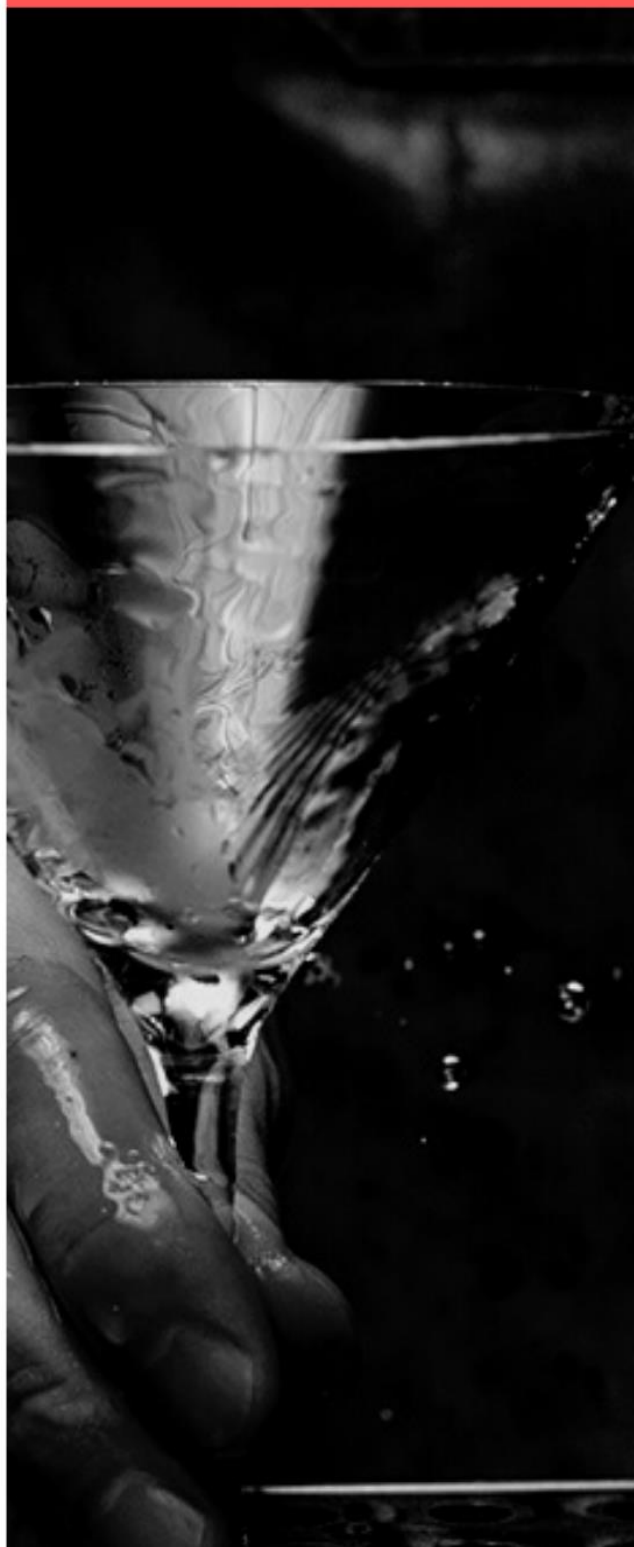
1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

ณ ปัจจุบันพฤติกรรมการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐให้ความสนใจและดำเนินการในการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง โดยการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอาศัยการบูรณาการจากภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวปรากฏทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่น โดยในกรณีเป็นการทั่วไปรัฐพยายามรณรงค์ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติมีการร่างกฎหมายและนโยบายสะท้อนให้เห็นถึงการมีอยู่ของพฤติกรรมการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัญหาสำคัญที่รัฐจะต้องดำเนินการแก้ไข ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีกลไกของรัฐในการควบคุมและลงโทษเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดื่มและการจำหน่ายสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่าย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมาตรการควบคุมการโฆษณาและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น จากตัวอย่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของรัฐในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายทำให้เห็นว่าการไกล่เกลี่ยที่สำคัญที่ดำรงอำนาจรัฐในการจัดการปัญหาและควบคุมปัญหาเกี่ยวกับสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็คืออำนาจรัฐที่เป็นโครงสร้างส่วนบน (super structure) ผ่านเจ้าหน้าที่ กฎหมาย นโยบาย รวมถึงกลไกศีลธรรมที่ผ่านการรณรงค์ในการให้ลด ละ เลิก การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งหมดนี้คือกลไกโครงสร้างของรัฐที่กระทำการยึดโยงอำนาจตัวเองเข้าสู่การควบคุมพฤติกรรมการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านการโฆษณาและการรณรงค์

เมื่อสถานการณ์การดำรงอยู่ของอำนาจรัฐที่ส่งผลต่อการควบคุมพฤติกรรมที่รัฐพึงประสงค์ดังกล่าวในการไม่ต้องการเห็นวงจรการดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดำรงอยู่ ฉะนั้นคำถามที่ตามมาซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการการวิจัยในประเด็นนี้ก็คือ การทำงานของนโยบายและมาตรการที่

เกี่ยวข้องกับการควบคุมแอลกอฮอล์ของรัฐมีประสิทธิภาพมากเพียงใด โดยในเชิงปฏิบัติการแล้วการนำนโยบายไปปฏิบัติรัฐเองไม่ได้มีความเป็นองค์รวมแต่รัฐจะมีหน่วยงานต่างๆ ในการนำนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติซึ่งเท่ากับว่าในบางครั้งการปฏิบัติการเชิงนโยบายย่อมไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้โครงการวิจัยฉบับนี้จึงพยายามหาคำตอบเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสายตาของหน่วยงานภาครัฐ ประชาสังคมและเครือข่ายธุรกิจ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้และอยู่ภายใต้นโยบายฉบับนี้ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นอย่างไร โดยผลของการวิจัยจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขช่องว่างขององค์ความรู้เพื่อทำให้เกิดการใช้นโยบายอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างไรก็ตามการศึกษาในประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยมีทรรศนะว่าจะต้องดำรงหลักการกระจายอำนาจเพื่อให้นโยบายที่เกิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สะท้อนออกมานั้นสามารถใช้ได้ทั้งในพื้นที่ระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ท้ายสุดแล้ว การรณรงค์หรือการใช้นโยบายของรัฐในการควบคุมปัญหาเรื่องสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อาจต้องรับฟังข้อเสนอแนะจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายธุรกิจ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังกล่าว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมุ่งที่จะสังเคราะห์องค์ความรู้ผ่านวาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเด็นดังต่อไปนี้ **ประการที่หนึ่ง** บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ **ประการที่สอง** วิเคราะห์ถึงเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น และ **ประการสุดท้าย** ปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ถึงเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

1.2.3 เพื่อนำเสนอข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตประชากร ครอบคลุมกลุ่มประชากรดังต่อไปนี้

- องค์กรรัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นตัวแทนระดับชาติ รวมถึงองค์กรรัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นตัวแทนระดับท้องถิ่น
- กลุ่มภาคธุรกิจร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่ง-ปลีก
- ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเกี่ยวกับสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.3.2 ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา ได้แก่

- ประการที่หนึ่ง บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ประการที่สอง เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น
- ประการที่สาม ปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.3.3 ขอบเขตช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

โครงการวิจัยเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภายใต้ปีงบประมาณ 2564 (วันที่ 1 ธันวาคม 2563 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2564)

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1.4.1 ทราบถึงบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.4.2 ทราบถึงเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

1.4.3 ทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 **เครื่องตีมีแอลกอฮอล์** หมายถึง ความหมายตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ที่กรมสรรพสามิตอธิบายว่าเป็นลักษณะของเครื่องตีที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่¹ ทั้งนี้ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ให้ความหมายว่า “เครื่องตีมีแอลกอฮอล์” หมายความว่า สุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท² สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ได้อ้างอิงความหมายของเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นสำคัญ

1.5.2 **พลวัต** หมายถึง ลักษณะรูปแบบ” ของ “สิ่ง” ทั้งหลายที่ทั้งปวงที่ต้องเคลื่อนเปลี่ยนแปลงไปตามข้อจำกัดและเงื่อนไขเฉพาะทางประวัติศาสตร์และบริบททางสังคมของ “สิ่ง” นั้นๆ³ นอกจากนี้ยังมีความหมายถึงการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบบางอย่างและการเชื่อมโยงเชิงสาเหตุ และนำไปสู่โครงสร้างใหม่สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาความคิดและการสร้างสรรค์⁴ สำหรับงานวิจัยฉบับนี้มุ่งอธิบายความเป็นพลวัตในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับประเด็นเรื่องนโยบายของเครื่องตีมีแอลกอฮอล์โดยตั้งอยู่บนฐานของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้เท่านั้น

1.5.3 **ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย** หมายถึง บุคคล กลุ่มคน หรือ องค์กรใดองค์กรหนึ่งที่ได้รับประโยชน์หรือรับผลกระทบจากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง⁵ ในงานวิจัยนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ ทั้งในภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาชน

1.5.4 **วาทกรรม** หมายถึง ระบบ และกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitute) เอกลักษณ์/อัตลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่

¹ มีทนา พุกษะรัตนานท์. (ม.ป.ป.). *ความหมายของสุรา*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก

[https://www.excise.go.th/cs/groups/public/d](https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/mjaw/mdm3/~edisp/webportal16200037530.pdf)

[ocuments/document/mjaw/mdm3/~edisp/webportal16200037530.pdf](https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/mjaw/mdm3/~edisp/webportal16200037530.pdf)

² พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. (2552). สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก

https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/c74d97b01eae257e44aa9d5bade97baf/files/lawalc/001_1alc.PDF

³ สถาพร ศรีสังข์. (2564). *เกี่ยวกับพลวัตของรูปแบบและเนื้อหา*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก

<https://siamrath.co.th/n/41137>

⁴ Teresa M. Amabile, Michael G. Pratt. (2016). *The dynamic componential model of creativity and innovation in organizations: Making progress, making meaning*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0191308516300053>

⁵ ISO Revision Series. (2015). *ความเข้าใจความจำเป็นและความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านคุณภาพ*. สืบค้นเมื่อ 25

กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.isotoyou.com/index.php/article/549-intertested-party-vs-iso.html>

ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนั้นแล้ว วาทกรรม ยังคงทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (Valorize) จนกลายเป็นวาทกรรมหลัก (Dominant Discourse) ขึ้นมาในสังคม และยังคงมองว่า วาทกรรม คือ ระบบที่ทำให้การพูด/การเขียนถึง รวมทั้งการปฏิบัติ ในเรื่องต่าง ๆ ในสังคมหนึ่ง ๆ เป็นไปได้ เพราะ วาทกรรมจะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไข และกลไกต่าง ๆ ในการพูด การเขียน (รวมทั้งการปฏิบัติ) ในเรื่องราว/ในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย⁶ สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ วาทกรรม จะเกี่ยวข้องเฉพาะชุดความคิดที่ถูกนำมาอธิบายในประเด็นเรื่องแอลกอฮอล์เท่านั้น

⁶ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2551). *ภาษากับการเมือง / ความเป็นการเมือง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 15

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

2.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้อง

2.3 กรอบคิดในงานวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในส่วนของบทที่ 2 ผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาการนำเสนอต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่

2.1.1 แนวคิดวาทกรรมกับการวิเคราะห์วาทกรรม

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์

2.1.3 แนวคิดเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- สถานการณ์อุตสาหกรรมสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกระแสโลกาภิวัตน์
- ปัญหาและข้อจำกัดของนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ

2.3 กรอบคิดในงานวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

2.1.1 แนวคิดวาทกรรมกับการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse)

แนวคิด “วาทกรรม” (Discourse) ได้รับอิทธิพลความคิดมาจากมิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักปรัชญา นักประวัติศาสตร์ความคิด นักทฤษฎีสังคม นักนิรุกติศาสตร์ และนักวิจารณ์วรรณกรรมชาวฝรั่งเศส โดยมิเชล ฟูโกต์ ได้นิยามความหมายของ “Discourse” ไว้ว่า

“a group of statements which provide a language for talking about – a way of representing the knowledge about – a particular topic at a particular historical moment... Discourse is about the production of knowledge through language. But...since all social practices entail meaning, and meaning shape

and influence what we do – our conduct – all practices have a discursive aspect”⁷

ดังนั้น “Discourse” จึงหมายถึง กลุ่มถ้อยคำที่ใช้แสดงความรู้หรือวิธีการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับหัวข้อเฉพาะในช่วงเวลาประวัติศาสตร์หนึ่งๆ “Discourse” คือกระบวนการการผลิตความรู้ผ่านภาษา แต่เนื่องจากปฏิบัติการต่างๆในสังคมนั้นก่อให้เกิดความหมาย และความหมายดังกล่าวย้อนกลับมามีอิทธิพลต่อปฏิบัติการต่างๆที่เรากระทำ ดังนั้นปฏิบัติการต่างๆจึงถือว่าเป็นปฏิบัติการเชิงวาทกรรมด้วย กล่าวคือวาทกรรมไม่ได้จำกัดอยู่ที่เฉพาะภาษา แต่การกระทำต่างๆในสังคมมีมิติของความเป็นวาทกรรมอยู่ด้วย

อีกทั้งจากงานศึกษาของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร อธิบายถึงวาทกรรมในทัศนะของมิเชล ฟูโกต์ ยังหมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง วาทกรรมทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง ขณะเดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่เก็บกด/ปิดกั้นมิให้เอกลักษณ์และความหมายบางอย่างเกิดขึ้น (subjugate) หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์และความหมายของบางอย่างที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมเลื่อนหายไปได้พร้อมๆกันด้วย (displace)

วาทกรรมยังรวมถึงการผลิตความหมายเกี่ยวกับความจริงในเรื่องต่างๆ ซึ่งหมายถึงการผลิตชุดของความรู้ กฎเกณฑ์ และข้อปฏิบัติทางสังคม การมีสถาบันทางสังคม และปฏิบัติการทางสังคม (Discursive Practice) ที่ต่อเนื่องมาจากความรู้นั้น สิ่งสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงให้คนนิยามตนเองตามความรู้ที่ถูกผลิตออกมา สำหรับมิเชล ฟูโกต์ ความรู้ทุกชนิดที่ถูกผลิตออกมาเกี่ยวข้องกับอำนาจเสมอ และสามารถเปลี่ยนมาเป็นเครื่องมือของอำนาจได้ตลอดเวลา トラบเท่าที่คนหรือสังคมนั้นๆยอมรับชุดความรู้ที่ถูกผลิตขึ้นมา

มิเชล ฟูโกต์ มองว่า สิ่งที่เป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์และความหมายให้เกิดขึ้นในสังคมคือจารีตปฏิบัติและกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งอยู่ในรูปของวาทกรรมและภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม อย่างไรก็ตาม เอกลักษณ์และความหมายมีลักษณะที่ลื่นไหล เปลี่ยนแปลงไปตามวาทกรรมที่สร้างขึ้นไม่แน่นอน ตายตัว หรือหยุดนิ่ง เพราะฉะนั้นวาทกรรมจึงเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติซึ่งกระทำต่อสรรพสิ่งและบังคับยึดเหนี่ยวให้กับโลกของความเป็นจริง เพราะได้สร้างเหตุการณ์และกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาบังคับใช้กับสรรพสิ่ง

⁷ วรพงศ์ ไชยฤกษ์. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์: มุมมองใหม่ในการวิจัยทางภาษาไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์* 8 (1). 135-159.

ขณะเดียวกันวาทกรรมชุดดังกล่าวจะเก็บบด บดบัง ปิดกั้น ขจัด หรือทำลายไม่ให้สิ่งที่แตกต่างไปจากเอกลักษณ์และความหมายของสิ่งที่วาทกรรมนั้นสร้างหรือปรากฏตัวขึ้นมา มากกว่าเป็นเรื่องของการผูกติดกันอย่างเหนียวแน่นของคุณสมบัติเฉพาะ (Attributes) การผลิตวาทกรรมจะถูกควบคุม คัดสรร จัดระบบ และแจกจ่ายภายใต้กฎเกณฑ์ชุดหนึ่ง โดยแหล่งที่สร้างกฎเกณฑ์เหล่านี้ในสังคมคือ อำนาจ นั่นเอง⁸

ดังนั้น คำว่า “วาทกรรม” หรือ “Discourse” จึงสามารถจำแนกได้ 2 ความหมาย ประกอบด้วยความหมายเชิงภาษาศาสตร์และความหมายเชิงสังคมศาสตร์ ซึ่งความหมายเชิงภาษาศาสตร์ วาทกรรมหมายถึง ภาษาเหนือระดับประโยค เป็นภาษาระดับข้อความซึ่งมีเอกภาพเชิงความหมายและสมบูรณ์ในตัวเอง เป็นภาษาที่ใช้จริงทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนในบริบทสถานการณ์จริงและมีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง มีเจตนาหรือจุดมุ่งหมายในการใช้ภาษาของผู้ใช้และความรับรู้ของผู้รับกำกับอยู่ด้วยกัน ส่วนความหมายเชิงสังคมศาสตร์ วาทกรรมหมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง⁹

1. การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse analysis)

การวิเคราะห์วาทกรรม มิเชล ฟูโกต์ ในบทความเรื่อง “*The Order of Discourse*” อธิบายถึงปฏิบัติการและวิธีวิเคราะห์เชิงวาทกรรม โดยวาทกรรมมีภาคปฏิบัติการที่สำคัญ 3 ประการ¹⁰ กล่าวคือ

1.1 ประการที่หนึ่ง : วาทกรรมกีดกัน ห้ามปราม และแบ่งแยก

วาทกรรมชุดใดจะมีอำนาจต้องมีปฏิบัติการเพื่อกีดกันวาทกรรมอื่นและห้ามปรามวาทกรรมบางประเภท (another principle of exclusion) โดยเห็นว่าวาทกรรมที่มีอำนาจสามารถแบ่งส่วนและปฏิเสธ (division and rejection) ชุดวาทกรรมอื่นออกจากประโยคความรู้ที่ถูกทำให้กลายเป็นวาทกรรมที่ผิด เช่น การแยกคนบ้าออกจากคนดี การกั้นความปกติออกจากความผิดปกติ ยิ่งกว่านั้นวาทกรรมดังกล่าวยังห้ามปราม (prohibition) ทั้งตัวมันเองและวาทกรรมอื่นไม่ให้พูดในบางสิ่งบางเรื่อง เช่น ห้ามพูดเกี่ยวกับเรื่องเพศ หรือห้ามถ่วงถึงความปกติของคนบ้า เป็นต้น มิเชล ฟูโกต์ เห็นว่ากระบวนการกีดกันและห้ามปรามนี้ ทำให้ชุดวาทกรรมชุดหนึ่งสามารถสถาปนาขึ้นเป็น

⁸ โลกาวัดน์จากข้างล่าง: ฟูโกต์ บูร์ดิเยอ, และอับปาตูร์ย. สืบเมื่อ 24 ตุลาคม 2563, จาก <http://midnightuniv.tumrai.com/midnighttext/0009999901.html>

⁹ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *สัญวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ : วิชาขาม, หน้า 35.

¹⁰ โลกาวัดน์จากข้างล่าง: ฟูโกต์ บูร์ดิเยอ, และอับปาตูร์ย. อ้างแล้ว.

ประโยคความรู้ที่ถูกต้องและมีอำนาจในการแปลงความหมาย โดยกระทำผ่านสถาบัน เช่น การศึกษา ระเบียบวินัย หรือจารีตปฏิบัติ

1.2 ประการที่สอง : วาทกรรมหลักควบคุมวาทกรรมอื่น

วาทกรรมจะมีปฏิบัติการกั้นเขตและควบคุมวาทกรรมอื่น (controlling and delimiting discourse) โดยวาทกรรมที่ขึ้นมาเถลิงอำนาจจะมีกลไกการวิจารณ์ (commentary) ชูวาทกรรมอื่นหรือวาทกรรมเก่าให้หมด พร้อมทั้งให้เอกสิทธิ์แก่ผู้พูด ซึ่งหมายถึงกลุ่มวาทกรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้มีอำนาจในการแปลงความหมายหรือสื่อสิ่งต่างๆ โดยไม่ว่ากลไกการวิพากษ์วิจารณ์หรือการให้เอกสิทธิ์แก่ผู้พูด ล้วนตกอยู่ภายใต้การจำกัดและควบคุมทางวินัยที่มิเชล พูโกต์ เห็นว่าเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบ หรือสร้างการยอมรับในสังคมวงกว้างว่าเราควรวิพากษ์วิจารณ์อะไร อย่างไร และใครควรเป็นผู้พูดผู้วิจารณ์ หรือกล่าวอีกแง่คือวาทกรรมจะทำหน้าที่แยกแยะชุดประโยคคำสั่งใดถูกหรือผิด

1.3 ประการที่สาม : วาทกรรมสร้างความชอบธรรมให้ตนเอง

มิเชล พูโกต์ เห็นว่าชุดวาทกรรมจะสามารถตั้งตัวเองอยู่ในสังคมอย่างชอบธรรม โดยวาทกรรมที่ขึ้นมาเถลิงอำนาจจะผ่านพิธีกรรมบางอย่างให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์น่าเชื่อถือ เช่น วาทกรรมในอดีตบางส่วนผ่านพิธีกรรมทางศาสนา หรือบางส่วนผ่านกฎเกณฑ์ความยุติธรรม เพื่อให้ชุดวาทกรรมมีเอกสิทธิ์ บริสุทธิ และในปัจจุบันชุดวาทกรรมที่มีอำนาจต้องผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ ทดลอง หรือได้รับความยอมรับในการเป็นศาสตร์ ยิ่งกว่านั้นในการสถาปนาความเป็นตัวตนทางวาทกรรม ยังมีสังคมเพื่อผลิตหรือคงความศักดิ์สิทธิ์เอาไว้ โดยหากดำเนินอยู่ในวงแคบ เช่น ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือในเฉพาะบางสาขาวิชา ก็ยิ่งทำให้ชุดวาทกรรมมีเอกสิทธิ์และอำนาจมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์วาทกรรม หมายถึง การพยายามศึกษาและสืบค้นกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆในการสร้างเอกลักษณ์ และความหมายให้กับสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในสังคม ภายใต้รูปของวาทกรรมและภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้นๆอย่างไร มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์ อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้างตลอดจนการปิดกั้น สิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมนั้นๆ เป็นอย่างไร¹¹ จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวของ มิเชล พูโกต์ ไม่ได้พูดถึงแต่เรื่องวาทกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ มิเชล พูโกต์ ยังพูดถึงปฏิบัติการของวาทกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าวาทกรรมมีสองด้านที่ใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

¹¹ ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ (2545). อ้างแล้ว.

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ (Globalization)

“โลกาภิวัตน์” (Globalization) คือ ขบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศและประชาชนทั่วโลกประกอบด้วยการผนวกรวมกันทางการตลาด การผลิต และทรัพยากรระหว่างประเทศไว้ด้วยกัน โดยผ่านระบบการค้าระหว่างประเทศ การเคลื่อนย้ายของแรงงาน และการเคลื่อนย้ายเงินลงทุนระหว่างประเทศ ผ่านทางการค้าและบริการระหว่างประเทศของคนและการลงทุน เช่น การลงทุนในเครื่องมือ โรงงาน หุ่น พันธ์บัตร นอกจากนี้ยังรวมถึงปัจจัยที่ไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ปัจจัยทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การเมืองและเทคโนโลยี โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนสู่การเกิดโลกาภิวัตน์ มีดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Technology Change)

- การทำให้เกิดการผลิตจำนวนมาก เกิดการประหยัดต่อขนาด เพื่อการผลิตสินค้าได้จำนวนมากและส่งออกไปขายทั่วโลก
- การทำให้เกิดการสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงโลกให้เป็นหนึ่งเดียวหรือเป็นการสื่อสารพื้นฐานรอบโลก โดยการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ในการสื่อสาร หรือใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น ดาวเทียม ทำให้เกิดการเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วทั่วโลก ทำให้เกิดธุรกิจระดับโลก (Global Business) นำไปสู่การเกิดตลาดโลก (Global Market) ซึ่งทำให้คนและผู้ประกอบการมีความใกล้ชิดกัน
- การทำให้เกิดการขนส่งเชื่อมโยงโลกให้เป็นหนึ่งเดียวด้วยเส้นทางขนส่งทางบก ทางอากาศ และทางรถไฟ การขนส่งโดยใช้คอนเทนเนอร์ (Container ship) ขนส่งทางท่อ (Pipelines) ส่งผลให้เกิดการผลิตมากขึ้น

2. การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน

- การเปิดเสรีทางการค้า โดยประเทศต่างๆได้มีการตกลงกันในหลายรูปแบบ เช่น ทำความตกลงกันใน 2 ประเทศ เรียกว่า ทวิภาคี หรือ ประเทศทำความตกลงกันหลายประเทศเรียกว่า พหุภาคี ในภูมิภาคเดียวกันหรือในทวีปเดียวกันเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าซึ่งกันและกัน เช่น การลดภาษีนำเข้า การลดสิ่งกีดกันที่ไม่ใช่ภาษีลง ทำให้ประเทศที่มีการตกลงเปิดเสรีทางการค้าได้รับประโยชน์ และมีการค้าระหว่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น เกิดการลงทุนในต่างประเทศเพิ่มขึ้น

- การเปิดเสรีทางการเงิน เพื่อเอื้อประโยชน์ให้ประเทศต่างๆ ที่ทำการค้าระหว่างประเทศกัน เกิดการความสะดวกในการค้าและการลงทุน จนเกิดตลาดการเงินระหว่างประเทศขึ้น ทำให้การค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้น

ปัจจัยขับเคลื่อนทั้ง 2 ประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้หน่วยธุรกิจหรือบริษัทต่างๆ ได้ปรับโครงสร้างการผลิตของตน โดยการผลิตสินค้าจำนวนมากเพื่อให้ได้การประหยัดต่อขนาดและเป็นการลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยให้ต่ำลงให้ให้ราคาสินค้าต่ำลงได้ นอกจากนี้บริษัทระดับโลกเหล่านี้ยังทำการผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานเป็นสากลมากขึ้น เรียกการผลิตนี้ว่าเป็นการผลิตในระดับโลกมากขึ้น โดยผ่านการลงทุนในต่างประเทศ ซึ่งบริษัทระดับโลกนี้จะได้รับผลตอบแทนมากกว่าการส่งสินค้าออก ในด้านเทคโนโลยี การเพิ่มการไหลของข่าวสารและการเพิ่มความสามารถทางการค้าและบริการที่สูงขึ้น เป็นแรงกระตุ้นให้ค้นหาแหล่งที่ตั้งในการผลิตมากขึ้น ธุรกิจเพิ่มความสามารถในการผลิตขึ้นส่วนที่มีความแตกต่างกันในประเทศต่างๆ และภูมิภาคต่างๆ ภายใต้การบริหารจัดการของบริษัทเดียวกัน หน่วยผลิตที่รับจ้างผลิตเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตของบริษัทหรือหน่วยผลิตในต่างประเทศ การจ้างงาน เทคโนโลยี เงินทุน ความเชี่ยวชาญ สามารถเคลื่อนย้ายได้ทั่วโลก¹²

ดังนั้น จะพบว่า การขับเคลื่อนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยมและระบบสารสนเทศที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของผู้คนทั่วโลกในทุกมิติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่เลื่อนไหลข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็ว

2.1.3 แนวคิดเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ (Neo-Liberal Economy)

แนวคิดเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) มีฐานมาจากแนวคิดเสรีนิยมคลาสสิกที่ก่อตัวขึ้นในช่วงคริสต์วรรษที่ 18 ซึ่งอยู่ในช่วงที่มีการปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช สิทธิเสรีภาพทางการเมืองถูกจำกัด ส่วนด้านเศรษฐกิจเป็นรูปแบบพาณิชย์นิยมที่เน้นการส่งออกเพื่อสะสมความมั่งคั่งให้แก่ชนชั้นนำ โดยไม่ได้กระจายไปสู่ประชาชนทั่วไป สำนักนี้มีนักคิดคนสำคัญคือ อדם สมิธ ซึ่งเชื่อว่า โดยพื้นฐานแล้วมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวและต้องการแสวงหาประโยชน์ส่วนตน นำไปสู่การแข่งขันและในที่สุดจะทำให้สังคมได้ประโยชน์จากการแข่งขัน โดยสมิธเรียกว่า มือที่มองไม่เห็น (Invisible Hand) หรือกลไกราคาและจะต้องจำกัดบทบาทรัฐให้เหลือน้อยที่สุด ทำหน้าที่เพียงปกป้องอิสรภาพและทรัพย์สินของเอกชน แนวคิดเสรีนิยมจึงเชื่อในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและตลาดเสรี อย่างไรก็ตามภายหลังสงครามโลก ครั้งที่ 1 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ แนวคิดเสรีนิยมถูกตั้งคำถาม แนวคิดเสรีนิยมแบบเคนส์ได้ขึ้นมา มีบทบาทแทนจนกระทั่งเกิด

¹² ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ (Globalization). สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2563. จาก http://library.senate.go.th/document/Ext1707/1707872_0004.PDF

วิกฤตเศรษฐกิจอีกครั้งในช่วงทศวรรษ 1970 แนวคิดเสรีนิยมจึงถูกนำมาปิดฝุ่นอีกครั้ง พร้อมติดป้ายคำว่า “ใหม่”

แนวคิดเสรีนิยมใหม่เป็นแนวคิดที่เริ่มมีอิทธิพลในช่วงปลายทศวรรษ 1970 โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ จากการขึ้นเป็นผู้นำของประธานาธิบดี โรนัลด์ เรแกน และนายกรัฐมนตรีมาร์กาเรต แทตเชอร์ แนวคิดนี้ถูกขยายตัวออกไปเป็นแนวนโยบายระดับโลกในช่วง ค.ศ. 1989 ผ่านฉันทามติวอชิงตัน ซึ่งเป็นชุดนโยบายที่องค์กรเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คือ ธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ที่เสนอเป็นเงื่อนไขสำหรับประเทศพัฒนาต่างๆ โดยอุดมคติของเสรีนิยมใหม่คือเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ภายใต้ตลาดและการค้าเสรี กล่าวคือปัจเจกบุคคลบุคคลต้องมีสิทธิในกรรมสิทธิ์ที่เข้มแข็ง รัฐมีหน้าที่วางกรอบด้านความมั่นคงทั้งด้านการทหาร ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเสถียรภาพในอัตราแลกเปลี่ยน รับประกันการทำงานของระบบตลาดอย่างเหมาะสม และต้องส่งเสริมการสร้างตลาดใหม่ ขึ้นมารองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐจะต้องเข้ามาแทรกแซงกิจการต่างๆ ให้น้อยที่สุด โดยมีแนวนโยบายของรัฐที่สำคัญ ดังนี้

1. การเปิดเสรีทางการค้าและการเงิน (trade and financial liberalization) โดยการเอื้ออำนวยหลักนิติธรรมและสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตลาดให้สามารถทำงานได้อย่างอิสระและเสรี เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญในการรับประกันเสรีภาพของปัจเจกบุคคลบุคคล กิจการเอกชนและการริเริ่มของผู้ประกอบการถือเป็นกุญแจสำคัญต่อการสร้างนวัตกรรมและความมั่งคั่ง การเพิ่มระดับการผลิตอย่างต่อเนื่องจะทำให้ทุกคนมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น เพราะความเจริญก็เปรียบเสมือนน้ำหยดจากบนลงล่าง ดังนั้นการจัดความยากจน ทั้งในประเทศและทั่วโลก สามารถทำได้ดีที่สุดโดยอาศัยตลาดเสรีและการค้าเสรี

2. การผ่อนคลายและลดกฎระเบียบ (deregulation) เพื่อให้เศรษฐกิจยกระดับไปสู่การแข่งขันในตลาดโลก กฎกติกาใดที่เป็นอุปสรรค รัฐจะต้องดำเนินการผ่อนคลายหรือปรับลดกฎระเบียบเหล่านั้น เพื่อให้การเกิดการแข่งขันและพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น กำแพงภาษี การจัดระบบภาษีเชิงลงโทษ การวางแผนและการควบคุมด้านสิ่งแวดล้อม หรืออุปสรรคเชิงท้องถิ่นอื่นๆ สิ่งเหล่านี้ต้องขจัดให้หมดไป

3. การแปรรูปบริการของรัฐเป็นเอกชน (privatization) ภาคส่วนต่างๆ ที่รัฐเป็นผู้บริหารหรือกำกับดูแล ควรต้องโอนถ่ายให้แก่ภาคเอกชนและยกเลิกการกำกับดูแล นอกจากนี้จะต้องแปรรูปสินทรัพย์ต่างๆ เพราะมองว่าการที่ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากไม่มีกรรมสิทธิ์เอกชนที่ชัดเจน ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ซึ่งขัดขวางการพัฒนาเศรษฐกิจและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ การ

สร้างกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และการมอบโอนกรรมสิทธิ์แก่เอกชนจึงถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ในการป้องกันไม่ให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกกันว่า “โศกนาฏกรรมของสมบัติส่วนรวม”

ลัทธิเสรีนิยมใหม่เชื่อว่า การแปรรูป การลดข้อบังคับและการแข่งขัน สามารถช่วยกันจะ ช่วยขจัดความล่าช้าในการบริหารจัดการของระบบราชการ เพิ่มประสิทธิภาพและผลิตผล ส่งเสริมความเท่าเทียมและลดต้นทุนต่างๆ ลงไป ทั้งโดยตรงคือการที่ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าและบริการในราคาถูกลงกว่าเดิม นอกจากนี้หัวใจที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การเคลื่อนย้ายทุนระหว่างภาคส่วนภูมิภาคและประเทศอย่างเสรี รัฐจึงควรร่วมมือกันหาหนทางและเจรจาลดเลิกอุปสรรคที่มีต่อการเคลื่อนย้ายทุนข้ามพรมแดน จึงนำไปสู่โครงสร้างกรอบความร่วมมือในลักษณะต่างๆ¹³

ความหมายของเสรีนิยมใหม่ ไม่มีนิยามที่ตายตัวและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังที่ **Dencik และคณะ** ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า เสรีนิยมใหม่ได้ถูกอธิบายจากหลายแง่มุมด้วยกัน ไม่ว่าจะในฐานะที่เป็นโครงการในแง่เศรษฐกิจการเมืองประเภทหนึ่ง ในฐานะที่เป็นอุดมการณ์¹⁴ หรือหลักในเชิงเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อความคิดและกระบวนการวิเคราะห์¹⁵

ดังเช่น **Bourdieu** ที่ชี้ให้เห็นถึงต้นทุนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบเสรีนิยมใหม่ ได้นิยามเสรีนิยมใหม่ว่าหมายถึง “โปรแกรมที่ทำลายโครงสร้างส่วนรวม (Collective structures) ซึ่งอาจขัดขวางตรรกะของตลาดบริสุทธ์” โครงสร้างเหล่านี้ รวมถึงชาติ กลุ่มทำงาน สหภาพ สมาคม สหกรณ์ และครอบครัว สำหรับ Bourdieu แล้วกฎแห่งตลาดและการไหลของทุนที่ปราศจากการควบคุมกำกับ นำมาซึ่งการทำลายโครงสร้างสังคม ในทำนองเดียวกัน David Harvey (2005) ก็มองเสรีนิยมใหม่ไม่ใช่ในฐานะโครงการยูโทเปีย “ที่ออกแบบทางทฤษฎีสำหรับการจัดองค์กรใหม่ของทุนนิยมในระดับนานาชาติ” หากแต่เป็นโครงการทางการเมืองที่ปฏิบัติการเพื่อจัดวางอำนาจของชนชั้นนำทางเศรษฐกิจในระดับโลกเสียใหม่ ในขณะที่ตลาดเสรีและการไม่แทรกแซงของรัฐถูกจัดให้เป็นรากฐานความคิดทางทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ แต่ในทางปฏิบัติ การแทรกแซงของรัฐปรากฏอยู่ตลอดเวลาในโอกาสต่างๆ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของเหล่าชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ¹⁶ ซึ่งเศรษฐกิจที่รัฐแทรกแซง **Harvey** กลับมองว่าไม่ได้เป็นการเพิ่มขึ้นของความมั่งคั่ง แต่เป็นการกระจายความมั่งคั่งขึ้นข้างบนไปยังชนชั้นนำทางเศรษฐกิจผ่าน “การสะสมทุนด้วยการพราดสิทธิ์” (Accumulation by

¹³ นิภาวรรณ แก้วแสนทิพย์. (2561). ผลกระทบจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ต่อนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยและลาว. โทธีวิจัย 2 (1) หน้า 48-50.

¹⁴ Bourdieu, P. (1998). *Acts of resistance* (pp. pp-30). New York: New Press.

¹⁵ Dencik และคณะ (2013). อังโน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2559). ทุนนิยมคาสโน เซตเศรษฐกิจพิเศษจีนกับการสร้างชายแดนเสรีนิยมใหม่ในลาว. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

¹⁶ Bourdieu, P. (1998). *Acts of resistance* (pp. pp-30). New York: New Press.

Dispossession) กลไกสำคัญของการสะสมทุนด้วยการพรากสิทธิประกอบไปด้วย การแปรรูปทรัพย์สินให้เป็นของเอกชน การแปลงทรัพย์สินให้เป็นสินค้า การเปลี่ยนทรัพย์สินให้เป็นทุนทางการเงิน การจัดการและการปั่นวิกฤต ตลอดจนการกระจายความมั่งคั่งใหม่ของรัฐ¹⁷

สำหรับ Aihwa Ong ได้วิพากษ์ เสรีนิยมใหม่แบบอักษรตัวใหญ่ (Neoliberalism with a big “N”) กล่าวคือโดยทั่วไปแล้วเสรีนิยมใหม่แบบอักษรตัวใหญ่คือรูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ในโลกของทุนนิยมการที่จะทำให้ตลาดสามารถทำงานได้อย่างเสรีรัฐต้องรับประกันว่าตลาดสามารถทำงานได้เองโดยไม่มีอะไรมาแทรกแซง เกิดการแข่งขันอย่างเสรี เมื่อตลาดทำงานได้อย่างเสรีจะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุด สำหรับ Aihwa Ong ได้เถียงว่ากรอบคิดดังกล่าวของเสรีนิยมใหม่แบบอักษรตัวใหญ่เป็นกรอบคิดของระบอบเศรษฐกิจสากลแต่ไม่ได้แปลว่ารัฐของแต่ละประเทศนำสิ่งนี้ไปใช้เหมือนกัน ดังนั้น Aihwa Ong จึงได้เสนอสิ่งที่เรียกว่า เสรีนิยมใหม่ด้วยอักษรตัวเล็ก (Neoliberalism with a small “n”) เพราะรัฐในแต่ละประเทศนำระบอบเสรีนิยมใหม่ไปใช้เป็นเครื่องมือหรือผ่านกลไกของรัฐที่แตกต่างกัน ซึ่งจะพบว่าเสรีนิยมใหม่ทำหน้าที่ในฐานะเทคโนโลยีในการปกครอง (Technology of governing) และเทคโนโลยีในการจัดการพื้นที่ (Technology of zoning)¹⁸

เสรีนิยมใหม่จึงไม่ใช่แค่หลักคิดในทางเศรษฐศาสตร์ที่ได้เถียงกันเนื่องจากเป็นลักษณะที่สากล แต่เสรีนิยมใหม่เมื่อไปอยู่ในสังคมหนึ่งๆหรือรัฐชาติหนึ่งๆจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำงานของรัฐหลายแบบ ดังนั้นเสรีนิยมใหม่จึงไม่ใช่เงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่มีแม่แบบสากลชนิดเดียว หากแต่เป็น “การผสมเสกกันทั่วโลก” (Global Assemblage) ที่ปะทะประสานกันในฐานะการฉีกเฉพาะปรากฏเป็นรูปการใหม่เหนือดินแดน ภายใต้ความร่วมมือและความสัมพันธ์ในเชิงวาทกรรม¹⁹ ดังนั้นนโยบายที่สนับสนุนตลาดโดยสังคมอำนาจนิยมหลายแห่งจึงมักดำรงอยู่ด้วยกันภายใต้กฎหมายที่กดบังคับ ควบคุมไปกับการส่งเสริมผลประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการเอกชน เหนือสิทธิของชุมชนและวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในบริบทของเอเชีย เทคโนโลยีเสรีนิยมใหม่นำมาซึ่งรูปแบบและพื้นที่ของการยกเว้นภายใต้ระบบและปฏิบัติการทางการเมืองปกติ²⁰

¹⁷ Harvey, D. (2016). Neoliberalism is a political project. *Jacobin magazine*.

¹⁸ Ong, A. (2007). Neoliberalism as a mobile technology. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 32(1), 3-8.

¹⁹ Ong, A., & Collier, S. J. (Eds.). (2008). *Global assemblages: Technology, politics, and ethics as anthropological problems*. John Wiley & Sons.

²⁰ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2559). *ทุนนิยมคาลิโน เขตเศรษฐกิจพิเศษจีนกับการสร้างชายแดนเสรีนิยมใหม่ในลาว*. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ดังนั้นตามหลักคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เสรีนิยมใหม่เป็นรูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมวางอยู่บนหลักคิดว่าด้วยระบบตลาดที่ควบคุมกำกับตนเองโดยไม่มีรัฐเข้ามาแทรกแซงส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุด แต่ความหมายของเสรีนิยมใหม่นั้นเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ รวมทั้งไม่มีนิยามที่ตายตัว เสรีนิยมใหม่จึงได้ถูกอธิบายจากหลายแง่มุมและได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง เนื่องจากแต่ละประเทศที่นำหลักคิดเสรีนิยมใหม่ไปใช้มีการปรับใช้หลักคิดตามบริบทและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สำหรับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายหลักในการดำเนินมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 เป็นแผนแม่บทในการวางนโยบายจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศ โดยแผนยุทธศาสตร์นโยบายนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์โลกในการจัดการปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อีกทั้งมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ และคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ขึ้นมาเป็นกลไกในการจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งส่วนกลางและส่วนพื้นที่

1.ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ มาตรการของนโยบายแอลกอฮอล์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการควบคุมปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประกอบไปด้วยหลายมาตรการ ทั้งการจำกัดอายุผู้ซื้อ การที่รัฐเป็นเจ้าของร้านขายสุราปลีก การจำกัดเวลาในการขาย การจำกัดความหนาแน่นของจุดขาย ระบบภาษีสุรา การสุ่มตรวจระดับแอลกอฮอล์ในลมหายใจของผู้ขับขี่ การคัดกรองผู้มีความเสี่ยงเบื้องต้น ฯลฯ ซึ่งแต่ละมาตรการจะมีประสิทธิผลตั้งแต่ระยะสั้นไปจนถึงระยะยาวแตกต่างกัน รวมถึงควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในมิติที่แตกต่างกัน สำหรับประเทศไทย มาตรการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ได้แก่ มาตรการทางภาษีและราคา การจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่ม การควบคุมหรือห้ามการโฆษณา และการควบคุมพฤติกรรมขับขี่ขณะมีเมามากอย่างจริงจัง

แผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาตินี้ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ ยุทธศาสตร์การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability) ยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยน ค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude) ยุทธศาสตร์การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction) ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings) และยุทธศาสตร์การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support) ซึ่งแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าประสงค์ต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายที่สนับสนุนกันและกัน

เพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ทั้ง 4 โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ทั้ง 5 จะประกอบด้วยมาตรการย่อยหลากหลาย

ตารางที่ 2.1 มาตรการตามยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ

ยุทธศาสตร์	มาตรการ
1. การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐกิจและทางกายภาพ (Price and Availability)	1) มาตรการทางภาษีและราคา 2) มาตรการควบคุมสถานที่และวันเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3) มาตรการควบคุมการเข้าถึงสุราของเยาวชน
2. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude)	1) มาตรการควบคุมการตลาดและโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) มาตรการการให้ความรู้ ปรับทัศนคติ และเพิ่มโอกาสในการไม่ดื่มสุรา
3. การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction)	1) มาตรการควบคุมการบริโภคในเงื่อนไขและสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาสูง 2) มาตรการควบคุมพฤติกรรมการขับขี่ยานพาหนะขณะมึนเมา 3) มาตรการการคัดกรองและบำบัดรักษา
4. การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings)	1) มาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ระดับชุมชน 2) มาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ของหน่วยงานและสถานประกอบการ
5. การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support)	1) มาตรการสร้างความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทุกระดับ 2) มาตรการส่งเสริมความโปร่งใสในกระบวนการ 3) มาตรการส่งเสริมให้เป็นกระบวนการที่มีรากฐานจากองค์ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน 4) มาตรการปกป้องความเข้มแข็งของนโยบายแอลกอฮอล์จากผลกระทบของข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ

5) มาตรการรณรงค์สาธารณะเพื่อสนับสนุนนโยบายแอลกอฮอล์

6) มาตรการพัฒนาศักยภาพของระบบการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2. มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย มาตรการในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 8 ส่วน ดังนี้ 1) มาตรการด้านภาษีและราคา 2) มาตรการควบคุมการเข้าถึงทางกายภาพ 3) มาตรการควบคุมการตลาด 4) มาตรการให้ความรู้และปรับทัศนคติ 5) มาตรการป้องกันการดื่มแล้วขับ 6) มาตรการบำบัดและคัดกรอง 7) มาตรการทางชุมชนและองค์กร และ 8) มาตรการพัฒนากลไกและสนับสนุนที่เข้มแข็ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

- **มาตรการด้านภาษีและราคา** ประเทศไทยเน้นการบังคับใช้มาตรการทางภาษีเป็นหลัก โดยการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 3 ส่วนหลัก คือ ภาษีนำเข้า ภาษีสรรพสามิต และภาษีอื่นๆ

ภาษีนำเข้า การจัดภาษีนำเข้าจะจัดเก็บสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ โดยอัตราภาษีนำเข้าจะขึ้นอยู่กับการเจรจาตามข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศกับประเทศผู้ผลิต อาทิ ข้อตกลงการค้าสินค้าอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement: ATIGA) กำหนดอัตราภาษีนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากประเทศสมาชิกข้อตกลงคือร้อยละศูนย์ เป็นต้น ทั้งนี้ สำหรับประเทศที่ไม่ได้มีข้อตกลงการค้ากับประเทศไทยนั้น กฎหมายได้กำหนดอัตราภาษีศุลกากรเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในอัตราร้อยละ 60 ของราคา C.I.F. (Cost Insurance and Freight)

ภาษีสรรพสามิต การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กำหนดให้จัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งตามมูลค่า (ad valorem) และปริมาณเอทานอล (specific rate) โดยการคำนวณภาษีตามมูลค่าให้คำนวณจากรฐานราคาขายปลีกแนะนำ และการคำนวณภาษีตามปริมาณเอทานอลให้คำนวณต่อเอทานอล 1 ลิตร

ภาษีอื่นๆ ภาษีอื่นๆ ที่จัดเก็บจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประกอบด้วย ภาษีบำรุงท้องที่ ในอัตราร้อยละ 10 ของภาษีสรรพสามิต ภาษีส่งเสริมสุขภาพ ในอัตราร้อยละ 2 ของภาษี

สรรพสามิต ภาษีบำรุงกองทุนพัฒนาการกีฬา ในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีสรรพสามิต ภาษีบำรุงองค์การกระจายเสียง ในอัตราร้อยละ 1.5 ของภาษีสรรพสามิต และภาษีมูลค่าเพิ่ม ในอัตราร้อยละ 6.3 ของราคาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

- **มาตรการควบคุมการเข้าถึงทางกายภาพ** มาตรการในการจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีหลายมาตรการ ทั้งการจำกัดอายุผู้ซื้อ วัน เวลา และสถานที่ขาย โดยสามารถจำแนกมาตรการออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

การควบคุมการขาย

- 1) การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งขายปลีกและส่งจะต้องได้รับอนุญาตจากกรมสรรพสามิต และใบอนุญาตขายจะมีอายุ 1 ปีนับแต่ได้รับอนุญาต
- 2) ห้ามขายโดยวิธีการเร่ขายและโดยเครื่องจำหน่ายอัตโนมัติ
- 3) ห้ามขายแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และบุคคลที่มีอาการมึนเมาครองสติไม่ได้
- 4) ห้ามขายในวันพระใหญ่ อันได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และในช่วงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา
- 5) ห้ามขายนอกช่วงเวลา 11.00 - 14.00 น. และ 17.00 - 24.00 น.
- 6) ห้ามขายในสถานที่ ได้แก่ วัด หรือศาสนสถาน สถานพยาบาล สถานที่หน่วยงานของรัฐ หอพัก สถานศึกษาหรือบริเวณใกล้เคียง สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงหรือบริเวณใกล้เคียง สวนสาธารณะ โรงงาน บริเวณสถานีขนส่ง บริเวณท่าเรือโดยสารสาธารณะ บริเวณทางรถไฟ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

การควบคุมการผลิตและนำเข้า

การผลิตสุราหรือมีเครื่องกลั่นสาหรืผลิตไว้ในครอบครองและการนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องได้รับอนุญาตจากกรมสรรพสามิต ยกเว้นกรณีการนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่ำกว่า 1 ลิตร

3. **มาตรการควบคุมการตลาด** มาตรการควบคุมการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

การควบคุมฉลาก

- 1) ฉลากผลิตภัณฑ์ต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า คำเตือน แก่ผู้บริโภค
- 2) ฉลากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องไม่มีลักษณะที่สร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค เชิญชวนชักจูง โนมน้าวให้ดื่ม และไม่มีลักษณะเป็นข้อความที่ทำให้เชื่อว่าจะประสบความสำเร็จจากการดื่มข้อความหรือภาพที่มีนักกีฬา ข้อความหรือภาพที่มีดาราดารา ศิลปิน นักร้อง หรือนักแสดง ข้อความที่ใช้

ภาพการ์ตูน ข้อความที่ชักจูงให้ซื้อหรือบริโภคเพื่อเป็นสาธารณกุศล ข้อความที่ชักจูงให้เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านดนตรี กีฬา ฯลฯ

3) ฉลากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องระบุค่าเตือนตามที่กฎหมายกำหนด

“(สุรา/ เบียร์/ ไวน์)..เป็นเหตุก่อมะเร็งได้” “..(สุรา/ เบียร์/ ไวน์)..เป็นเหตุให้สมองเสื่อมได้”
“(สุรา/ เบียร์/ ไวน์)..เป็นเหตุให้พิการได้”

การควบคุมการโฆษณา

1) ห้ามโฆษณาโดยการแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่ม ห้ามอวดอ้างสรรพคุณ ชักจูงให้ดื่มทั้งทางตรงทางอ้อม ยกเว้นการโฆษณาที่เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์สังคม ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และอนุญาตให้ปรากฏสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มหรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตได้ ทั้งนี้ไม่ใช้บังคับโฆษณาที่มีแหล่งกำเนิดจากนอกประเทศ

2) การโฆษณาต้องมีความเป็นธรรม ไม่โฆษณาเกินจริง และไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

3) การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงภาพยนตร์และป้ายโฆษณาต้องไม่มีลักษณะเชิญชวนให้บริโภคหรืออวดอ้างสรรพคุณ คุณประโยชน์หรือคุณภาพของเครื่องดื่ม ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้ การโฆษณาในลักษณะการเสนอภาพลักษณ์ของบริษัทหรือกิจการต้องแสดงค่าเตือนอย่าง ดังนี้

“การดื่มสุราแล้วขับซี้รถจะเป็นอันตรายและผิดกฎหมาย” “การจำหน่ายสุราแก่บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี ผิดกฎหมาย” “การดื่มสุราเป็นอันตรายต่อสุขภาพและบั่นทอนสติสัมปชัญญะ”

4) การโฆษณาผ่านโทรทัศน์ การฉายภาพ ภาพยนตร์ การแสดงภาพโดยผ่านเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่ออื่นใดในทำนองเดียวกัน ภาพสัญลักษณ์ต้องมีขนาดไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่โฆษณาทั้งหมดและใช้เวลาแสดงภาพสัญลักษณ์ไม่เกินร้อยละ 5 ของเวลาโฆษณาทั้งหมด แต่ต้องไม่เกิน 2 วินาที โดยให้โฆษณาได้ตั้งแต่วเวลา 22.00 นาฬิกา ถึง 05.00 นาฬิกา และให้แสดงภาพสัญลักษณ์ดังกล่าวเฉพาะในตอนท้ายของการโฆษณาเท่านั้น นอกจากนี้ ให้แสดงข้อความเตือน ทั้งแบบเสียงและตัวอักษร โดยแบบเสียงไม่น้อยกว่า 2 วินาที และแบบตัวอักษรขนาดไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของพื้นที่ในตำแหน่งบนสุดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 วินาที

5) การโฆษณาผ่านสิ่งพิมพ์ ภาพสัญลักษณ์ต้องมีขนาดไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่โฆษณาทั้งหมด โดยห้ามแสดงที่ปกหนา ปกหลัง คุุหน้ากลาง หรือสิ่งห่อหุ้มสิ่งพิมพ์ดังกล่าว และให้แสดงค่าเตือนแบบตัวอักษรขนาดไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของพื้นที่ในตำแหน่งบนสุด

6) การโฆษณาแบบอื่นๆ ภาพสัญลักษณ์ต้องมีขนาดไม่เกินร้อยละ 3 ของพื้นที่โฆษณาในสื่อ นั้น และให้แสดงค่าเตือนแบบตัวอักษรขนาดไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของพื้นที่ในตำแหน่งบนสุด

การควบคุมการส่งเสริมการขาย

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ห้ามมีการส่งเสริมการขาย ได้แก่ ลดราคา ชิงโชค แลก แจก แถม ให้การบังคับขาย ขายพ่วง หรือวิธีการอื่นๆ ที่เป็นการส่งเสริมให้บริโภค

4. มาตรการให้ความรู้และปรับทัศนคติ

มาตรการการให้ความรู้เป็นมาตรการรองที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ สำหรับกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอยู่ในประเทศไทย ณ ปัจจุบันนั้นมีอยู่ 3 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้ (1) School-based intervention เช่น หลักสูตรการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น โครงการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกัน ลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่น เป็นต้น (2) Public campaign via Mass media เช่น 6 วิธี ฟันพุดับ (3) มาตรการการสร้างความตระหนักเรื่องการดื่มผ่านสื่อสารมวลชน เช่น ลด ละ เลิก งดเหล้า เข้าพรรษา พักดับ ให้เหล้าเท่ากับแข่ง เป็นต้น

5. มาตรการป้องกันการดื่มแล้วขับ

กฎหมายป้องกันการดื่มแล้วขับสามารถจำแนกตามระดับแอลกอฮอล์ในเลือดได้ 3 ระดับ ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้ขับขี่ที่ห้ามมีแอลกอฮอล์ในเลือด ได้แก่ ผู้ขับขี่รถโดยสารสาธารณะทุกประเภท ทั้งรถโดยสารขนาดใหญ่ รถยนต์ และรถจักรยานยนต์
- 2) กลุ่มผู้ขับขี่ที่ห้ามมีแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 20 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ได้แก่ ผู้ขับขี่ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ผู้ขับขี่ที่ได้รับใบอนุญาตขับรถชั่วคราว ผู้ขับขี่ที่มีใบอนุญาตขับขี่สำหรับรถประเภทอื่นที่ใช้แทนกันไม่ได้ และผู้ขับขี่ที่ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ หรืออยู่ระหว่างถูกพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่
- 3) กลุ่มผู้ขับขี่ที่ห้ามมีแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ได้แก่ ผู้ขับขี่รถทั่วไป

6. มาตรการบำบัดและคัดกรอง

สำหรับมาตรการบำบัดและการคัดกรองในประเทศไทยกฎหมายได้ระบุว่า ประชาชนที่มีอายุ 15-59 ปี มีสิทธิได้รับการตรวจคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มแอลกอฮอล์ และผู้ต้องการบำบัดอาการติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถขอการสนับสนุนการบำบัดฟื้นฟูได้จากสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยระบบการคัดกรองของไทยมี 3 แบบ คือ 1) การคัดกรองโดยใช้แบบสอบถาม เช่น แบบประเมิน AUDIT 2) การคัดกรองโดยใช้ระดับแอลกอฮอล์ และ 3) การบำบัดรักษาผู้ติดแอลกอฮอล์ เช่น การบำบัดผู้ที่ดื่มแบบเสี่ยงสูงแต่ยังไม่ติดสุรา การรักษาตามมาตรฐานสำหรับผู้ดื่มแบบมีปัญหาและผู้ติดสุรา และมาตรการให้ความช่วยเหลือกันเอง การรักษาด้วยยา เป็นต้น

7. มาตรการระดับชุมชนและองค์กร

มาตรการระดับชุมชนสามารถมีบทบาททั้งทางการพัฒนานโยบาย การพัฒนาความเข้มแข็งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น การเฝ้าระวังในชุมชน หมู่บ้าน ด้วยการออกเป็นกฎข้อตกลงของชุมชน หรือธรรมนูญหมู่บ้าน เป็นต้น หรือการออกกฎระเบียบ เช่น การออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมพื้นที่ในการห้ามจำหน่ายสุรา ตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 สำหรับมาตรการระดับองค์กรหรือหน่วยงาน ได้มีมาตรการให้สถานประกอบการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีศักยภาพในการจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การกำหนดสถานที่ ห้ามดื่ม ห้ามขายในบริเวณพื้นที่ในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจของรัฐ หรือหน่วยงานรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

8. มาตรการพัฒนากลไกและสนับสนุนที่เข้มแข็ง

สำหรับการพัฒนากลไกและสนับสนุนที่เข้มแข็งนั้นได้ใช้ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ประกอบด้วย หรือ 1) พลังทางสังคม โดยหน่วยงานหลักได้แก่ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า 2) พลังปัญญา หรือด้านวิชาการ หน่วยงานหลักคือ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา และ 3) พลังนโยบาย หน่วยงานหลัก คือ สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ประสานกันขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย โดยปัจจุบันได้มีความพยายามผลักดันในการดำเนินการผ่านกลไกคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น²¹

จากแนวคิดที่ว่าด้วยเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สะท้อนเห็นว่าธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสุราและการดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้ลอยตัวอยู่อย่างอิสระแต่ในทางปฏิบัติจะเห็นว่าถูกกำกับและความคุมภายใต้อำนาจของรัฐ ด้วยเหตุนี้งานวิจัยฉบับนี้ต้องการแสวงหาองค์ความรู้เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและข้อจำกัดของนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จนนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างเพื่อลดปัญหาของการทำงานของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายนี้

2.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

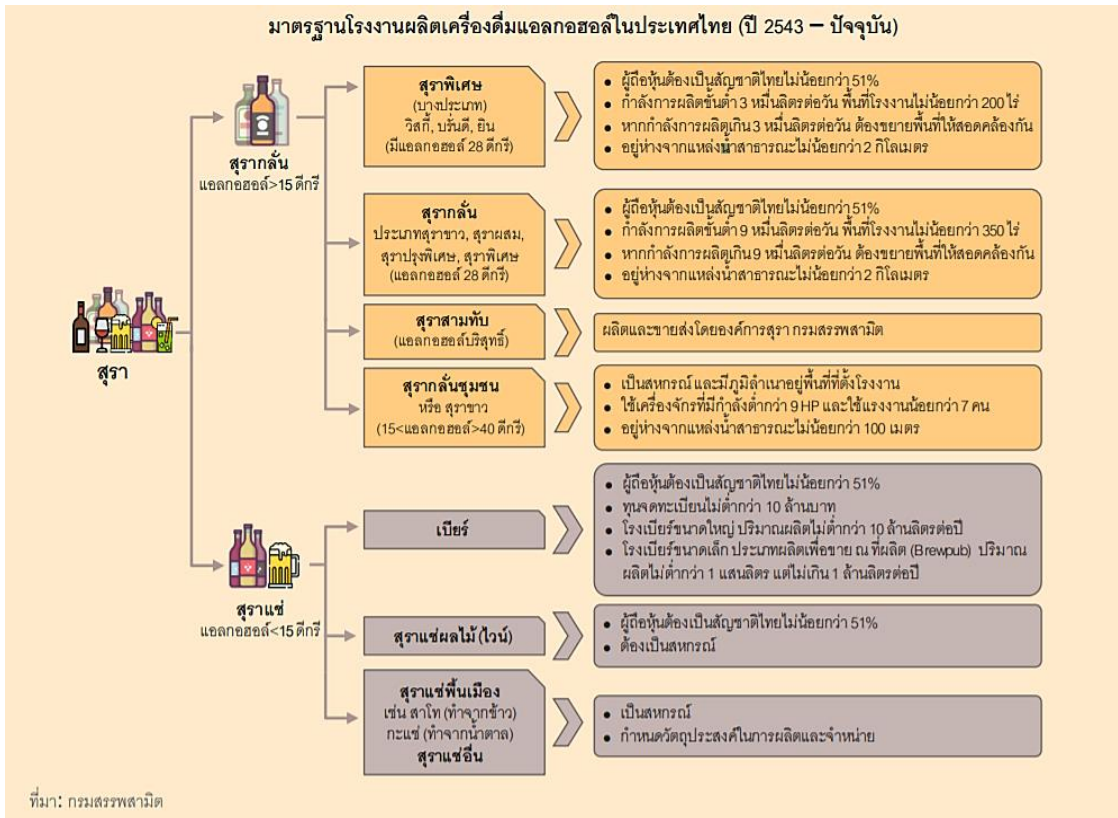
■ ภาพรวมการตลาดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยเติบโตอย่างต่อเนื่องทั้งในมิติของปริมาณและมูลค่าในยุคแรก (ปี พ.ศ. 2470) การผลิตและจำหน่ายสุราในประเทศไทยถูกผูกขาดโดยรัฐ ซึ่งผลิตโดยโรงสุราบางยี่ขัน

²¹ สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ มุลินธิเพื่อการพัฒนาโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ ร่วมกับ หน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2562). คู่มือการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด. หน้า 4-10.

กรมสรรพสามิต จนกระทั่งปี พ.ศ. 2502 รัฐบาลจึงอนุญาตให้ภาคเอกชนผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ โดยให้เอกชนประมูลสิทธิดำเนินการโรงงานสุราบางยี่ขันในช่วงปี พ.ศ. 2503-2542 หลังจากนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจที่สำคัญจากนโยบายเปิดเสรีการผลิตและจำหน่ายสุราในปี พ.ศ. 2543 ทำให้มีการลงทุนโรงงานสุราอีกหลายแห่ง รวมทั้งเริ่มมีการผลิตเบียร์ในไทย โดยเป็นการร่วมทุนของทุนไทยและกิจการข้ามชาติ ปัจจุบันอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยมีผู้ผลิตไม่มากนัก เนื่องจากลักษณะของอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง และเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ตลอดจนกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การขายส่ง และมาตรฐานโรงงาน ตลาดเบียร์ (หรือสุราแข่งตามคำนิยามของกฎหมาย) ของประเทศไทยจึงอยู่ภายใต้การทำธุรกิจของผู้ผลิตรายใหญ่สองบริษัทหลัก ได้แก่ บริษัทบุญรอดบริวเวอรี่ (ผู้ผลิตเบียร์ยี่ห้อสิงห์, ลีโอ และ U Beer) และบริษัทไทยเบฟเวอเรจ (ผู้ผลิตเบียร์ยี่ห้อช้าง, อาซา และเพดเดอร์บรอย ซึ่งมีส่วนแบ่งการตลาดรวมกันคิดเป็นกว่าร้อยละ 93 ของปริมาณการจำหน่ายในประเทศ) ในขณะที่ตลาดสุรากลั่น สุราสี และสุราผสมถูกผูกขาดโดยบริษัทไทยเบฟเวอเรจเพียงบริษัทเดียว เนื่องจากข้อบังคับที่ทำให้การแข่งขันของผู้ผลิตรายใหม่ค่อนข้างยาก บริษัทไทยเบฟเวอเรจมีโรงงานผลิตสุราในเครือ 18 โรง และมีบริษัทในเครือนำเข้าสุรา มีผลิตภัณฑ์สุรากลั่นกว่า 30 ยี่ห้อ อาทิ สุราขาว (ยี่ห้อรวงข้าว, ไม้ทอง, นิยมไทย, เสือขาว, หมี่ขาว, มังกรท่าจีน, ไชยา, เจ้าพระยา, พญานาค, พญาเสือ, บางยี่ขัน) สุราสี (หรือสุราพิเศษตามคำนิยามของกฎหมาย) (ยี่ห้อแม่โขง, หงส์ทอง, มังกรทอง, แสงโสม, BLEND, CROWN 99) และสุราผสม (ยี่ห้อเสือดำ, เชียงขุน) บริษัทไทยเบฟเวอเรจครอบครองส่วนแบ่งการตลาดสุรากลั่นกว่าร้อยละ 80 ตามด้วย บริษัทดิอาจีโอ โมเอ็ท เฮนเนสซี่ (ประเทศไทย) ร้อยละ 0.8%, บริษัทเอเจนซี่ บรันดีไทย ร้อยละ 0.7% และบริษัทอื่น ๆ ร้อยละ 17.5%²²

²² สาวิตรี อัจฉนากรชัย และ อรทัย วลีวงศ์. (2563). รายงานสถานการณ์การค้าเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2551-2561.

ภาพที่ 2.1 มาตรฐานโรงงานผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

ที่มา: กรมสรรพสามิต

■ ปัญหาและข้อจำกัดของนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ

ปัญหา อุปสรรค ข้อกังวล ความท้าทาย ช่องว่างและข้อจำกัดทางนโยบายของการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ระบบใบอนุญาตขายสุราของไทยยังไม่ได้เป็นไปเพื่อควบคุมการบริโภคและผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยังไม่มีการกำหนดเงื่อนไขและมาตรฐานของผู้ประกอบการและมาตรฐานการจำหน่ายของจุดจำหน่าย ตลอดจนข้อกำหนดและบทบาทความรับผิดชอบของผู้ขายต่อการดื่มและปัญหาที่ตามมา ขั้นตอนการให้ใบอนุญาตของการขายปลีกส่วนใหญ่เป็นไปเพื่ออำนวยความสะดวกกับผู้ประกอบการ (เช่น ร้านชำในชุมชน) โดยเจ้าหน้าที่สรรพสามิตออกสำรวจและให้บริการ ณ จุดจำหน่ายโดยตรงกับค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตไม่สูงและเอื้อต่อการทำธุรกิจ

ประเด็นที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยกับต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยมีความหนาแน่นของจุดจำหน่ายมากกว่าประเทศอื่น ๆ อย่าง

มาก จากการศึกษา นโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระหว่างประเทศ (International Alcohol Control (IAC) Study) ได้รายงานสถานการณ์ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศต่าง ๆ ไว้ ซึ่งพบว่า ประเทศไทยมีจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อประชากรมากที่สุด ถึง 11.3 จุดจำหน่ายต่อประชากรหนึ่งพันคน ในขณะที่ประเทศแอฟริกาใต้ เวียดนาม นิวซีแลนด์ และสกอตแลนด์ มีความหนาแน่นอยู่ที่ 6.0, 4.5, 3.3 และ 3.1 จุดจำหน่ายต่อประชากรหนึ่งพันคน ตามลำดับ ดังนั้นควรมีมาตรการควบคุมจำนวนหรือความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ซึ่งจากหลักฐานวิชาการพบว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนหรือความหนาแน่นของจุดจำหน่ายมีความสัมพันธ์กับการบริโภคและปัญหาจากแอลกอฮอล์

ประเด็นที่ 3 ในปัจจุบันมีรูปแบบการขายแบบใหม่และซับซ้อนหลายรูปแบบที่ยังไม่มีกฎหมายควบคุมชัดเจน เช่น การควบคุมการขายออนไลน์ และการส่งผ่านระบบ Delivery ซึ่งเป็นช่องทางการขายที่ไม่มีข้อจำกัดด้านวันเวลาสถานที่รวมทั้งการตรวจสอบอายุของผู้ซื้อ และมีความเสี่ยงสูง ทำให้เด็ก และเยาวชนสามารถเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายมากขึ้น

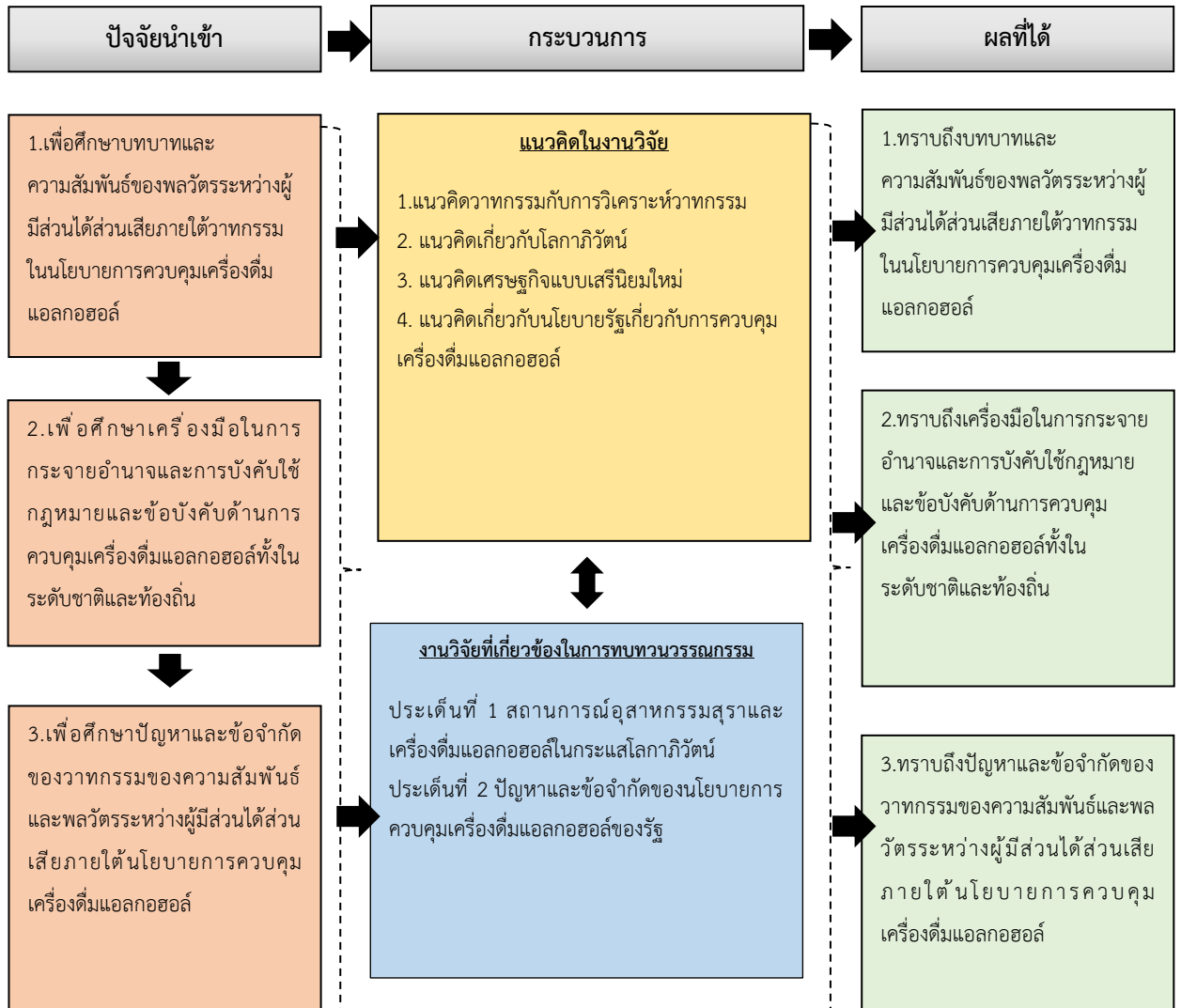
ประเด็นที่ 4 กฎหมายกำหนดพื้นที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (zoning policy) หลายฉบับมีความยากในการบังคับใช้ และยังมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ เช่น การกำหนดเขตห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณรอบสถานศึกษาตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ประเด็นที่ 5 การแยกส่วนการทำงานระหว่างระบบการให้อนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Premarketing control) และระบบกำกับควบคุมจุดจำหน่ายที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว (Post-marketing control) กล่าวคือ กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง เป็นผู้รับผิดชอบในการกำกับควบคุมระบบใบอนุญาตและการให้ใบอนุญาตผลิตและจำหน่ายแก่ผู้ประกอบการ ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ในขณะที่กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ในการกำกับควบคุมเกี่ยวกับมาตรการควบคุมการขายและการดื่มแอลกอฮอล์ ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ซึ่งที่ผ่านมา ยังไม่มีการบูรณาการเป้าหมายและแนวทางการทำงานร่วมกัน และไม่ได้พิจารณาสิทธิในการลดผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านกลไกการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนร่วมด้วย²³

โดยความท้าทายในการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การขาดกฎหมายหรือนโยบายที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมการเข้าถึงในบางประเด็น และการขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินมาตรการที่มีอยู่

²³ สวัสดิ์ อัจฉริยะ และ อรรถ วัลลิวศ์. (2563). อ้างแล้ว.

2.3 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.2 ประชากรและการคัดเลือกกลุ่ม
ตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง **บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์** ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งมุ่งการสังเคราะห์ข้อมูลและองค์ความรู้จากนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ได้นำรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ การสุ่มตัวอย่าง คือ รูปแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอยู่ในขอบเขตประเด็นของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะสะท้อนให้เห็นถึง 1. บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2. เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น และ 3. ปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งนี้ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาดังต่อไปนี้

- 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- 3.2 ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร หนังสือ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ในประเด็นนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายธุรกิจ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือโดยแบ่งตามกลุ่มตัวอย่างและใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ตามหัวข้อคำถามโดยอ้างอิงถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ และสังเคราะห์ข้อมูลจากวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research)

ขั้นตอนที่ 4 ประมวลผลจากข้อมูลทั้งในการสังเคราะห์ข้อมูลจากวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์และสังเคราะห์ เขียนรายงาน และเผยแพร่ผลงานวิจัย

3.2 ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง²⁴

ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับนโยบายแอลกอฮอล์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

- ผู้อำนวยการสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก 1 คน
- ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2 พิษณุโลก 1 คน
- ผู้อำนวยการสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก 1 คน
- ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 1 คน
- ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิษณุโลก 1 คน
- ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก 1 คน
- ปลัดจังหวัดพิษณุโลก 1 คน
- สาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก 1 คน

2.กลุ่มภาคประชาสังคม พิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับนโยบายแอลกอฮอล์ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

- ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า 1 คน

²⁴ หมายเหตุ การเก็บข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ดำเนินการภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 (Covid-19) ตั้งแต่ปี 2563 ถึงปัจจุบัน(2564) ดังนั้น การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจึงมีการปรับเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์เนื่องจากพื้นที่วิจัยเป็นพื้นที่ระบาดของสถานการณ์ดังกล่าว ฉะนั้น ในการเก็บข้อมูลจึงมีการขอสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์และโปรแกรมออนไลน์บ้างในบางกรณี แต่อย่างไรนั้นไม่ได้กระทบต่อเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยฉบับนี้

- ผู้อำนวยการสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคเหนือตอนบน 1 คน
- ผู้อำนวยการสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคเหนือตอนล่าง 1 คน

3. กลุ่มภาคธุรกิจ พิจารณาจากบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ใช้วิธีการการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

- ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนคราฟต์เบียร์ 1 คน
- ตัวแทนผู้ผลิตไวน์ผลไม้และสุราพื้นบ้านไทย 1 คน
- ผู้แทนผู้ประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 5 คน
- ผู้แทนชมรมผู้ประกอบการร้านคราฟต์เบียร์ 1 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบแนวคำถามการสัมภาษณ์ (Interview form) ตามประเด็นที่ศึกษาโดยจำแนกออกเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง แนวคำถามการสัมภาษณ์ ภาคประชาสังคม แนวคำถามการสัมภาษณ์ เครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แนวคำถามการสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์	แนวคำถามในการสัมภาษณ์
1. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ในมุมมองของภาครัฐการทำงานในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบันประกอบไปด้วยหน่วยงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หน่วยงาน และแต่ละหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่อย่างไร ▪ การทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการประสานและร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนและประชาชนอย่างไร และองค์กรไหนมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ในการประสาน ▪ การทำงานของนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมแอลกอฮอล์ของรัฐมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

อะไรเป็นปัจจัยหนุนเสริม อะไรคือปัญหาอุปสรรคด้านนโยบาย

- หน่วยงานภาครัฐมีความเห็นอย่างไรต่อการใช้มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาเรื่องแอลกอฮอล์
- พัฒนาการ ลำดับของความเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานภาครัฐในการปรับเปลี่ยนบทบาทในการใช้นโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- กลไกสำคัญที่ดำรงอำนาจรัฐในการจัดการปัญหาและควบคุมปัญหาเกี่ยวกับสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คืออะไร
- ความเห็นของหน่วยงานรัฐในการมองว่านโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลต่อการลดลงของจำนวนนักดื่มหรือไม่ หรือแก้ไขปัญหาด้านอื่นที่เกิดจากการดื่มได้หรือไม่ เช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรม หนี้สิน ทะเลาะวิวาท เป็นต้น
- ความเห็นของหน่วยงานภาครัฐต่อนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถบังคับใช้งานร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ความร่วมมือกับรัฐหรือไม่
- ในความเห็นของหน่วยงานภาครัฐ “นโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” สามารถสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพด้วยวิธีใด
- ภาคประสังคัม และเครือข่ายธุรกิจ มีส่วนร่วมอย่างไรต่อกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

-
- หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทอย่างไรในการกระจายอำนาจ และการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติไปยังส่วนท้องถิ่น
 - ปัญหาและข้อจำกัดของระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คืออะไร

2. ภาคประชาสังคม

- ความหมายของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภาคประชาสังคมมี ความเห็นอย่างไร
- บทบาทและพัฒนาการของภาคประชาสังคมต่อนโยบาย การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการบังคับใช้นโยบายการ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างไร ประกอบด้วยกลไก หรือขั้นตอนใดบ้าง
- ในความเห็นของภาคประชาสังคมปัญหาและอุปสรรคใน ประเด็นนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีอะไรบ้าง
- ภาคประชาสังคมเห็นว่าอะไร คือ สิ่งที่จะสามารถแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับแอลกอฮอล์ได้
- ภาคประชาชนมีการเคลื่อนไหวและรองรับนโยบายการ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างไร
- มาตรการทางภาคประชาสังคมต่อปัญหาแอลกอฮอล์มีอยู่ หรือไม่ อย่างไร
- ภาคประชาสังคมมีความเห็นว่านโยบายการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีประสิทธิภาพหรือไม่
- การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ประชาสังคม และเอกชนมีหรือไม่ พบปัญหาหรือข้อจำกัดอย่างไรบ้าง
- หากไม่มีนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภาค ประชาชนมองว่าจะเกิดผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร

-
- เครือข่ายภาคประชาสังคมมีข้อตกลงร่วมหรือมีแนวทางอย่างไรต่อประเด็นเรื่องการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์
 - การดำเนินงานของเครือข่ายภาคประชาสังคมเป็นอย่างไรในประเด็นเรื่องแอลกอฮอล์
 - ปัญหาและข้อจำกัดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้แก่อะไรบ้าง
 - บทบาทของเครือข่ายในการมีส่วนร่วมเรื่องกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

3. เอกชนและเครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

- ในประเด็นเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ท่านมีความเห็นต่อนโยบายนี้อย่างไร และคิดว่านโยบายนี้มีปัญหาหรือข้อบกพร่องตรงไหนบ้าง
 - ในความเห็นของท่านผู้ที่มีส่วนได้เสียในนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้แก่ใครบ้าง และท่านมองว่าเครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เป็นผู้ได้เสียในนโยบายนี้หรือไม่
 - ท่านมีส่วนร่วมกับนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์อย่างไรบ้าง
 - ท่านมีความเห็นว่านโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มีข้อดีข้อเสียอย่างไร
 - ในมุมมองของท่านนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์สามารถใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพหรือไม่
 - ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์กับการแก้ไขปัญหาทางสังคมหรือทำให้จำนวนนักตี้มลดลงหรือไม่
 - หน่วยงานของท่านมีมาตรการหรือบทบาทอย่างไรต่อนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์
 - ในมุมมองของท่านเห็นว่าหน่วยงานของรัฐควรแก้ไขปัญหาเรื่องการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์อย่างไร
-

-
- ท่านคิดว่านโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นอุปสรรคต่อธุรกิจของท่านหรือไม่ ถ้าเป็น ท่านมีวิธีการรับมือหรือแก้ไขปัญหาอย่างไร
 - ท่านเห็นว่าอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียในนโยบายนี้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการใช้นโยบาย
 - ท่านคิดว่า ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ควรมีบทบาทอย่างไรในประเด็นเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - เครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการปรับตัวอย่างไรในการอยู่ภายใต้อำนาจรัฐในการบังคับใช้นโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อการเพิ่มให้ท้องถิ่นสามารถมีอำนาจในเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้
 - ปัญหาและข้อจำกัดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้ต้นนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คืออะไรบ้าง
-

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลไว้ดังต่อไปนี้

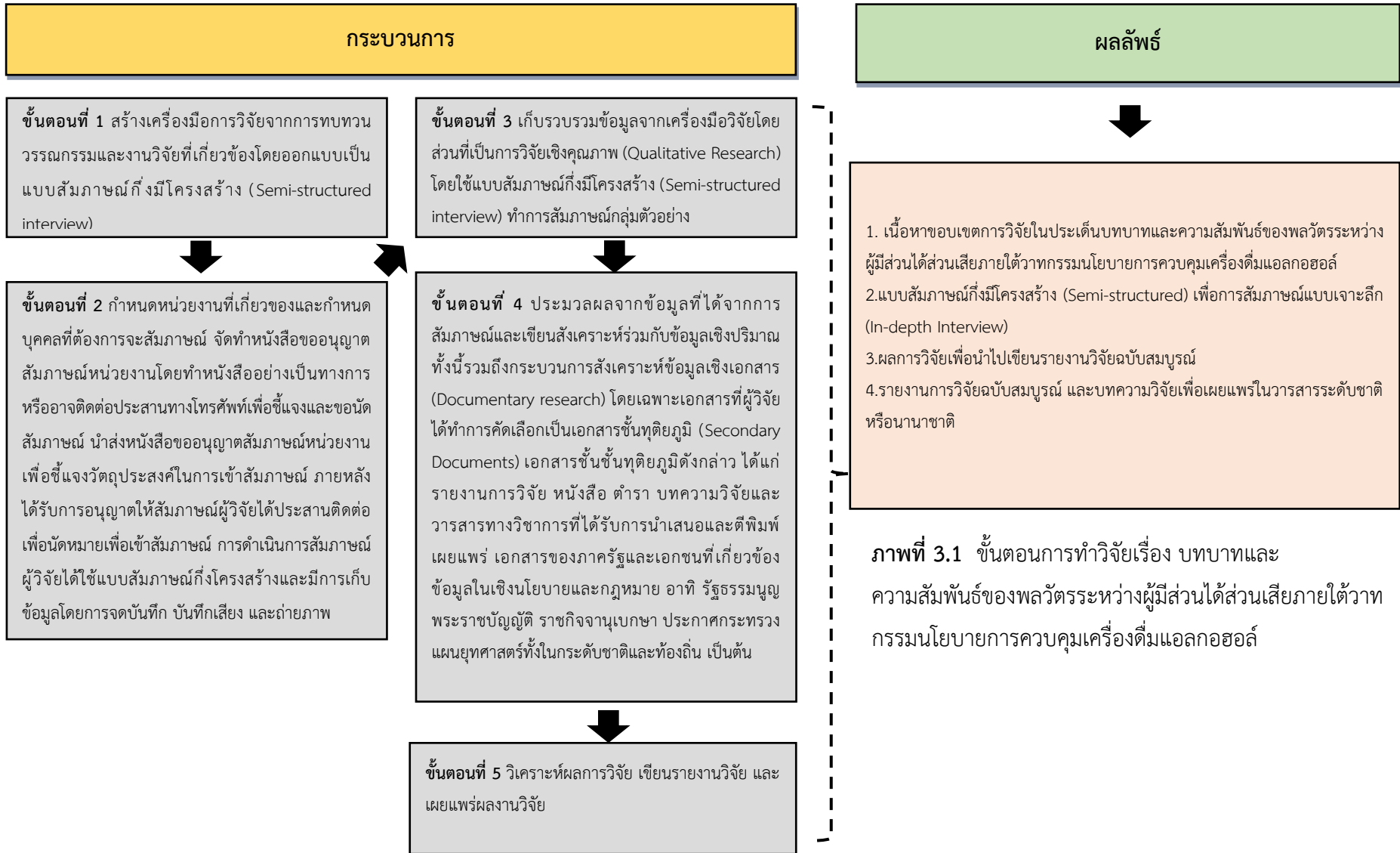
ขั้นตอนที่ 1 สร้างเครื่องมือการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยออกแบบเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview)

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของและกำหนดบุคคลที่ต้องการจะสัมภาษณ์ จัดทำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์หน่วยงานโดยทำหนังสืออย่างเป็นทางการ หรืออาจติดต่อประสานทางโทรศัพท์เพื่อชี้แจงและขออนัดสัมภาษณ์ นำส่งหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์หน่วยงานเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเข้าสัมภาษณ์ ภายหลังได้รับการอนุญาตให้สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ประสานติดต่อเพื่อนัดหมายเพื่อเข้าสัมภาษณ์ การดำเนินการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและมีการเก็บข้อมูลโดยการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพ

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยโดยส่วนที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 ประมวลผลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเขียนสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งนี้รวมถึงกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยเฉพาะเอกสารที่ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกเป็นเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Documents) เอกสารชั้นชั้นทุติยภูมิดังกล่าว ได้แก่ รายงานการวิจัย หนังสือ ตำรา บทความวิจัยและวารสารทางวิชาการที่ได้รับการนำเสนอและตีพิมพ์เผยแพร่ เอกสารของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลในเชิงนโยบายและกฎหมาย อาทิ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ ราชกิจจานุเบกษา ประกาศกระทรวง แผนยุทธศาสตร์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ผลการวิจัย เขียนรายงานวิจัย และเผยแพร่ผลงานวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบร่วมกันเพื่อที่จะจัดหมวดหมู่ข้อมูลและคัดเลือกข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยไปวิเคราะห์ จากนั้นนำสู่การนำเสนอข้อมูลเชิงการพรรณนา (Descriptive) ซึ่งเป็นการเขียนอธิบายและให้ความละเอียดของเนื้อหาและสิ่งที่ได้ค้นพบในงานวิจัยจนนำไปสู่การอภิปรายผลในส่วนสุดท้ายของงานวิจัยฉบับนี้ ทั้งนี้ การเขียนนำเสนอข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยจะอ้างอิงบนฐานของวัตถุประสงค์ในการวิจัยของงานชิ้นนี้สำคัญ

บทที่ 4

บทบาทและความสัมพันธ์
ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วน
ได้ส่วนเสียภายใต้วาท
กรรมในนโยบายการ
ควบคุมเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์

4.1 รัฐไทยกับพลวัตนโยบายการควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อดีต ปัจจุบัน
และอนาคต

4.2 สำนวนนโยบายการควบคุมเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ต่างประเทศบนฐานผู้
มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการ
ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ
ไทยสังเคราะห์จากบทบาทและความ
สัมพันธ์

4.4. บทบาทภาครัฐ และภาคประชาชน
ภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

4.5 สรุป

บทที่ 4

บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

4.1 รัฐไทยกับพลวัตนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยต้องการฉายภาพให้เห็นว่าเรื่อง นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้การดูแลของอำนาจรัฐอย่างเข้มข้นมาโดยตลอด แต่การใช้อำนาจของรัฐดังกล่าว ไม่ได้มีลักษณะของการหยุดนิ่งตายตัวแต่จะมีความเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและนโยบายของรัฐที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย

แต่อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ยังคงทำให้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทรงอำนาจและ กลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมไทย ก็คือ กฎศีลธรรมความดีงามทางศาสนาพุทธ ที่ค้ำยันให้การใช้ อำนาจของรัฐอย่างชอบธรรมในการบังคับใช้ ฉะนั้นจากการสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารการและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องพบว่า จุดร่วมของการค้นพบในการศึกษาเรื่องนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความเป็นพลวัตและลื่นไหลมากกว่าจะเป็น นโยบายที่ยึดติดกับการห้ามปรามและในขณะเดียวกันกลับพบว่ารัฐเองยังส่งเสริมให้เกิดการผลิต และ จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกด้วย ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นผลมาจากการกระทำของรัฐทั้งทางตรงและ ทางอ้อม ดังนั้นประเด็นเรื่องรัฐไทยกับพลวัตนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ผู้วิจัยได้สรุปสายธารของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์โดยให้เห็นภาพของพลวัต ความเปลี่ยนแปลงพอสังเขปจากจุดเริ่มต้นจนถึงปัจจุบันกล่าวคือ

- ปี พ.ศ. 2469 มีพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ที่กำหนดภาษีการนำเข้า เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ปี พ.ศ. 2493 มีพระราชบัญญัติสุรา พุทธศักราช 2493 นัยของกฎหมายฉบับนี้มีการ เก็บภาษีและกำหนดให้มีการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

- ปี พ.ศ. 2499 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 49 มีการกำหนดให้อำนาจศาลสั่งผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเสพสุราไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกิน 2 ปี
- ปี พ.ศ. 2504 มีสาระเพิ่มเติมในการกำหนดเวลาจำหน่ายในพระราชบัญญัติสุรา พุทธศักราช 2493
- ปี พ.ศ. 2509 มีการตราพระราชบัญญัติสถานบริการ พุทธศักราช 2509 โดยระบุสาระสำคัญ คือ ห้ามมิให้ผู้รับอนุญาตตั้งสถานบริการยินยอมหรือปล่อยละเลยให้มีอาการมึนเมาจนประพฤตินุญชาหรือครองสติไม่ได้เข้าไปอยู่ในสถานบริการระหว่างเวลาทำการ
- ปี พ.ศ. 2515 เกิดการรัฐประหารในประกาศคณะปฏิวัติที่ 253 นำมาสู่การกำหนดเวลาห้ามขายและห้ามดื่ม
- ปี พ.ศ. 2522 มีการห้ามการโฆษณาเกินจริงในพระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช 2522 และห้ามเมาและขับในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พุทธศักราช 2522
- ปี พ.ศ. 2527 รัฐบาลยกเลิกโรงงานสุราของรัฐและให้เอกชนมารับสัมปทานผูกขาดการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ปี พ.ศ. 2537 กระทรวงมหาดไทยออกกฎกระทรวงฉบับที่ 16 อาศัยอำนาจพระราชบัญญัติจราจรทางบก พุทธศักราช 2522 กำหนดระดับปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดไม่เกินร้อยละ 50 mg
- ปี พ.ศ. 2540 กระทรวงสาธารณสุขออกประกาศกระทรวงเกี่ยวกับฉลากของสุรา
- ปี พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พุทธศักราช 2522 (ฉบับปรับปรุง) โดยเพิ่มเติมห้ามผู้ขับรถสาธารณะขับรถขณะเมาแล้วขับ
- ปี พ.ศ. 2544 มีการก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกระทรวงการคลังออกประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การขออนุญาตทำและขายสุรา (ส่งเสริมผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน)
- ปี พ.ศ. 2546 มีการก่อตั้งเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล) และมีการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ทั้งนี้รัฐมนตรีมีมติเห็นชอบห้ามขายสุราในสนามกีฬาแห่งชาติ มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พระราชบัญญัติ 2546 โดยจำกัดอายุผู้ซื้อและดื่มสุราไม่ให้ต่ำกว่า 18 ปี และประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ข้อความคำเตือนเกี่ยวกับการดื่มสุรา มีการก่อตั้งคณะกรรมการการดำเนินการ

ควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ (คบอช.) เกิดขึ้นโดยคำสั่งกระทรวงสาธารณสุข ที่ 726/2546 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2546

- ปี พ.ศ. 2547 มีการก่อตั้งศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) มีการจัดทำแผนงานนโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ ห้ามจำหน่ายสุราในสถานศึกษา ศาสนสถาน
- ปี พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติอาหาร พุทธศักราช 2522 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการโฆษณาที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์
- ปี พ.ศ. 2549 มีการก่อตั้งองค์กรเครือข่ายรณรงค์ป้องกันภัยแอลกอฮอล์ (ครปอ.)
- ปี พ.ศ. 2550 มีการลงนามของประชาชนในการร่างพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ปี พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะ พุทธศักราช 2551 มีการเก็บส่วนเพิ่มร้อยละ 1.5 ของภาษีสุราและบุหรี่เข้ากองทุนองค์การกระจายเสียง
- ปี พ.ศ. 2552 ออกพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พุทธศักราช 2551 และห้ามในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา ยกเว้นในโรงแรมและร้านค้าปลอดอากรในท่าอากาศยาน (ปัจจุบันยกเลิกไปแล้ว)
- ปี พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พุทธศักราช 2551 มีการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการแสดงภาพสัญลักษณ์เพื่อประกอบการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์ มีการออกหลักเกณฑ์ในการเปรียบเทียบปรับ ในขณะที่ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามมิให้นำเข้าไปหรือจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทในอุทยานแห่งชาติ และในวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบจัดทำยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี 2554-2563 โดยมีโครงการ เช่น โครงการผู้ขับรถโดยสารสาธารณะ แอลกอฮอล์เป็นศูนย์ (zero tolerance) โดยกรมขนส่งทางบก รัฐบาลมีการทำ MOU ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมกับ 20 กระทรวง 7 สำนักงาน รวมถึงกรุงเทพมหานคร
- ปี พ.ศ. 2554 มีประกาศเพิ่มเติมจากการขนส่งทางบก ภายใต้พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พุทธศักราช 2522 กำหนดให้มีเจ้าพนักงานตรวจปริมาณเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเลือด ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลได้มีการทำ MOU ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสมาคมสันนาตเทศบาลแห่งประเทศไทย

- ปี พ.ศ. 2555 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตัดแม่เหล็ก พุทธศักราช 2551 ระบุห้ามขายและห้ามบริโภคเครื่องตัดแม่เหล็กในพื้นที่ประกอบกิจการโรงงาน ห้ามตีบนทางทั้งนี้รัฐมนตรีเห็นชอบห้ามขายและห้ามบริโภคไว้รัฐวิสาหกิจและหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐท้ายสุดมีการทำ MOU ควบคุมเครื่องตัดแม่เหล็กกับผู้นำศาสนาทั้ง 5 ศาสนา
- ปี พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตัดแม่เหล็ก พุทธศักราช 2551 มีการจ่ายสินบนรางวัลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (ฉบับที่ 2) ห้ามขายและห้ามบริโภคในสวนสาธารณะของรับวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ และในวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 มติครุภัณฑ์สนับสนุนให้จัดกิจกรรม “งดดื่มสุราแห่งชาติ ทำความดีให้ในหลวง” และทำ MOU กับกระทรวงกลาโหม
- ปี พ.ศ. 2557 จากพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตัดแม่เหล็ก พุทธศักราช 2551 มีรูปแบบของข้อความคำเตือนประกอบภาพสัญลักษณ์ของเครื่องตัดแม่เหล็กหรือภาพสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องตัดแม่เหล็ก
- ปี พ.ศ. 2558 ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตัดแม่เหล็ก พุทธศักราช 2551 มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ดังนี้ กำหนดเวลาห้ามขายเครื่องตัดแม่เหล็ก พ.ศ. 2558, กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายหรือบริโภคเครื่องตัดแม่เหล็กในสถานีขนส่ง พ.ศ. 2558, กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายหรือบริโภคเครื่องตัดแม่เหล็กบนทางรถไฟ พ.ศ. 2558, กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายหรือบริโภคเครื่องตัดแม่เหล็กโดยเรือโดยสารสาธารณะ พ.ศ. 2558, กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายเครื่องตัดแม่เหล็กบนทาง พ.ศ. 2558, ห้ามขายหรือบริโภคเครื่องตัดแม่เหล็กในพื้นที่ที่อยู่ในกำกับดูแลและใช้ประโยชน์ของราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ พ.ศ. 2558 ทั้งนี้รวมถึงฉลากเครื่องตัดแม่เหล็กให้มีการโฆษณาเกินจริงจนนำไปสู่การเข้าใจผิด ข้อความที่เชิญชวน อวดอ้างสรรพคุณ นอกจากนี้ยังเพิ่มเติมกฎหมายในการห้ามจำหน่ายสุรารอบสถานศึกษา และคำสั่ง คสช.²⁵ ที่ 22/2558 โดยห้ามผู้ประกอบการขายเครื่องตัดแม่เหล็กแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ ห้ามให้มีสถานที่ขายเครื่องตัดแม่เหล็กตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาหรือหอพักใกล้เคียงสถานศึกษา
- ปี พ.ศ. 2560 มีประกาศจากกระทรวงสาธารณสุข เรื่องขอแนะนำสำหรับบุคคลที่ไม่ควรดื่มเครื่องตัดแม่เหล็ก มีพระราชบัญญัติสรรพสามิต พุทธศักราช 2560

²⁵ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ

- ปี พ.ศ. 2561 มีประกาศจากสำนักนายกรัฐมนตรีในการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยวิธีการใช้เครื่องจ่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณร้านค้าสะดวกซื้อ พุทธศักราช 2561²⁶

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำเสนอข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายและกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นจากข้อค้นพบของงานวิจัยในประเด็น เรื่อง “**รัฐไทยกับพลวัตนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต**” จะเห็นว่าเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับอำนาจรัฐมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในลักษณะ แนวตั้งที่บทบาทของรัฐเป็นผู้สั่งการและควบคุม (Command and Control) ลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปสู่การออกแบบกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทุก ๆ มิติ ซึ่งหากพิจารณาจากการนำเสนอข้อมูลข้างต้น รัฐได้ทำการเข้าสั่งการและควบคุม อาทิ กำหนดภาษีการนำเข้าเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, การออกใบอนุญาตเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, การกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเสพสุรา, กำหนดเวลาจำหน่ายและเวลาดื่ม, ห้ามเมาขณะขับรถ, พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, ข้อห้ามประกอบการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์, ห้ามให้มีสถานที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาหรือหอพักใกล้เคียงสถานศึกษา เป็นต้น

การเข้าทำหน้าที่เป็นผู้สั่งการและควบคุมของรัฐในรูปแบบกฎหมายและนโยบายไม่ได้ลักษณะที่หยุดนิ่งตายตัว แต่สิ่งที่น่าสนใจจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผ่านมา คือ กฎหมายและนโยบายดังกล่าวมีความเปลี่ยนแปลงโดยผู้วิจัยได้สังเกตถึงการปรับปรุงและออกกฎหมายหรือนโยบายจะสอดคล้องกับปัจจัยดังต่อไปนี้ 1. ปัจจัยในเรื่องของภาษีและรายได้ของรัฐ 2. ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3. ปัจจัยเรื่องอุบัติเหตุ คุณภาพชีวิต และสุขภาพของประชาชน 4. ปัจจัยเรื่องเยาวชนและผลเสียของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ 5. ปัจจัยเรื่องการทำนายและการโฆษณา เป็นต้น จากข้อสังเกตของผู้วิจัยในการสังเคราะห์กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลวัต (Dynamic) ของกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ฉะนั้นภาพที่ปรากฏก็คือ การปฏิบัติการของรัฐผ่านอำนาจและกลไกของรัฐมีความเข้มข้นอย่างมากต่อเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พลวัตดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงพลังอำนาจรัฐที่มีการออกกฎหมายและนโยบายเพื่อสั่งการและควบคุมเรื่องแอลกอฮอล์อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด

²⁶ องค์การสุรา กรมสรรพสามิต. (256). *กฎหมายเกี่ยวกับแอลกอฮอล์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.liquor.or.th/law>

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่ได้ปฏิเสธความเข้มข้นของอำนาจที่ใช้ผ่านกฎหมายและนโยบายว่าเป็นสิ่งที่สังคมและประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากเรื่องนี้ ซึ่งในสังคมปัจจุบันการกล่าวถึงเรื่องเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ก็มีการถกเถียงกันในหลาย ๆ ภาคส่วนในประเด็นของคุณประโยชน์ และมาตรการการควบคุม ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะนำเสนอในประเด็นต่อไป อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพิจารณาว่านอกจากพลวัตหรือความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและนโยบายจะทำให้รัฐแสดงบทบาทในฐานะผู้สั่งการและควบคุม และ พลวัตความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังได้ประกอบสร้างให้รัฐและภาคประชาชนร่วมมือกันในการกำกับดูแลประเด็นเรื่องเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ซึ่งก็ถือว่าเป็นประสบความสำเร็จอย่างมากโดยมีการผลิตวาทกรรมและกิจกรรมเกี่ยวกับเครื่องตีมีแอลกอฮอล์อย่างหลากหลายและแตกต่างกันออกไปแล้วแต่จุดมุ่งหมายขององค์กรและกิจกรรมขององค์กร ที่ผ่านมารัฐร่วมมือกับภาคประชาชนโดยมีหน่วยงาน เช่น การก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.), คณะกรรมการการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ (คบอช.), ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.), องค์กรเครือข่ายรณรงค์ป้องกันภัยแอลกอฮอล์ (ครปอ.), MOU ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร่วมกับ 20 กระทรวง 7 สำนักงาน รวมถึงกรุงเทพมหานคร, MOU ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร่วมกับผู้นำศาสนาทั้ง 5 ศาสนา เป็นต้น

ดังนั้น ในจะเห็นว่าพลวัตความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายจะทำให้เห็นตัวแสดงทั้งรับและภาคประชาชนในการออกแบบกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ดังกล่าวซึ่งในอนาคตในมุมมองของผู้วิจัยก็เล็งเห็นว่ารัฐก็พยายามที่จะสถาปนาอำนาจและสร้างเครือข่ายภาคประชาชน รวมถึงขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการในดูแลเรื่องเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ ฉะนั้นหากสรุปแล้วจะพบว่ากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ผู้วิจัยได้สรุปนำเสนอไปนั้นทำให้เห็นว่ากฎหมายดังกล่าวไม่ได้พลวัตหรือเปลี่ยนแปลงไปโดยตัวของมันเองได้ แต่หากมีตัวแสดงที่สำคัญในการสั่งการและควบคุมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งเหตุผลนั้นก็ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เปลี่ยนผ่านไปในแต่ละช่วงเวลา และขณะที่ทำการพลวัตนั้นก็มีความร่วมมือระหว่างประชาชนและเอกชนเข้าไปด้วย

4.2 สำนวนนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างประเทศบนฐานผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

งานศึกษาของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (Center for Alcohol Studies – CAS) ซึ่งดำเนินงานร่วมกับ องค์การอนามัยโลกภาคพื้นแปซิฟิกตะวันตก เขต เอ (WHO Regional Office for the Western Pacific Zone A – WPRO A) และศูนย์การวิจัยและประเมินผลด้านสังคมและสุขภาพ (Social and Health Research Outcome and Evaluation–SHORE) ประเทศนิวซีแลนด์

ศึกษาภาพรวมสถานการณ์ปัญหาและการพัฒนานโยบายหรือมาตรการเพื่อควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ 4 ประเทศ ประกอบด้วย ประเทศเวียดนาม ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และประเทศมองโกเลีย เพื่อการพัฒนานโยบาย ควบคุมและจัดการปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนี้²⁷

1. ประเทศเวียดนาม

สถานการณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในอนาคตของประเทศเวียดนามคาดการณ์ว่า การบริโภคต่อหัวประชากรต่อปีจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราก้าวกระโดดจาก 10 ลิตร ในปี พ.ศ.2543, 13 ลิตร ในปี 2548, 16 ลิตร ในปี 2553 และเพิ่มเป็น 20 ลิตร ในปี 2563 นครโฮจิมินห์ และกรุงฮานอยเป็นเป้าหมายหลักของการลงทุนของบริษัทธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ข้ามชาติร้อยละ 70 ผลิตออกมาในรูปเบียร์สด (Draught beer) ส่วนที่เหลือเป็นเบียร์บรรจุ ภาชนะพร้อมดื่ม โดยที่ร้อยละ 20 เป็นเบียร์บรรจุขวด และร้อยละ 10 เป็นเบียร์บรรจุกระป๋อง

เวียดนามมีการผลักดันร่างกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2513 แต่การเคลื่อนไหวดังกล่าว ยังไม่มีสิ่งใดที่แสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างเด่นชัด ส่วนใหญ่เน้นที่การรณรงค์และขอความร่วมมือ ปี พ.ศ.2533 กระทรวงวัฒนธรรมและสวัสดิการสังคมให้ความสนใจและศึกษากฎหมาย ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยได้รับความร่วมมือจากคณะขององค์กรเอกชนระหว่างประเทศจาก ประเทศสวีเดน (International Organization of Good Templars: IOGT) โดยเน้นการดำเนินงานต่อต้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน แต่สำหรับในประเทศเวียดนาม IOGT ได้สนับสนุนโครงการที่ทำในชุมชน เช่น ส่งเสริมให้จัดงานเลี้ยงปลอดเหล้า แต่ที่ผ่านมายังไม่มีกิจกรรมหรือแผนงานใดที่เน้นกลุ่มเป้าหมายไปที่เด็กและเยาวชนโดยตรง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.1

²⁷ สวัสดิ์ อัจฉนังกรชัย. (2561). รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2551-2561 ภายใต้โครงการ Joint Assessment Mission to Review Alcohol Control Policy and Strategy in Thailand, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก http://www.roadssafetythai.org/download_bookdetail-edoc-620.html

ตารางที่ 4.1 นโยบายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในประเทศเวียดนาม

ลำดับที่	ปีที่เริ่มใช้/ ปรับปรุงครั้ง ล่าสุด	หน่วยงานที่ เป็นผู้จัดทำ	นโยบาย/มาตรการ	ช่องว่างของ กฎหมาย	ผลหลังมีการบังคับใช้
1.ด้านภาษีและ การควบคุม ราคา	พ.ศ.2548/ ปรับปรุงเมื่อ 1 มกราคม 2552	กระทรวง การคลัง	<p>1.1 เพิ่มอัตราภาษีการบริโภคพิเศษของเบียร์ชนิดกระป๋อง จากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 75</p> <p>1.2 เพิ่มอัตราภาษีการบริโภคพิเศษของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์โดยหมายรวมไปถึง สุรากลั่นไวน์ และเบียร์ จากร้อยละ 45 เป็นร้อยละ 50 (ภายในปี พ.ศ.2556)</p> <p>1.3 อัตราภาษีการบริโภคพิเศษของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ที่มีความแรงน้อยกว่า 20 ดีกรี จากร้อยละ 20 เป็นร้อยละ 25 (ภายในปี พ.ศ.2556)</p> <p>1.4 ใช้อัตราภาษีการบริโภคพิเศษของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทุกชนิดในอัตราเดียวกัน</p>	-	<ul style="list-style-type: none"> ■ ยอดขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ภายในประเทศในครึ่งปีแรกของ พ.ศ. 2552 ลดลงเล็กน้อย

<p>2. ด้านการควบคุมการผลิต-จำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์</p>	<p>พ.ศ.2545/ปรับปรุงครั้งล่าสุด ธันวาคม พ.ศ. 2552</p>	<p>- กระทรวงอุตสาหกรรม</p> <p>- สถาบันนโยบายและแผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข</p>	<p>2.1 การควบคุมและจำกัดการผลิต</p> <p>2.2.1 จำกัดการผลิต 25 ล้านลิตรต่อปี หากมีการผลิตเกิน 50 ล้านลิตรต่อปี ต้องได้รับความเห็นชอบต่อนายกรัฐมนตรี</p> <p>2.2 จำกัดการเข้าถึง</p> <p>2.2.1 ควบคุมการจำหน่าย โดยห้างร้านและสถานประกอบการต่างๆ</p> <p>2.2.2 ห้ามจำหน่ายสุราและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์ 14 ดีกรีขึ้นไปให้แก่ผู้ที่ยังต่ำกว่า 25 ปี ซึ่งครอบคลุมถึงสุราพื้นเมืองด้วย</p> <p>2.2.3 ห้ามจำหน่าย และตีมสุราและเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์ในระยะห่างขั้นต่ำ 100 เมตร จากโรงเรียน สวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น</p> <p>2.2.4 ห้ามกระทำการใดๆ ซึ่งเป็นการจูงใจให้เยาวชนหรือวัยรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนด โทษปรับ 2-8 แสนล้านบาท</p>	<p>- ยังอนุญาตให้เยาวชน</p>	
---	---	--	--	-----------------------------	--

			<p>2.2.5 รัฐบาลเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ส่งเสริมสุขภาพที่ปราศจากแอลกอฮอล์</p> <p>2.2.6 โรงเรียนและสถานศึกษาพึงบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาและพิษภัยที่เกิดขึ้นจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระบบการศึกษาภาคบังคับ</p>	<p>อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป</p> <p>สามารถซื้อ</p> <p>เบียร์และพวกเหล้าหมักได้</p>	
3. ด้านการควบคุมพฤติกรรมผู้ดื่ม	1 กรกฎาคม 2552/ ฉบับปรับปรุง 15 ธันวาคม 2550		3.1 กำหนดปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดขณะขับชี่ไว้ไม่เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ กำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับ 2 ล้านบาท (คิดเป็นเงิน)ไทยประมาณ 8 หมื่นบาท		
		กระทรวงวัฒนธรรม และ สวัสดิการสังคม	กำลังผลักดันร่างกฎหมายเรื่องความรุนแรงในครอบครัว		
4. ด้านการควบคุมการ	พ.ศ.2537		4.1 รมรงค์ห้ามไม่ให้มีการโฆษณาเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ตั้งแต่ 4.5 ดีกรี ขึ้นไปอย่างเด็ดขาด	4.1 อนุญาตให้น้อยกว่าหรือเท่ากับ	ปริมาณการบริโภคสุรากลั่นที่มีดีกรีเกิน 15 ดีกรีขึ้นไปเพิ่มขึ้นไปร้อยละ 45

โฆษณาและสื่อ การขาย				4.5 ดีกรี เช่น เหล้าพื้นเมือง เหล้านำเข้า โฆษณาใน หนังสือพิมพ์ วิทยุได้	
		กระทรวง วัฒนธรรม และ สวัสดิการ สังคม	4.2 ร่างกฎหมายห้ามโฆษณาสำหรับเครื่องดื่มที่มี แอลกอฮอล์เป็นส่วนประกอบมากกว่าร้อยละ 30		
5. ด้านการให้ ความรู้รณรงค์ โน้มน้าว	-	-	-	-	-
6. ด้านการ บำบัดรักษา ผู้ป่วยจาก แอลกอฮอล์		กรมโรงงาน อุตสาหกรรม มเบา	6.1 กำลังร่างกฎหมายเกี่ยวกับความปลอดภัย และมาตรฐานของการผลิตสุรา		

มุมมองในการร่างกฎหมายยังไม่ค่อยมีการเชื่อมโยง ต่างคนต่างทำ แบ่งความรับผิดชอบ ค่อนข้าง แยกส่วน และมีช่องว่างในข้อมูล (รู้ไม่เท่ากัน) ความขัดแย้งสูง อาจเป็นผลมาจากการขาด งานวิจัยหลายส่วนที่จะมาช่วยในการตัดสินใจเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะที่มีผลต่อการควบคุมและจัดการ ปัญหาแอลกอฮอล์ มีดังนี้

- สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ มีการบริโภคมากในทุกชั้นของสังคม
- ภาครัฐบาลมีความเชื่อที่ผิดในการจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แทนที่มาตรการจะเริ่มควบคุมตั้งแต่การห้ามดื่ม โดยการจำกัดการดื่มหรือการเข้าถึง แต่ กลับใช้มาตรการรณรงค์ให้ดื่มอย่างระมัดระวังอันตรายที่เกิดจากดื่มเครื่องดื่มที่ปนเปื้อน เช่น ภาวะแอลกอฮอล์เป็นพิษ โดยใช้ “เบียร์” เป็นสินค้าทดแทน (substitute products) สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนว่า การดื่มเบียร์จะปลอดภัยมากกว่าการดื่ม สุราพื้นบ้าน เพราะผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีกระบวนการผลิตที่เป็นมาตรฐาน
- ภาครัฐมีความเข้าใจว่านโยบายหรือมาตรการเพื่อควบคุมอันตรายจากสุราใดที่ใช้แล้วมี ประสิทธิภาพ แต่สงวนท่าทีที่จะผลักดันอย่างเต็มที่ หรือว่าเคร่งครัดในการบังคับใช้มาก เกินไป
- กระทรวงวัฒนธรรมและสวัสดิการสังคม กำลังผลักดันร่างกฎหมายเรื่องความรุนแรงใน ครอบครัว ซึ่งปัญหาความรุนแรงส่วนใหญ่ร้อยละ 70 มาจากสุรา ผู้หญิงส่วนใหญ่ให้การ สนับสนุนร่างกฎหมายนี้ เพราะเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง แต่มีความขัดแย้งมาก เช่นกัน เพราะผู้หญิงชาวเวียดนาม ส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตสุราในบ้านให้สามีดื่ม

2. ประเทศลาว

สถานการณ์และปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศลาวมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และประชากรชาวลาวมีการปรับเปลี่ยนชนิดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากสุรากลั่นมาเป็น เบียร์ แต่ตัวเลขของปริมาณการบริโภคสุรากลั่นก็ยังคงสูงกว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดอื่น สำหรับการเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคของประชากรลาวที่เริ่มนิยมดื่มเบียร์มากขึ้น ส่วนหนึ่งมีผลมาจากการ โฆษณาและการตลาดของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบที่ เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในประเทศลาวยังไม่ครอบคลุมมากนัก โดยข้อมูลผลกระทบที่มี หลักฐานชัดเจนจะเกี่ยวกับประเด็นอุบัติเหตุทางจราจรบนท้องถนน

ปัจจุบันการดำเนินนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศลาวยังไม่ครอบคลุมและเป็นไปเพื่อลด ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากนัก เนื่องจากการดำเนินงานด้านนโยบายยังขาดผู้รับผิดชอบหลัก

การทำงานเพื่อจัดทำมาตรการเพื่อลดปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ยังมีลักษณะแยกส่วน อีกทั้งกลุ่มธุรกิจแอลกอฮอล์ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดและวางแนวทงนโยบายด้วย

อย่างไรก็ตาม ประเทศลาวก็เริ่มมีแนวทางในการพัฒนานโยบายแอลกอฮอล์เพื่อจะลดผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเริ่มจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงโยธาธิการ หน่วยงานภาควิชาการ ภาคประชาสังคม (NGO) รวมทั้งแหล่งทุนทั้งในและต่างประเทศเช่นธนาคารโลก (World Bank), องค์การอนามัยโลก (WHO) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ภาพรวมของนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศลาว

นโยบายแอลกอฮอล์ของประเทศลาว		ประเภทเครื่องดื่ม		
มาตรการ	รายละเอียด	เบียร์	ไวน์	สุรา
1.มาตรการควบคุม/จำกัดการผลิตและการขาย	1.1 รัฐเป็นผู้ผลิต	/	-	-
	1.2 รัฐเป็นผู้ขาย	-	-	-
	1.3 ใบอนุญาตการผลิต	/	/	-
	1.4 ใบอนุญาตในการขาย	-	-	-
2.การควบคุม/จำกัดการขายในลักษณะซ็อกกลับบ้านและระดับการบังคับใช้	2.1 จำกัดชั่วโมงขาย	-	-	-
	2.2 จำกัดจำนวนวันที่ขาย	-	-	-
	2.3 จำกัดสถานที่ขาย	/	/	/
	2.4 จำกัดความหนาแน่นของจุดขาย	-	-	-
	2.5 ระดับการบังคับใช้	มีบางส่วน		
3.การจำกัดอายุในการซื้อ	3.1 ร้านค้าที่นึ่งดื่มในร้าน	18	18	18
	3.2 ร้านค้าที่ซ็อกกลับไปดื่ม	-	-	-
4.มาตรการทางภาษีและราคา	4.1 ภาษีการขาย	-		
	4.2 เพอร์เซ็นต์การเก็บภาษีการขาย	-		
	4.3 ภาษีการขายปลีก	50	-	-
	4.4 อากรแสดมปีภาษีสรรพสามิต	-		

5.การควบคุมและ จำกัดการโฆษณา	5.1 สถานีโทรทัศน์	ควบคุม บางส่วน	ควบคุม บางส่วน	ควบคุม บางส่วน
	5.2 สถานีวิทยุ	ควบคุม บางส่วน	ควบคุม บางส่วน	ควบคุม บางส่วน
	5.3 สื่อสิ่งพิมพ์	-	-	-
	5.4 ป้ายโฆษณา	-	-	-
	5.5 การมีค่าเตือนทางด้าน สุขภาพ	/		
	5.6 การบังคับใช้เกี่ยวกับการ โฆษณาและการควบคุมการให้ การสนับสนุนของบริษัท เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	-		
6. การควบคุม และจำกัดการให้ ทุนสนับสนุน	6.1 การจัดการแข่งขันกีฬา	-	-	-
	6.2 การจัดกิจกรรมต่างๆของ เด็กและเยาวชน	-	-	-
7.การควบคุม/ จำกัดสถานที่ใน การดื่ม	7.1 สถาบันทางสุขภาพ/ โรงพยาบาล	/		
	7.2 สถาบันการศึกษา	/		
	7.3 สถานที่ราชการ	/		
	7.4 รถโดยสารสาธารณะ	/		
	7.5 สวนสาธารณะ/ถนน	-		
	7.6 สถานที่จัดการแข่งขันกีฬา	-		
	7.7 สถานที่จัดงานบันเทิง เช่น คอนเสิร์ต	มีบางส่วน		
	7.8 สถานที่ทำงาน	/		
8.การตรวจระดับ แอลกอฮอล์ใน เลือด	8.1 ระดับความเข้มข้นของ แอลกอฮอล์ในเลือด (BAC)	0.8 มก. %		
	8.2 การสุ่มตรวจลมหายใจ			

3. ประเทศกัมพูชา

ในภาพรวมระดับประเทศกัมพูชายังไม่มีหน่วยงานกลางที่ดูแลและควบคุมปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่มีหน่วยงานที่เข้มแข็งพอในการขับเคลื่อนงาน เนื่องจากประเด็นการลดปัญหาจาก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่งได้รับความสนใจจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรอิสระในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังไม่เป็นที่สนใจมากนักทั้งในระดับองค์กร และระดับประเทศ

ภาครัฐยังไม่ได้จัดสรรบุคลากรที่จะรับผิดชอบเรื่องนโยบายแอลกอฮอล์โดยตรง ผู้ที่ร่างนโยบาย แอลกอฮอล์ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นบุคลากรที่ดึงจะมาจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น Tobacco & Health program ของ National Centre for Health Promotion, กระทรวงสาธารณสุข ในส่วนขององค์กรอิสระ ที่ทำงานรณรงค์เรื่องลด ละ เลิกเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังเป็นหน่วยงานที่โดดเด่น อยู่ ซึ่งองค์กรอิสระเหล่านั้น จะรับผิดชอบงานประเด็นอื่นๆด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาทำให้กระบวนการร่างนโยบายการควบคุมการ บริโภคและจัดการกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความล่าช้า และยังต้องการการพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

- ขาดการพัฒนากระบวนการจัดการข้อมูลทำให้กัมพูชามีข้อมูลพื้นฐานระดับประเทศ เกี่ยวกับการผลิต การบริโภค และผลกระทบที่เกิดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งอาจทำให้ขาดข้อมูลพื้นฐานที่ไว้อ้างอิงในการวิเคราะห์ปัญหาและวางนโยบาย รวมถึงข้อมูลการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ที่จะเพิ่มน้ำหนัก เสริมแรงสนับสนุนในการผลักดันนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- บุคลากรที่มียังขาดทักษะในการจัดการองค์ความรู้ การถอดบทเรียน
- ข้อจำกัดเรื่องงบประมาณในการดำเนินงาน

4. ประเทศมองโกเลีย

การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด ผู้บังคับใช้มีความกระตือรือร้นและจริงจังกระบวนการพัฒนากฎหมายควบคุมที่ค่อนข้างเข้มข้นมากกว่าประเทศอื่น ตัวอย่างเช่น การดื่มสุร่าก่อนขับรถ จะเห็นได้ว่าถึงแม้ มีมาตรการแล้ว แต่กลับพบว่ามีจำนวนคดีอันเกิดจากการเมาเพิ่มมากขึ้น นั่นแสดงถึงการบังคับใช้กฎหมายยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร และยังคงมองว่าการตรวจวัดแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นวิธีการที่ไม่ได้ผลดี อีกทั้งบทลงโทษไม่รุนแรงพอที่จะเกิดความเกรงกลัวต่อกฎหมาย

นอกจากนี้ในด้านการเข้าถึง เช่น กฎหมายสรรพสามิต ภาษีสุรานั้น ควรมีการขึ้นภาษีเพื่อให้เยาวชนเข้าถึงได้ยากขึ้น เนื่องจากราคาที่แพงขึ้น

การดำเนินการร่วมกันของภาคส่วนต่างๆ จึงมีความจำเป็นอย่างมาก ในส่วนของภาควิชาการ ควรให้ การสนับสนุนด้านข้อมูลเชิงวิชาการในการหาจุดที่การดำเนินการทางกฎหมายที่ดีที่สุด ในการ

ป้องกัน ประชาชนจากภัยแอลกอฮอล์ และร่วมกับภาคประชาสังคมในการรณรงค์ให้ประชาชนได้รับรู้ถึงโทษภัยจาก แอลกอฮอล์และกฎหมายที่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ และปฏิบัติตามกฎหมาย รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 นโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศมองโกเลีย

ลำดับที่	ปีที่เริ่มใช้/ปรับปรุง ครั้งล่าสุด	หน่วยงานที่ เป็นผู้จัดทำ	นโยบาย/มาตรการ	ช่องว่างของกฎหมาย	ผลหลังมีการบังคับใช้
1. ด้านภาษีและการควบคุมราคา					
	1 สิงหาคม 2006		กฎหมายภาษีสรรพสามิต (Excise Tax)		
	1 มกราคม 1993		GENERAL TAXATION		
2. ด้านการควบคุมการผลิต-จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์					
	1 กันยายน 2002	Coordination Council for crime prevention,	กระบวนการผลิต วัตถุประสงค์ ในการผลิต (CRIMINAL CODE OF MONGOLIA)		

	under MOJ- 1965	
1 กรกฎาคม 1996	General Customs Office	กฎหมายศุลกากร (Customs and Customs Tariffs)
7 ตุลาคม 1999	Ministry of Food, Agriculture & light industry	พรบ. อาหาร (Food Act)

3.ด้านการควบคุม พฤติกรรมผู้ดื่ม

- การจำกัดอายุ	กฎระเบียบห้ามผู้ที่มีอายุ ต่ำกว่า 18 ปี ทำงานที่ เกี่ยวข้องกับการผลิต การ จำหน่าย การจัดเก็บ การ ขนส่งเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์
----------------	--

กฎระเบียบห้ามผู้มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับ

- สถานที่ดื่ม

- การขับชี่ 9 พฤศจิกายน 2009 Traffic Police กฎหมายความปลอดภัยทางท้องถนน (Road Safety) Department, Ministry of Justice and Internal Affairs

4. ด้านการควบคุมการโฆษณาและสื่อการขาย

การควบคุมการโฆษณาและการให้ทุนอุปถัมภ์

5. ด้านการให้ความรู้รณรงค์โน้มน้าว

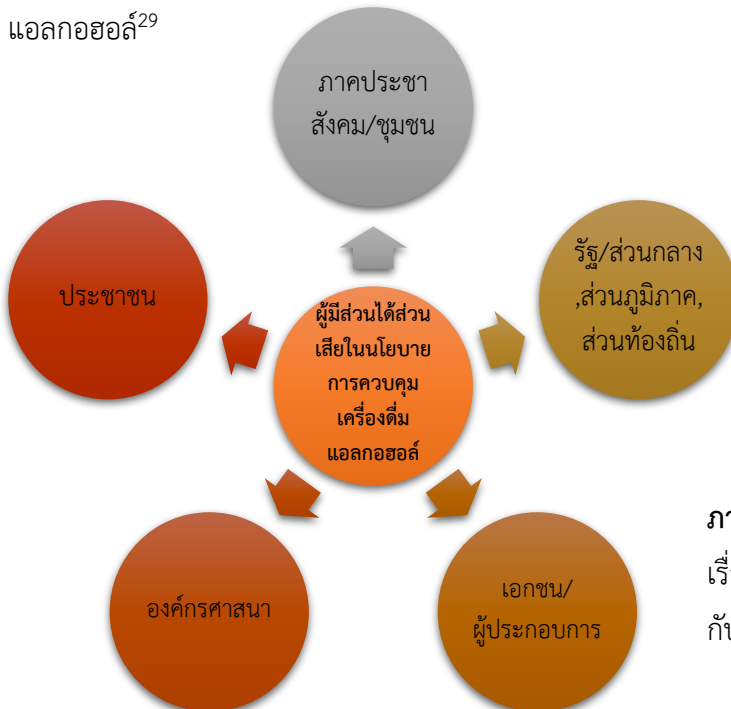
6.ด้านการ บำบัดรักษาผู้ป่วย จากแอลกอฮอล์	ปี 2003	Ministry of Health	Law on Fighting against alcoholism
	ปี 2003	Ministry of Health	โครงการระดับชาติในการ ป้องกันและควบคุมภาวะ ติดสุรา

นอกจากนี้งานศึกษาของ Kamolphet Markchang, Surasak Chaiyasong, Ruechagorn Trairatnanusorn และSiriwan Pitayarangsarit ได้ศึกษาช่องว่างของมาตรการและกฎหมาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม (CLMV) จากผลการศึกษา พบว่า ประเทศในกลุ่ม CLMV ส่วนใหญ่มีมาตรการและกฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในด้านการ จัดเก็บภาษี การจำกัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือด การกำจัดการโฆษณา และการเฝ้าระวังเป็นสำคัญ ในขณะที่ส่วนขาดของมาตรการและกฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกอบด้วย มาตรการแสดงความ เป็นผู้นำและมุ่งมั่นในนโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ มาตรการควบคุมร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์แบบมีสถานที่ดื่ม (on premise) และแบบไม่มีสถานที่ดื่ม (off-premise) มาตรการ ควบคุมการส่งเสริมการขายและการจัดวางผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมาตรการฝึกอบรม การให้บริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างรับผิดชอบ นอกจากนี้ การบังคับใช้มาตรการและกฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพยังเป็นช่องว่างที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผิด กฎหมาย ดังนั้นงานศึกษานี้จึงเสนอแนะให้ประเทศกลุ่ม CLMV เร่งประกาศใช้มาตรการเชิง นโยบายด้านแอลกอฮอล์ระดับชาติที่ครอบคลุมการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในทุกมิติและจัดตั้ง คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน รวมทั้งร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภูมิภาคเพื่อแก้ไขปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผิดกฎหมาย ²⁸

²⁸ Markchang, K., Chaiyasong, S., Trairatnanusorn, R., & Pitayarangsarit, S. Alcohol Legislation and Policy in CLMV Countries.

4.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐไทย สังเคราะห์จากบทบาทและความสัมพันธ์

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นภาพของตัวแสดงในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐไทยว่าบทบาทและความสัมพันธ์ของตัวแสดงเหล่านั้นมีทำที่หรือปฏิบัติการอย่างไรต่อการกำหนดนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะเรียกว่าผู้มีส่วนได้เสีย (Stake Holder) ซึ่งจากรายงานขององค์การสุรา กรมสรรพสามิต อธิบายถึงประเด็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยมุ่งไปที่การวิเคราะห์เพื่อจัดระดับความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในมิติของผลกระทบ (Impact) และอิทธิพล (Effect) รวมไปถึงความสัมพันธ์อันดีของแต่ละกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เกิดความสมดุล สิ่งที่ยังคงสุราให้ความสำคัญและส่งผลต่อการนำไปเสนอต่อประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ คือ การนำเสนอบทบาท ทิศทางการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น สิ่งที่ตามมาของผลการวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยลดช่องว่างของปัญหา และสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปริมนทลของกฎหมายและนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์²⁹

ภาพที่ 4.2 ผู้มีส่วนได้เสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่มา: ผู้วิจัย

²⁹ องค์การสุรา กรมสรรพสามิต. (256). *กฎหมายเกี่ยวกับแอลกอฮอล์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.liquor.or.th/law>

จากภาพที่ 4.2 ความสัมพันธ์และบทบาทที่เกิดขึ้นในผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปริณทลของกฎหมายและนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

- 1. รัฐ:** ทำหน้าที่ในการออกกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์บทบาทของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอยู่ในฐานะผู้กำกับดูแลและผู้กำหนดนโยบาย โดยมีการบัญชาการผ่านโครงสร้างระบบบริหารราชการแผ่นดินจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาค ประกอบกับการส่งมอบความร่วมมือนี้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้การขับเคลื่อนการบังคับใช้และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ตัวแสดงที่เป็นภาครัฐถือว่าอยู่ในค่านิยามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในความหมายของงานวิจัยฉบับนี้
- 2. เอกชนและผู้ประกอบการ:** ในความหมายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ มีบทบาทอย่างเห็นได้ชัดในฐานะผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้ส่งออก ผู้โฆษณา และบทบาทอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมการขายผ่านกิจกรรมช่วยเหลือสังคม หรือการเป็นผู้สนับสนุนทางการเงินหรือทุนในรูปแบบอื่น ๆ ในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ หรือกิจกรรมของเอกชนด้วยตนเอง ดังนั้น ในที่นี้จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าการออกกฎหมายหรือนโยบายเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของรัฐย่อมส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเอกชนหรือผู้ประกอบการ แต่ในขณะเดียวกันด้วยการพลังบริโภคอย่างเข้มข้นทำให้เม็ดเงินที่รัฐได้จากผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากในรูปแบบของภาษี ดังนั้น ในความสัมพันธ์ดังกล่าว การออกกฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เอกชนหรือผู้ประกอบการย่อมมีส่วนสำคัญในการนำเสนอข้อมูลให้แก่ภาครัฐ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าภาครัฐจะมีการรับฟังความเห็นมากน้อยเพียงใด
- 3. ภาคประชาสังคม/ชุมชน:** ในความหมายของภาคประชาสังคมและชุมชนในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกล่าวคือ ภาคประชาสังคมและชุมชนส่วนใหญ่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนรณรงค์ ในการนำปัญหาที่เกิดขึ้นจากการตี้มแอลกอฮอล์ เช่น การจำหน่าย การตี้ม ปัญหาสุขภาพและอุบัติเหตุที่เกิดจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เข้าสู่กระบวนการในการนำเสนอให้ภาครัฐออกมาตรการ กฎหมาย และนโยบายทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในขณะเดียวกันภาคประชาสังคมและชุมชนยังทำหน้าที่เป็นเครือข่ายในการทำกิจกรรมต่างๆ และโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้บทบาทของภาคประชาสังคมและชุมชนยังทำหน้าที่ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการรับมือกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

4. **ประชาชน:** สำหรับประชาชนถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะทุก ๆ กิจกรรมของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทั้งผู้ผลิต จำหน่าย และบริโภค รวมถึงการมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ ดังนั้นในบทบาทและความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นภาพว่ากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จะส่งผลโดยตรงต่อประชาชนในฐานะผู้อยู่ภายใต้กฎหมาย ในขณะที่เดียวกันประชาชนก็เป็นผู้กำหนดนโยบายโดยแสดงถึงข้อเรียกร้องและข้อเสนอสนับสนุนผ่านกระบวนการกำหนดนโยบายของระบบการเมือง ด้วยเหตุนี้จึงสรุปว่าการในประเด็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ประชาชนถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก

5. **องค์กรศาสนา:** บทบาทขององค์กรศาสนาในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ คือ การเป็นภาคีเครือข่ายในการใช้หลักการของแต่ละศาสนาในการให้เกิดการลด ละเลิก การตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และในขณะเดียวกันก็เป็นตัวแสดงที่ส่งเสริมกิจกรรมในการรณรงค์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ดังนั้นจากการนำนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตี้มแอลกอฮอล์ไปใช้มักพบการทำงานขององค์กรทางศาสนาร่วมมือในปฏิบัติการด้วย

สรุป จากการวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ของตัวแสดงข้างต้นที่ผู้วิจัยได้สรุปจากการนำเสนอผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์การสุราที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พบว่า แต่ละตัวแสดงมีบทบาทและความสัมพันธ์กันอย่างไม่ออกเนื่องจากลักษณะของความสัมพันธ์ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น ดังนั้น จากการวิเคราะห์นี้เป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลจากข้อค้นพบในเชิงเอกสารขององค์การสุรา กรมสรรพสามิต ที่ทำให้เห็นว่าการมีกฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เกิดขึ้น มันไม่ได้เกิดขึ้นบนฐานของตัวแสดงที่เป็นรัฐเพียงอย่างเดียวแต่มีภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมด้วยตามหลักการของการกำหนดนโยบายซึ่งพิจารณาถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายนั้น ๆ

นอกจากนี้ จากข้อมูลผู้วิจัยได้สัมภาษณ์มุมมองของผู้ประกอบรายหนึ่ง ในประเด็นความหมายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของไทย พบว่า

“ผู้ที่ได้ประโยชน์ คือ ผู้ประกอบการรายใหญ่ เช่น ในประเด็นข้อกฎหมายที่ว่าด้วยการเสียค่าปรับเมื่อมีการโฆษณาชวนเชื่อ ในประเด็นนี้ผู้ประกอบการรายใหญ่อยอมมีทีมงานที่ป้องกันการเกิดการกระทำความผิดอยู่แล้ว และหากมีความผิดพลาดและเข้าเงื่อนไขของการทำผิดกฎหมาย เป็นเหตุอันต้องเสียค่าปรับ ผู้ประกอบการรายใหญ่ ย่อมมีทุนทรัพย์ในการเสียค่าปรับอยู่แล้ว ซึ่งจะแตกต่าง

กับผู้ประกอบการรายย่อยที่จะไม่ได้มีต้นทุนทรัพย์ในเรื่องนี้ ทั้งนี้ การที่มีกฎหมายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ในประเด็นที่ว่าด้วยการห้ามโฆษณาชวนเชื่อ ผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ย่อมเป็นการปิดกั้นการเข้าถึงของผู้บริโภค และไม่ทราบถึงต้องเลือกอื่นๆ และมักจะบริโภคเป็นสินค้าที่เป็นที่รู้จักอยู่แล้ว ทำให้ผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีฐานการเข้าถึงการสื่อสารแต่เดิมอยู่แล้ว เป็นที่รู้จักอยู่แล้ว มักจะครองตลาดต่อไป และผู้ประกอบการรายใหญ่ไม่เติบโต”³⁰

ในขณะที่มุมมองของภาคประชาสังคมเห็นว่า

“ในเรื่องของการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทำให้เกิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอยู่แล้วอย่างแน่นอน เพราะจะเห็นได้จากการส่งตัวแทนของบริษัทเอกชน(ผู้แทนผู้ประกอบการเครื่องตี้มแอลกอฮอล์) เข้าไปเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ รวมทั้งเป็นคณะกรรมการที่เกี่ยวเนื่องกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ด้วย ผู้ประกอบการเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รายใหญ่ มีความประสงค์ในการเข้าไปมีบทบาทต่อฝ่ายรัฐ ต่างมีการตอบแทนเป็นลสิ่งใด เพื่อมีส่วนในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ เช่น การส่งผู้แทนของผู้ประกอบการเข้าไปเป็นที่ปรึกษาของรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ”³¹

ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน ได้ให้ความเห็นในประเด็นการแบ่งรับแบ่งสู้ระหว่างสองแนวคิด คือ 1.การไม่เห็นด้วยกับการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และ 2.การสนับสนุนให้มีการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ในการสัมภาษณ์พบว่า

“ในประเด็นนี้ ต้องแยกออกเป็นผู้มีส่วนได้และส่วนเสียหลังจากการเกิดกฎหมายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า การควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เกิดผลดีต่อประชาชนโดยทั่วไป เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว สุขภาพร่างกาย การป้องกันการเข้าถึงของเยาวชน และผู้ที่ได้รับผลเสีย อาจจะไม่ได้เสียแค่ผลเสียแต่อาจจะได้รับผลดีควบคู่กันไปด้วย”³²

สรุป ในประเด็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย สืบเคราะห์จากบทบาทและความสัมพันธ์ จากข้อค้นพบจากข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์พบว่า เรื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่รับรู้เป็นการทั่วไปตามหลักการกำหนดนโยบายในระบบการเมือง แต่ที่น่าสนใจในที่นี้ก็คือ บทบาทของแต่ละตัว

³⁰ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ A เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

³¹ สัมภาษณ์ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนคราฟเบียร์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

³² สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2564

แสดงที่ทำหน้าที่ในการแบ่งรับแบ่งสู้ในการทำให้ตัวเองได้มีบทบาทสำคัญหรือได้รับประโยชน์อย่างมากที่สุดในการกำหนดนโยบายดังกล่าว แต่ความเป็นจริงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ได้สะท้อนให้เห็นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องแอลกอฮอล์นี้จะแฝงด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนกับอำนาจรัฐ ซึ่งตัวแสดงก็คือบริษัทขนาดใหญ่ที่ผูกขาดการผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับนักการเมืองที่เป็นผู้รับผิดชอบในการออกนโยบายและกำกับนโยบายดังกล่าว ปรัชญาการนี้ชี้ให้เห็นว่านโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นี้มีความซับซ้อนเต็มไปด้วยตัวแสดงที่ทำหน้าที่ของตนเองในการแย่งชิงพื้นที่ผลประโยชน์ซึ่งผลประโยชน์ดังกล่าวอาจมีความแตกต่างกันไปตามภารกิจของตัวแสดง อาทิ กลุ่มทุนเอกชนต้องการกำไรและกฎหมายที่เอื้อต่อการแสวงหากำไรจากการผลิต และจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภาคประชาสังคมต้องการมาตรการและกฎหมายที่เข้มแข็งเด็ดขาดในการป้องกันเรื่องการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

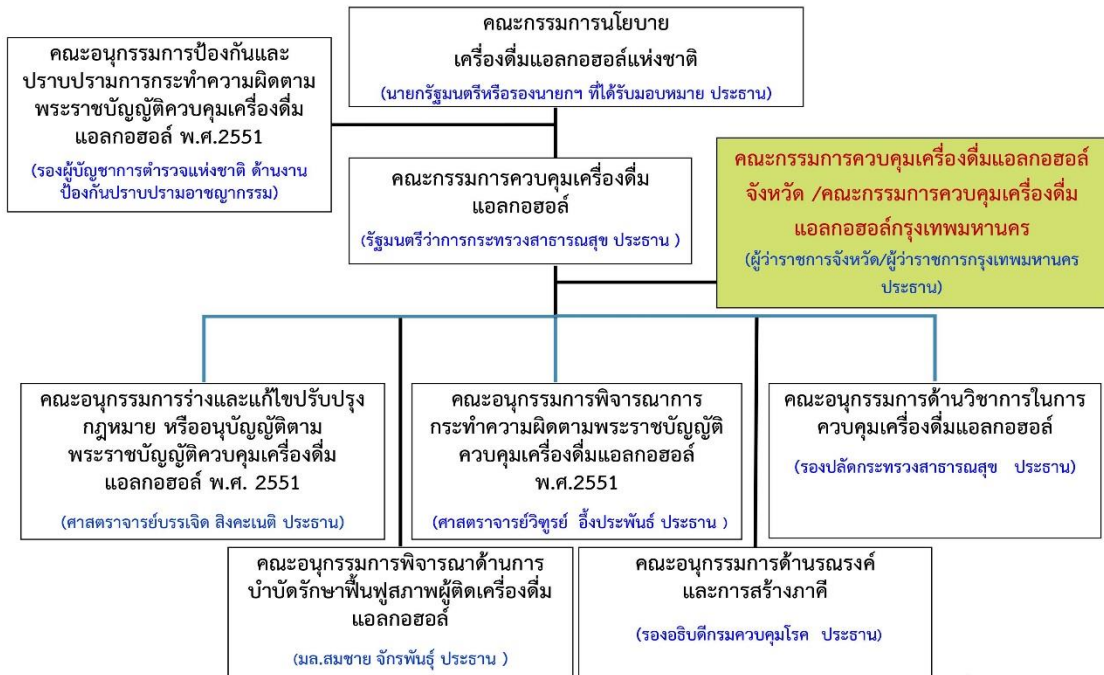
4.4 บทบาทภาครัฐ และภาคประชาชนภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สำหรับประเด็นเรื่องบทบาทภาครัฐ และภาคประชาชนภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็จะพบว่าตัวแสดงหลักที่มีบทบาทอย่างชัดเจน ได้แก่ ภาครัฐ และภาคประชาชน ฉะนั้นจากการสังเคราะห์เอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอถึงบทบาทของทั้งสามตัวแสดงนี้โดยตั้งบนกรอบการอธิบายที่มีเรื่องของวาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนี้

โดยเริ่มจากภาครัฐโดยมองผ่านการทำงานภายใต้กลไกของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการวางนโยบายจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศ โดยแผนยุทธศาสตร์นโยบายนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์โลกในการจัดการปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อีกทั้งมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติและคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ขึ้นมาเป็นกลไกในการจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งส่วนกลางและส่วนพื้นที่ โดยพิจารณาจากภาพดังนี้³³

³³ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.(2563). รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2551-2561. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก http://www.roadsafetythai.org/edoc/doc_20210418141649.pdf

กลไกการดำเนินงานควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

ข้อมูล ณ วันที่ 18 พฤศจิกายน 2561

ภาพที่ 4.3 กลไกการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ที่มา: นิพนธ์ ชินานนท์เวช. (2561). *บทบาทภาครัฐในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จาก <http://cas.or.th/cas/wp-content/uploads/2019/04>

จากกลไกการดำเนินการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 ซึ่งประกอบไปด้วย

1. คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ
2. คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
3. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551
4. คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด /คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานคร
5. คณะกรรมการร่างและแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย หรืออนุบัญญัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

6. คณะอนุกรรมการพิจารณาการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551

7. คณะอนุกรรมการด้านวิชาการในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

8. คณะอนุกรรมการพิจารณาด้านการบำบัดรักษาฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

9. คณะอนุกรรมการด้านรณรงค์

และการสร้างภาคี

คณะทำงานดังกล่าวมุ่งไปที่มาตรการของนโยบายแอลกอฮอล์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการควบคุมปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประกอบไปด้วยหลายมาตรการ ทั้งการจำกัดอายุผู้ซื้อ การที่รัฐเป็นเจ้าของร้านขายสุราปลีก การจำกัดเวลาในการขาย การจำกัดความหนาแน่นของจุดขาย ระบบภาษีสุรา การสุ่มตรวจระดับแอลกอฮอล์ในลมหายใจของผู้ขับขี่ การคัดกรองผู้มีความเสี่ยงเบื้องต้น ฯลฯ ซึ่งแต่ละมาตรการจะมีประสิทธิผลตั้งแต่ระยะสั้นไปจนถึงระยะยาวแตกต่างกัน รวมถึงควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในมิติที่แตกต่างกัน สำหรับประเทศไทยมาตรการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ได้แก่ มาตรการทางภาษีและราคา การจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่ม การควบคุมหรือห้ามการโฆษณา และการควบคุมพฤติกรรมขับขี่ขณะมีเมามาอย่างจริงจัง

สำหรับแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาตินี้ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ ยุทธศาสตร์การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability) ยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยน ค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude) ยุทธศาสตร์การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction) ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings) และยุทธศาสตร์การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support) ซึ่งแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าประสงค์ต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายที่สนับสนุนกันและกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงกลไกทั้ง 4 โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ทั้ง 5 จะประกอบด้วยมาตรการย่อยหลากหลาย³⁴

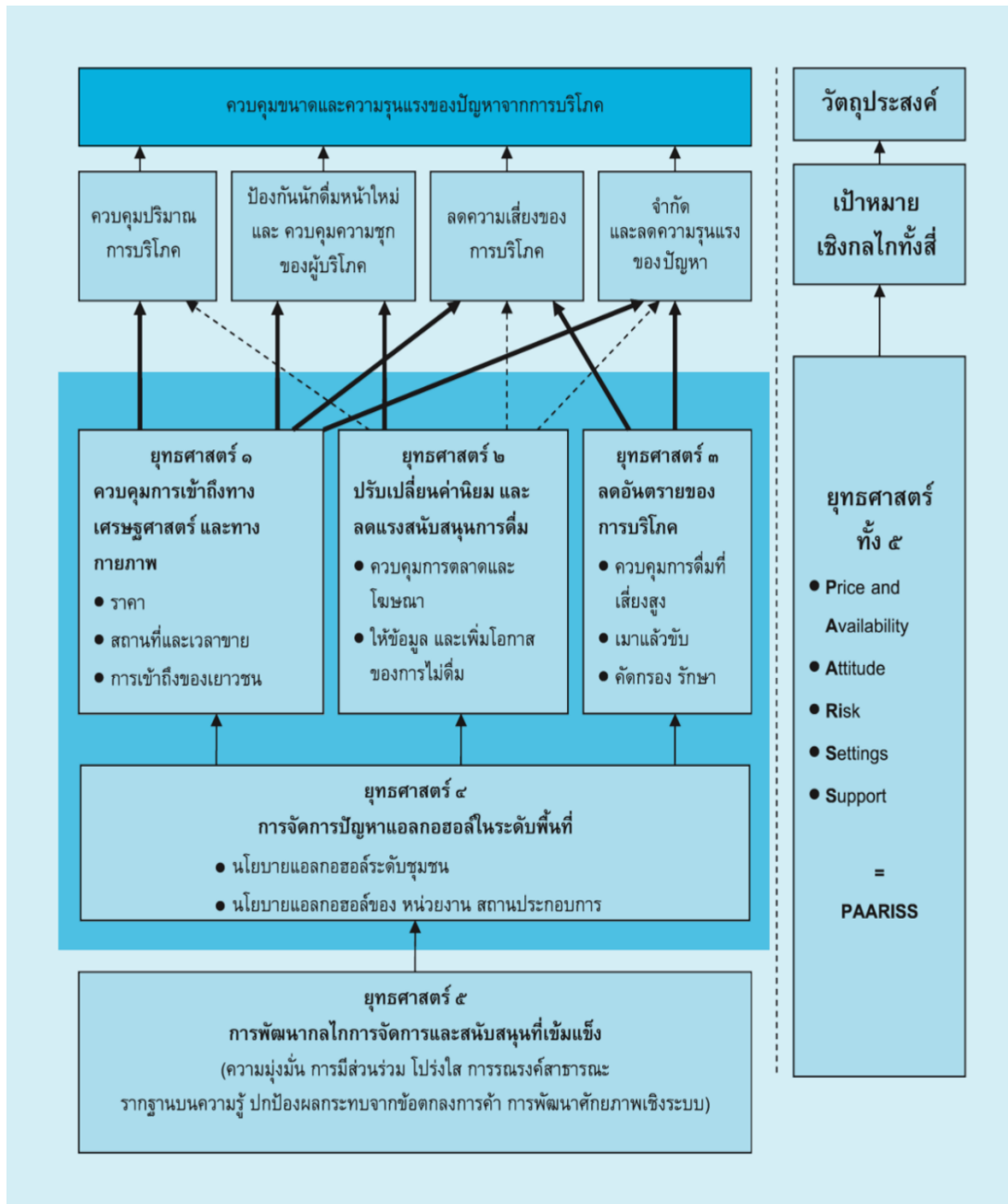
³⁴ นิพนธ์ ชินานนท์เวช. (2561). บทบาทภาครัฐในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จาก <http://cas.or.th/cas/wp-content/uploads/2019/04>

ตารางที่ 4.4 มาตรการตามยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ³⁵

ยุทธศาสตร์	มาตรการ
1. การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐกิจและทางกายภาพ (Price and Availability)	1) มาตรการทางภาษีและราคา 2) มาตรการควบคุมสถานที่และวันเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3) มาตรการควบคุมการเข้าถึงสุราของเยาวชน
2. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude)	1) มาตรการควบคุมการตลาดและโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) มาตรการการให้ความรู้ ปรับทัศนคติ และเพิ่มโอกาสในการไม่ดื่มสุรา
3. การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction)	1) มาตรการควบคุมการบริโภคในเงื่อนไขและสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาสูง 2) มาตรการควบคุมพฤติกรรมการขับขี่ยานพาหนะขณะมึนเมา 3) มาตรการการคัดกรองและบำบัดรักษา
4. การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings)	1) มาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ระดับชุมชน 2) มาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ของหน่วยงานและสถานประกอบการ
5. การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support)	1) มาตรการสร้างความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทุกระดับ 2) มาตรการส่งเสริมความโปร่งใสในกระบวนการ 3) มาตรการส่งเสริมให้เป็นกระบวนการที่มีรากฐานจากองค์ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน

³⁵ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.(2563). รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2551-2561. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก http://www.roadsafetythai.org/edoc/doc_20210418141649.pdf

- 4) มาตรการปกป้องความเข้มแข็งของนโยบาย แอลกอฮอล์จากผลกระทบของข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ
- 5) มาตรการรณรงค์สาธารณะเพื่อสนับสนุนนโยบายแอลกอฮอล์
- 6) มาตรการพัฒนาศักยภาพของระบบการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ภาพที่ 4.4 การดำเนินการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 ที่มา: นิพนธ์ ชินานนท์เวช. (2561). *บทบาทภาครัฐในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จาก <http://cas.or.th/cas/wp-content/uploads/2019/04>

สรุป จากการดำเนินการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 ข้างต้นพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรการการควบคุมผ่านกฎหมายและนโยบาย ได้แก่ การพัฒนานโยบาย แผนงาน มาตรการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และการบำบัดฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ การเฝ้าระวังและการบังคับใช้กฎหมาย การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผลตามอำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หากพิจารณาตามรูป 4.4 สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการกับปัญหาจากเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ดังนี้

บทบาทการทำงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม

1. ประกาศความมุ่งมั่น และแสดงความรับผิดชอบเชิงประจักษ์ในการจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ โดยให้ความสำคัญกับการปกป้องสุขภาพ ความอยู่เย็นเป็นสุข และผลประโยชน์สาธารณะของประชาชนไทย รวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม

2. ทำความเข้าใจถึงความรุนแรง สถานการณ์ ลักษณะ ของผลกระทบจากการบริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนานโยบายแอลกอฮอล์ที่มีประสิทธิผลและความคุ้มค่า

3. สร้างความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนวิชาการ และประชาสังคมที่ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ในกระบวนการนโยบายแอลกอฮอล์ ทั้งขั้นตอนการพัฒนานโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

บทบาทการทำงานด้านสาธารณสุข

1. ทำความเข้าใจถึงสภาพปัญหาและกลไกในการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และร่วมสร้างความตระหนักของสังคม และสนับสนุนทัศนคติของสังคมที่เอื้อต่อการจัดการปัญหา

2. มีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ผ่านกลไกการสร้างเสริมสุขภาพ

3. ให้ความสำคัญกับการคัดกรองผู้มีความเสี่ยงและบำบัดรักษาผู้มีปัญหาในงานบริการสุขภาพ

บทบาทการทำงานภาคเศรษฐกิจ รวมถึง กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กรมสรรพสามิต

1.ทำความเข้าใจ ตระหนักรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับผลเสียทางเศรษฐกิจและสังคม

2.พัฒนานโยบายแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะมาตรการภาษีและราคา การควบคุมการเข้าถึงและการควบคุมโฆษณา เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะยาว

บทบาทของหน่วยงานรัฐภาคสังคม การศึกษา ผู้รักษาความสงบของสังคม

1.ทำความเข้าใจ ตระหนักรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับผลเสียทางสังคม ในด้านที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.ดำเนินงานร่วมกับครอบครัวและชุมชนในการสอดส่อง คัดกรอง ให้ความรู้ และป้องกันการดื่มสุรากลุ่มเยาวชน

3.มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับประเทศและพื้นที่

4.ผลักดันให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย โดยให้เพิ่มโทษสำหรับการประทุษร้ายต่อชีวิตร่างกาย หรือ เพศ และอุบัติเหตุจราจร ที่มีสาเหตุจากการที่ผู้กระทำได้กระทำความผิด ภายใต้อิทธิพลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคราชการส่วนภูมิภาค (จังหวัด อำเภอ)

1.พัฒนาการของนโยบายแอลกอฮอล์ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา และทรัพยากรของพื้นที่ โดยเฉพาะแนวทางการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการขายสุรา แนวทางการออกใบอนุญาตขายสุราและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง และการจัดกิจกรรมปลอดเหล้า

2.กำหนดสถานการณ์บริโภคและความเข้มแข็งของนโยบายแอลกอฮอล์ท้องถิ่นเป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้า เพื่อพัฒนาแรงจูงใจสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.สนับสนุนการนำนโยบายแอลกอฮอล์ระดับประเทศไปปฏิบัติในระดับพื้นที่

4.ติดตามสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบในพื้นที่

5.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และข้าราชการส่วนภูมิภาค เป็นแบบอย่างที่ดีในการควบคุมปัญหาโดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมาย

บทบาทของอุตสาหกรรมสุรา ธุรกิจการค้าปลีกและจุดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

1.ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับมาตรการต่างๆ ของนโยบายแอลกอฮอล์ในระดับประเทศ และพื้นที่อย่างเคร่งครัด

2.ไม่ทำการตลาดในช่องทางที่เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลนั้นได้โดยง่าย หรือเพื่อสร้างความประทับใจ ทศนคติที่ดีของเยาวชนต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ต่อสินค้าและต่อผู้ประกอบการ ทั้งในช่องทางที่ควบคุมด้วยกฎหมายและช่องทางอื่น ๆ ทางอ้อมและโดยแอบแฝง

3.ไม่ขัดขวางกระบวนการจัดการกับปัญหาแอลกอฮอล์ทั้งในระดับประเทศและพื้นที่ ในลักษณะการปกป้องผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนบนผลกระทบของสาธารณะและสังคมรวมถึงการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย

บทบาทของภาคประชาสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน นายจ้าง สถานประกอบการ องค์กรแรงงาน

1.ทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาและกลไกในการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2.หลีกเลี่ยงนโยบายหรือมาตรการใดที่อาจจะมีผลกระทบเชิงลบต่อสถานการณ์ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

3.เฝ้าระวังสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบในชุมชน/ขอบเขตพื้นที่ของตน

4.พัฒนามาตรการต่างๆในการจัดการกับปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

5.สนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐในการจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

บทบาทของฝ่ายวิชาการ และสื่อมวลชน

1.มีส่วนในการสร้างและเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจถึงสภาพปัญหา กลไกและความจำเป็นในการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสังคม และส่งเสริมทัศนคติของสังคมในการจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2.หลีกเลี่ยงการกระทำใดอาจจะมีผลเชิงลบต่อสถานการณ์ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การตกเป็นเครื่องมือในการปกป้องผลประโยชน์ทางธุรกิจของอุตสาหกรรมสุราบนผลกระทบของสาธารณะและสังคมโดยรวม

3.ทำงานอย่างใกล้ชิดกับทุกภาคส่วนในการสนับสนุนกระบวนการนโยบายแอลกอฮอล์ที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า บทบาทของประชาชนที่มีต่อการดำเนินการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563

“ในส่วนของภาคประชาสังคม ได้มีการจัดตั้งเครือข่ายสำหรับการเฝ้าระวังติดตามการโฆษณาชวนเชื่อที่ผิดกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีการจัดตั้งไว้ในทุกจังหวัด หากมีการโฆษณาชวนเชื่อที่ผิดกฎหมาย ทางเครือข่ายจะมีการแจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ประจำจังหวัด เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไปและทางเครือข่ายจะมีการติดตามผลในกรณีที่ได้แจ้งไปด้วย ซึ่งปัญหาจะอยู่ที่เงื่อนไขของเวลา หน่วยงานภาครัฐอาจจะใช้เวลาการดำเนินการค่อนข้างนาน (กำหนดเวลาที่ต้องดำเนินการคือภายใน 5 ปีนับตั้งแต่ได้รับเรื่องร้องเรียน) ในการทำงานเชิงพื้นที่ ในแต่ละพื้นที่ก็必将มีความแตกต่างกันออกไป แต่ก็จะติดตามเน้นติดตามในพื้นที่ที่มีการความเข้มข้นของการจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ เช่น ในโซนพื้นที่ที่มีฝั บาร์เยอะ ก็จะมีความเสี่ยงที่จะทำผิดกฎหมายค่อนข้างสูง”³⁶

จากข้อมูลการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของประชาชนที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบของเครือข่ายภาคประชาสังคมโดยมุ่งไปที่การตรวจสอบ ติดตามสภาพปัญหาและนำไปสู่การแจ้งข้อมูลให้หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการตามแผนดำเนินการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 โดยบทบาทการทำงานของภาคประชาชนจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

นอกจากนี้ บทบาทของประชาชนยังมีส่วนร่วมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นไม่ได้รับการรับฟังเท่าที่ควร โดยพิจารณาจากข้อมูลด้านการสัมภาษณ์ตัวแทนเครือข่ายภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ

“สำหรับภาคประชาสังคมแล้ว ได้มีการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ประจำจังหวัดในบางจังหวัด เพื่อกำหนดนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในจังหวัดนั้นด้วย ในพื้นที่ที่มีอิทธิพลของผู้ประกอบการรายใหญ่ ก็มักจะไม่ได้รับเชิญเข้าเป็นคณะกรรมการฯ”³⁷

สรุป ในประเด็นบทบาทภาครัฐ และภาคประชาชนภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ จะเห็นว่าข้อค้นพบจากงานวิจัย นำไปสู่การอธิบายวาทกรรมที่แฝงอยู่ในตัวของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์

³⁶ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2564

³⁷ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2564

ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 โดยวาทกรรมดังกล่าวมีตัวแสดงที่สำคัญในการปฏิบัติการอยู่หลัก ๆ 2 ตัวแสดง ได้แก่ 1. ภาครัฐ 2. ภาคประชาชน โดยทั้ง 2 ตัวแสดงนี้กำลังปฏิบัติการโดยทำให้ประเด็นเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กลายเป็นชุดความคิดที่นำไปถูกอธิบายให้สังคมรับทราบถึงการมีอยู่ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ภาครัฐและภาคประชาชนพยายามที่ควบคุมและชี้ให้เห็นว่าควรมีกฎหมายหรือนโยบายที่ดูแลเรื่องนี้โดยใกล้ชิดผ่านคณะทำงานตั้งแต่รัฐบาลจนถึงส่วนท้องถิ่น ในขณะเดียวกันภาคประชาชนก็ดำเนินความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการปฏิบัติการโดยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานพื้นที่ ตรวจสอบสถานการณ์และสภาพปัญหา จนท้ายสุดเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ฉะนั้น ในทรรศนะของผู้วิจัยมีความเห็นว่าบทบาทและความสัมพันธ์ดังกล่าวระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนเป็นบทบาทและความสัมพันธ์ร่วมกันทำงานที่มีความซับซ้อนพอสมควรเนื่องจากต้องอาศัยบริบททั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม แต่ละช่วงเวลาการร่วมมือดังกล่าวจึงมีความผสมผสานทั้งเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม ของแต่ละพื้นที่ในการกระทำการนอกเหนือจากที่จะให้กฎหมายที่ออกโดยรัฐเพียงอย่างเดียว ท้ายสุดนี้ ในความสัมพันธ์ของบทบาทภาครัฐและภาคประชาชนในเรื่องพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 งานวิจัยฉบับนี้ไม่ได้กล่าวจนเกินความจริงว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีปัญหาในการร่วมงาน แต่จะชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวการแบ่งรับแบ่งสู้กันในการปฏิบัติการในทุก ๆ มิติที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน (Multi-sectoral cooperation)

สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา

ภาพที่ 4.5 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ที่มา: นิพนธ์ ชินานนท์เวช. (2561). *บทบาทภาครัฐในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จาก <http://cas.or.th/cas/wp-content/uploads/2019/04>

4.5 สรุป

ตารางที่ 4.5 สรุปข้อค้นพบจากงานวิจัยประเด็นบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	
ประเด็น	ข้อค้นพบในงานวิจัย
1. ประเทศไทยกับพลวัตนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต	<ul style="list-style-type: none"> เครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับอำนาจรัฐมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในลักษณะแนวตั้งที่บทบาทของรัฐเป็นผู้สั่งการและควบคุม (Command and Control) ลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวนำไปสู่การออกแบกกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทุก ๆ มิติ

- รัฐได้ทำการเข้าสั่งการและควบคุม อาทิ กำหนดภาษีการนำเข้าเกี่ยวกับเครื่องดีมแอลกอฮอล์, การออกใบอนุญาตเกี่ยวกับเครื่องดีมแอลกอฮอล์, การกำหนดความผิดเกี่ยวกับการเสพสุรา, กำหนดเวลาจำหน่ายและเวลาดีม, ห้ามเมาขณะขับรถ, พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดีมแอลกอฮอล์, ข้อห้ามประกอบการโฆษณาหรือการประชาสัมพันธ์, ห้ามให้มีสถานที่ขายเครื่องดีมแอลกอฮอล์ ตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาหรือหอพักใกล้เคียงสถานศึกษา
- การเข้าทำหน้าที่เป็นผู้สั่งการและควบคุมของรัฐในรูปแบบกฎหมายและนโยบายไม่ได้ลักษณะที่หยุดนิ่งตายตัว
- ในการสังเคราะห์กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดีมแอลกอฮอล์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพลวัต (Dynamic) ของกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดีมแอลกอฮอล์ ฉะนั้นภาพที่ปรากฏก็คือ การปฏิบัติการของรัฐผ่านอำนาจและกลไกของรัฐมีความเข้มข้นอย่างมากต่อเรื่องเครื่องดีมแอลกอฮอล์ พลวัตดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงพลังอำนาจรัฐที่มีการออกกฎหมายและนโยบายเพื่อสั่งการและควบคุมเรื่องแอลกอฮอล์อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด
- เครื่องดีมแอลกอฮอล์ก็มีการถกเถียงกันในหลาย ๆ ภาคส่วนในประเด็นของคุณประโยชน์ และมาตรการการควบคุม
- นอกจากพลวัตหรือความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและนโยบายจะทำให้รัฐแสดงบทบาทในฐานะผู้สั่งการและควบคุมและ พลวัตความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังได้ประกอบสร้างให้รัฐและภาคประชาชนร่วมมือกันในการกำกับดูแลประเด็นเรื่องเครื่องดีมแอลกอฮอล์ซึ่งก็คือว่าประสบความสำเร็จอย่างมากโดยมีการผลิตวาทกรรมและ

กิจกรรมเกี่ยวกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์อย่างหลากหลาย และแตกต่างกันออกไปแล้วแต่จุดมุ่งหมายขององค์กรและ กิจกรรมขององค์กร ที่

- กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ไม่ได้พลวัตหรือเปลี่ยนแปลงไปโดยตัวของมันเองได้ แต่หากมีตัวแสดงที่สำคัญในการสั่งการและควบคุมให้เกิด การเปลี่ยนแปลงซึ่งเหตุผลนั้นก็ย่อมขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรม ที่เปลี่ยนผ่านไปในแต่ละช่วงเวลา และขณะที่ ทำการพลวัตนั้นก็มีความร่วมมือระหว่างประชาชนและ เอกชนเข้าไปด้วย

2. สํารวจนโยบายการควบคุม เครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ต่างประเทศบนฐานผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย

- **ประเทศเวียดนาม** การผลักดันร่างกฎหมายควบคุม เครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2513 แต่การ เคลื่อนไหวดังกล่าว ยังไม่มีสิ่งใดที่แสดงออกมาให้เห็นเป็น รูปธรรมอย่างเด่นชัด ส่วนใหญ่เน้นที่การรณรงค์และขอ ความร่วมมือ ปี พ.ศ.2533 กระทรวงวัฒนธรรมและ สวัสดิการสังคมให้ความสนใจและศึกษากฎหมาย ควบคุม เครื่องตี๋มแอลกอฮอล์โดยได้รับความร่วมมือจากคณะของ องค์กรเอกชนระหว่างประเทศจาก ประเทศสวีเดน (International Organization of Good Templars: IOGT) โดยเน้นการดำเนินงานต่อต้านเครื่องตี๋ม แอลกอฮอล์และยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน แต่สำหรับใน ประเทศเวียดนามได้สนับสนุนโครงการที่ทำในชุมชน เช่น ส่งเสริมให้จัดงานเลี้ยงปลอดเหล้า แต่ที่ผ่านมายังไม่มี กิจกรรมหรือแผนงานใดที่เน้นกลุ่มเป้าหมายไปที่เด็กและ เยาวชนโดยตรง
- **ประเทศลาว** สถานการณ์และปริมาณการบริโภค เครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ของประเทศลาวมีเพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง ประชากรลาวที่เริ่มนิยมตี๋มเปียร์มากขึ้น ส่วน

หนึ่งมีผลมาจากการโฆษณาและการตลาดของธุรกิจ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในประเทศ ลาวยังไม่ครอบคลุมมาก เนื่องจากการดำเนินงานด้าน นโยบายยังขาดผู้รับผิดชอบหลัก การทำงานเพื่อจัดทำ มาตรการเพื่อลดปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ยังมี ลักษณะแยกส่วน อีกทั้งกลุ่มธุรกิจแอลกอฮอล์ได้เข้ามา เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดและวางแนวทางนโยบายด้วย อย่างไรก็ตาม ประเทศลาวก็เริ่มมีแนวทางในการพัฒนา นโยบายแอลกอฮอล์เพื่อจะลดผลกระทบจากการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเริ่มจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลาย ภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงโยธาธิการ หน่วยงานภาควิชาการ ภาคประชา สังคม (NGO) รวมทั้งแหล่งทุนทั้งในและต่างประเทศเช่น ธนาคารโลก (World Bank), องค์การอนามัยโลก (WHO)

- **ประเทศกัมพูชา** ในภาพรวมระดับประเทศกัมพูชายังไม่มี หน่วยงานกลางที่ดูแลและควบคุมปัญหาที่เกิดจาก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่มีหน่วยงานที่เข้มแข็งพอในการ ขับเคลื่อนงาน ภาครัฐยังไม่ได้จัดสรรบุคคลากรที่จะ รับผิดชอบเรื่องนโยบายแอลกอฮอล์โดยตรง ด้วยเหตุผล ดังที่กล่าวมาทำให้กระบวนการร่างนโยบายการควบคุม การ บริโภคและจัดการกับปัญหาที่เกิดจากเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์มีความล่าช้า และยังต้องการการพัฒนาใน หลาย ๆ ด้าน

- **ประเทศมองโกเลีย**

การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด ผู้บังคับใช้มีความ กระตือรือร้นและจริงจังกระบวนการพัฒนา กฎหมาย ควบคุมที่ค่อนข้างเข้มข้นมากกว่าประเทศอื่น ตัวอย่างเช่น การดื่มสุราก่อนขับรถ จะเห็นได้ว่าถึงแม้ มีมาตรการแล้ว

แต่กลับพบว่ามีจำนวนคดีอันเกิดจากการเมาเพิ่มมากขึ้น
นั้นแสดงถึงการบังคับใช้กฎหมายยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร
และยังมองว่าการตรวจวัดแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นวิธีการ
ที่ไม่ได้ผลดี อีกทั้งบทลงโทษไม่รุนแรงพอที่จะเกิดความ
เกรงกลัวต่อกฎหมาย การดำเนินการร่วมกันของภาคส่วน
ต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างมาก ในส่วนของภาควิชาการ
ควรให้ การสนับสนุนด้านข้อมูลเชิงวิชาการในการหาจุดที่
การดำเนินการทางกฎหมายที่ดีที่สุดในการป้องกัน
ประชาชนจากภัยแอลกอฮอล์

**3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบาย
การควบคุมเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ของประเทศไทย
สังเคราะห์จากบทบาทและ
ความสัมพันธ์**

- แต่ละตัวแสดงมีบทบาทและความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่
ออกเนื่องจากลักษณะของความสัมพันธ์ส่งผลกระทบต่อซึ่ง
กันและกันอย่าง
- การมีกฎหมายหรือนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์เกิดขึ้น มันไม่ได้เกิดขึ้นบนฐานของตัวแสดงที่
เป็นรัฐเพียงอย่างเดียวแต่มีภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วม
ด้วยตามหลักการของการกำหนดนโยบายซึ่งพิจารณาถึงผู้
มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายนั้น ๆ
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องแอลกอฮอล์นี้จะแบ่ง
ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุนกับอำนาจรัฐ ซึ่งตัว
แสดงก็คือบริษัทขนาดใหญ่ที่ผูกขาดการผลิตและจำหน่าย
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับนักการเมืองที่เป็นผู้รับผิดชอบใน
การออกนโยบายและกำกับนโยบายดังกล่าว
- นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์นี้มีความซับซ้อนเต็มไปดด้วยตัวแสดงที่ทำ
หน้าที่ของตนเองในการแย่งชิงพื้นที่ผลประโยชน์ซึ่ง
ผลประโยชน์ดังกล่าวอาจมีความแตกต่างกันไปตาม
ภารกิจของตัวแสดง อาทิ กลุ่มทุนเอกชนต้องการกำไร
และกฎหมายที่เอื้อต่อการแสวงหากำไรจากการผลิต และ
จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภาคประชาสังคมต้องการ

มาตรการและกฎหมายที่เข้มแข็งเด็ดขาดในการป้องกัน
เรื่องการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ เป็นต้น

4. บทบาทภาครัฐ และภาค ประชาชนภายใต้วาทกรรมใน นโยบายการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์

- บทบาทและความสัมพันธ์ดังกล่าวระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนเป็นบทบาทและความสัมพันธ์ร่วมกันทำงานที่มีความซับซ้อนพอสมควรเนื่องจากต้องอาศัยบริบททั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม แต่ละช่วงเวลา การร่วมมือดังกล่าวจึงมีความผสมผสานทั้งเรื่องของวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ของแต่ละพื้นที่ในการกระทำการ นอกเหนือจากที่จะให้กฎหมายที่ออกโดยรัฐเพียงอย่างเดียว
- ในความสัมพันธ์ของบทบาทภาครัฐและภาคประชาชนในเรื่องพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 งานวิจัยฉบับนี้ไม่ได้กล่าวถึงความจริงว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มีปัญหาในการร่วมงาน แต่จะชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวการแบ่งรับแบ่งสู้กันในการปฏิบัติการในทุก ๆ มิติที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563

บทที่ 5

เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

5.1 กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากระดับชาติถึงท้องถิ่น

5.2 ตัวแบบเครื่องมือการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

5.3 ว่าด้วยเรื่องหลักการกระจายอำนาจประเด็นกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

5.4. สะท้อนปัญหาและวาทกรรมจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

5.5 สรุป

บทที่ 5

เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและ ข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

5.1 กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จาก ระดับชาติถึงท้องถิ่น

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นว่ากฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่นมีความสัมพันธ์และสอดคล้องการทำงานกันอย่างไรในบริบทนี้ กล่าวคือ นโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ปรากฏภายใต้กฎหมายหลัก 3 ฉบับหลักๆ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีเนื้อหา ครอบคลุมมาตรการหลัก คือ การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางกายภาพ การจำกัดและควบคุม โฆษณาและการส่งเสริมการตลาดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยต่อมา มีการออกอนุบัญญัติย่อยตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง 2) พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ของกระทรวงการคลัง เป็นกฎหมายหลักสำหรับ มาตรการทางภาษีและราคา และระบบใบอนุญาตในการค้าสุรา และ 3) พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ของกระทรวงมหาดไทย เป็นกฎหมายหลักสำหรับการควบคุมพฤติกรรม ขับขี่ยานพาหนะหลังดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สำหรับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหา อันเนื่องมาจากการบริโภคเครื่องดื่มของประชาชน เช่น ปัญหาสุขภาพ ครอบครัว อุบัติเหตุ อาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้จึงเป็น การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟู สภาพผู้ติดเครื่องแอลกอฮอล์ เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ แต่อย่างไร ก็ตามการบังคับใช้กฎหมายยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ข้อห้ามเกี่ยวกับการขาย การ

บริโศก การโฆษณาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ บทกำหนดโทษสำหรับการฝ่าฝืน ตลอดจนผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมาย

การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 45 มาตรา แบ่งเป็น 7 หมวด ได้แก่

- หมวด 1 คณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ (มาตรา 5-9)
- หมวด 2 คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ (มาตรา 10-23)
- หมวด 3 สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ (มาตรา 24-25)
- หมวด 4 การควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ (มาตรา 26-32)
- หมวด 5 การบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ (มาตรา 33)
- หมวด 6 พนักงานเจ้าหน้าที่ (มาตรา 34-37)
- หมวด 7 บทกำหนดโทษ (มาตรา 38-45)

จากงานศึกษาของ วรพชร จันทรชันติ เรื่อง ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551³⁸ ได้ศึกษาโครงสร้างการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 โดยโครงสร้างหลักในการบังคับใช้กฎหมายประกอบไปด้วยคณะกรรมการ ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด ได้แก่ คณะกรรมการในระดับนโยบาย (คณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ) คณะกรรมการควบคุมระดับชาติ (คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์) และคณะกรรมการควบคุมระดับจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย

โดยคณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือรอง นายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็น รองประธานกรรมการคนหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นเลขานุการ และอธิบดีและผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลังเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

³⁸ วรพชร จันทรชันติ. (2559). ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*, 2(2), 29-56.

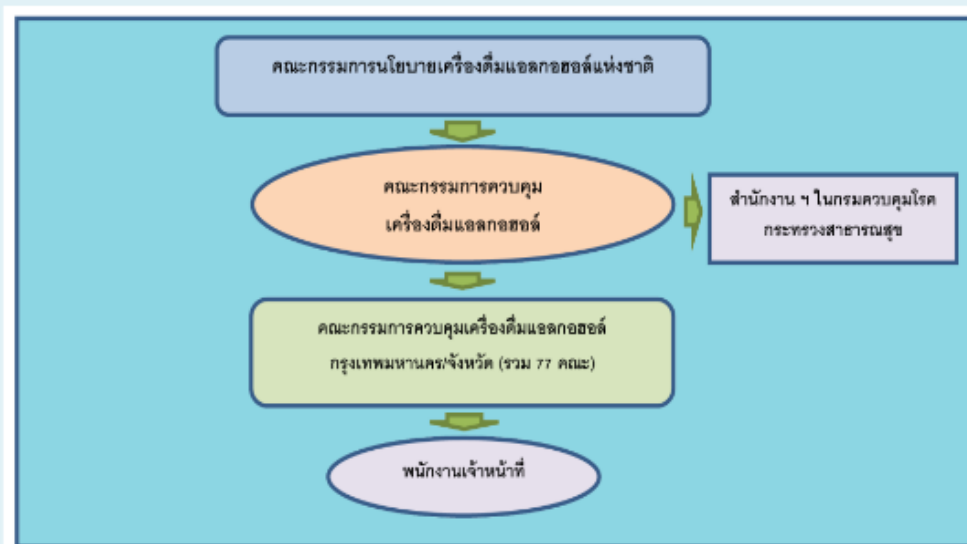
สำหรับคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประกอบด้วย 1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการ 2. ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง ปลัดกระทรวงการคลัง เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง และปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานกรรมการคนที่สาม 3. กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปลัดกรุงเทพมหานคร และผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ 4. ผู้แทนองค์กรเอกชน จำนวนสามคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการคัดเลือก จากองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์มิใช่เป็นการแสวงหากำไร และดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับด้านการสนับสนุนและรณรงค์ให้มีการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านการคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือสตรีด้านการคุ้มครองผู้บริโภคโดยมีผู้แทนองค์กรเอกชนในแต่ละด้านไม่เกินหนึ่งคน ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และ 5. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านการแพทย์จิตวิทยาหรือการสาธารณสุข ด้านสังคม สงเคราะห์สังคมศาสตร์เศรษฐศาสตร์หรือนิติศาสตร์ด้านการศึกษา การศาสนาหรือวัฒนธรรม โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละด้านไม่เกินหนึ่งคน อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ อธิบดีกรมสรรพสามิต เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ และให้ผู้อำนวยการเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ส่วนคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นรองประธานกรรมการ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด สรรพสามิตพื้นที่ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งหนึ่งคน หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งหนึ่งคน ประชาสัมพันธ์จังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่รับผิดชอบในเขตจังหวัด ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในเขตจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจังหวัดละไม่เกินสี่คน เป็นกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสี่คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านสังคมสงเคราะห์ การแพทย์ จิตวิทยา และกฎหมายด้านละหนึ่งคน นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดจะแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมียุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี พ.ศ. 2554-2563 ซึ่งผ่านการรับรองจากกระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และได้รับความเห็นชอบโดยคณะรัฐมนตรี เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการดำเนินการในภาพรวมของการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศ โดยประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลักในการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ระดับชาติ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทาง กายภาพ (Price and Availability) 2. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude) 3. การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction) 4. การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings) 5. การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support)

จากข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายเป็นรูปแบบ ของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติ ซึ่งมีคณะกรรมการรวม 79 คณะ คือ คณะกรรมการนโยบาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ 1 คณะ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 1 คณะ และ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรุงเทพมหานคร/จังหวัดอีก 77 คณะ ทำให้ขาดเอกภาพ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติ โดยเฉพาะองค์ประกอบของคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์แห่งชาติ และคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่มีผู้แทนจากหน่วยงานที่มี หน้าที่จัดเก็บรายได้จากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งอาจขัดแย้งกับบทบาทหน้าที่ในการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ นอกจากนี้ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดมีการประชุมค่อนข้างน้อย เนื่องจากคณะกรรมการมีองค์ประกอบจากหลายหน่วยงานซึ่งมีภารกิจประจำค่อนข้างมาก กอรปกับ แต่ละหน่วยงานไม่ให้ความสำคัญกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการบังคับใช้กฎหมายอย่าง เคร่งครัด การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ย่อมไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการมอบบทบาทในเรื่องการ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในจังหวัดให้แก่คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัดจึงไม่ เกิดผลสัมฤทธิ์

โครงสร้างการบังคับใช้กฎหมาย
ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑

ภาพที่ 5.1 โครงสร้างการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุม
เครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่มา: กรมควบคุมโรค

สำหรับในทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่าสัดส่วนของคณะกรรมการทั้ง 3 ชุด อันได้แก่ คณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จังหวัด มีข้อบกพร่องอยู่มากเนื่องจากฐานคิดการควบคุมและสั่งการจากอำนาจรัฐผ่านตัวเจ้าหน้าที่รัฐเป็นสำคัญถึงแม้จะมีเอกชนเข้ามีส่วนร่วมบ้างแต่ความเห็นของผู้วิจัยถือว่าไม่สามารถสร้างการต่อรองอย่างมีนัยสำคัญได้ และที่บกพร่องไปกว่านั้นก็คือนะทำงานทั้งสามชุดนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนอย่างที่ควรจะเป็น กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคประชาชนถูกลดทอนโดยอำนาจรัฐผ่านการจัดคณะทำงานผ่านตำแหน่งข้าราชการที่เกี่ยวข้อง แต่ในทางปฏิบัติการภาคีเครือข่ายที่ทำงานด้านเครื่องตี้มแอลกอฮอล์กลับมีบทบาทมากกว่า สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการบรรลุประสิทธิภาพของวัตถุประสงค์ของการกำหนดนโยบายนี้แต่เกิดความเสื่อมด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติการ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า “การกำหนดกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงานตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่นพบว่า มี

สัดส่วนของภาคประชาสังคมค่อนข้างที่จะน้อย ดังนั้นจึงควรส่งเสริมหรือเพิ่มจำนวนที่นั่งในคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ระดับชาติและระดับจังหวัดให้มีภาคประชาสังคมมากขึ้น”³⁹

ในมุมมองของภาคเอกชนจากการสัมภาษณ์พบว่า “ตัวแทนของผู้ประกอบการในการผลิตและการจำหน่ายเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ได้มีการเข้าไปร่วมพูดคุยกับคณะกรรมการหลายคณะ ทั้งในด้านสังคม และอุตสาหกรรม แต่ว่าเป็นการเข้าร่วมพูดคุย ให้ความคิดเห็นเท่านั้น ไม่ได้เกิดการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การแก้กฎหมาย หรือการผลักดันให้เกิดนโยบายแต่อย่างใด”⁴⁰

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ภาคประชาสังคม “ระบุว่าได้มีการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ประจำจังหวัดในบางจังหวัด เพื่อกำหนดนโยบายการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ในจังหวัดนั้นด้วย แต่ในพื้นที่ที่มีอิทธิพลของผู้ประกอบการรายใหญ่ ก็มักจะไม่ได้รับเชิญเข้าเป็นคณะกรรมการ”

ฉะนั้น ในประเด็นเรื่องกฎหมาย ข้อบังคับ และนโยบายด้านการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ที่มีการจัดตั้งคณะทำงานตั้งแต่ระดับชาติจนถึงในระดับท้องถิ่นยังคงจะต้องเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาทอย่างจริงจังในทุก ๆ ทั้งกระบวนการในการออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการแก้ไขกฎหมาย ทั้งหมดนี้เพื่อจะชี้ให้เห็นว่ากฎหมาย ข้อบังคับหรือนโยบายที่เกิดขึ้นควรที่จะครอบคลุมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึงโดยปราศจากการรวมศูนย์อำนาจไว้เพียงที่รัฐอย่างเดียว

จากสาระสำคัญของต้นของนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ทำให้เห็นภาพว่าการออกกฎหมายจนถึงกระบวนการในการนำไปปฏิบัติจะเริ่มต้นจากส่วนของระดับชาติ และมีการสั่งการลงมายังส่วนภูมิภาคโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับมอบนโยบายไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองการสนองต่อนโยบายระดับชาติยังคงเป็นไปในลักษณะที่รับคำสั่งและยึดถือแนวทางภายใต้ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี พ.ศ. 2554-2563 และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551

ในการทำงานภาคประชาชนมีความเห็นว่า “การทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมามีหน่วยงานท้องถิ่นก็มีการทำงานโครงสร้างและเนื้องานเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ที่มีการส่งต่อกันมาจากส่วนกลาง เช่น การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้กำชับให้หน่วยงานราชการห้ามให้มีการดัดแปลงเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ในหน่วยงาน ทั้งนี้ในประเด็น สำหรับภาคประชาสังคม

³⁹ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2564

⁴⁰ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564

ภายใต้การทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นก็ได้มีการตั้งงบประมาณในเรื่องของการรณรงค์คดีม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาลต่างๆ ด้วยและหน่วยงานอื่นๆ ก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
เช่นเดียวกัน”⁴¹

**สรุป ประเด็นกฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากระดับชาติ
ถึงท้องถิ่น** จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์ กล่าวคือ โครงสร้างของ
คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติยังมีบทบาทที่ยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควรหรือเป็นไป
ตามที่กฎหมายบัญญัติ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประจำจังหวัดจะต้องมีการนำแนว
ทางการปฏิบัติจากคณะกรรมการระดับชาติแต่ค่อนข้างที่จะไม่มาฟังต่อเนื่องในการปฏิบัติ หลาย
จังหวัดเลือกที่จะมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องขึ้นมาช่วยเหลือการทำงานเช่น
คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องกับด้านเยาวชนและคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของ
คนในสังคม แต่การขับเคลื่อนการทำงานในพื้นที่ก็ยังไม่ได้เต็มที่เพราะเนื่องด้วยข้อจำกัดของ
งบประมาณที่ได้รับสนับสนุนมาจากส่วนกลางยังมีไม่มากพอกับการทำงานรวมถึงการทำงานใน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ในช่วงเริ่มต้นที่ได้มีการออกกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มี
การสนับสนุนงบประมาณหรือสนับสนุนการทำงานอย่างเต็มที่ ซึ่งแตกต่างกับปัจจุบัน ในช่วง
ระยะแรกนับตั้งแต่มีการออกกฎหมายเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจกับประชาชนในที่เกี่ยวข้องและใน
ระยะต่อมาคือการใช้บังคับกฎหมายตามที่กฎหมายกำหนด ในช่วงระยะเวลาให้หลังมานี้ได้ใช้วิธีการ
ขอความร่วมมือให้ปฏิบัติตามกฎหมายแทนที่ใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ในส่วนการปฏิบัติหน้าที่
ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายในบางครั้งได้เกิดข้อครหาว่ามีการเลือกปฏิบัติตรวจแค่ร้านบาง
ร้านร้านเดียวและละเว้นการตรวจในร้านที่คาดว่าจะมีการกระทำความผิด ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ เริ่ม
หย่อนยานในการปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐมีความจำเป็นต้องบูรณาการร่วมกับ
หน่วยงานต่าง ๆ แทนการปฏิบัติหน้าที่เพียงหน่วยเดียวเพราะอาจเกิดการตั้งข้อคำถามในการเรียก
รับสินบนในกรณีดังกล่าว⁴² ท้ายสุดนี้เห็นได้ชัดว่าปริมาณของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการ
ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากระดับชาติจนถึงท้องถิ่นมีปัญหาในตัวเองเนื่องจากการทำงานที่
ยึดโยงกับระบบราชการอย่างเข้มข้น ในขณะที่ภาคเอกชนและภาคประชาชนเรียกร้องให้เกิดการมี
ส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการกำหนดกฎหมาย การบังคับใช้ เพื่อให้ประเด็นเรื่องการควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครอบคลุมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุก ๆ กลุ่ม แต่อย่างไรนั้นคณะทำงานทั้ง 3

⁴¹ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564

⁴² สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2564

ชุด ช่างต้นยังคงไม่ได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานจริงอย่างภาคประชาชน อย่างไรก็ตาม ในบริบทนี้ผู้วิจัยไม่ได้กล่าวเกินจริงในกรณีข้อบกพร่องของคณะกรรมการทั้ง 3 ชุด อันได้แก่ คณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จังหวัด ที่มีข้อบกพร่องในการละเลยการมีส่วนร่วมต่อกระบวนการทำงานดังกล่าว แต่ในความเป็นจริงกลไกที่เข้าถึงประชาชนในกรณีของการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์นี้ภาคประชาชนและเอกชนมีบทบาทสำคัญและเข้าถึงประชาชนมากกว่าการทำงานโดยหน่วยงานภาครัฐ⁴³

5.2 ตัวแบบเครื่องมือการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

ในการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ นโยบายสำหรับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของรัฐส่วนกลางนั้นมีระบบการดำเนินงานที่มีลักษณะบนลงล่าง (Top-down) กล่าวคือมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ไม่เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการ โดยลักษณะการดำเนินงานที่เกิดขึ้นมีการใช้เครื่องมือทางอำนาจผ่านระบบของเอกสาร (Document) ไม่ว่าจะเป็น คำสั่ง หนังสือราชการ เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งการส่งต่อข้อมูลมีลักษณะเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ระดับของนโยบาย ระดับกระทรวง ระดับกรม และระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการระดับภูมิภาคจนถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังภาพตัวอย่างที่ปรากฏ

⁴³ สัมภาษณ์สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2564

ที่ มท ๐๒๑๑.๓/ว ๓ ๕๕๑๒

กระทรวงมหาดไทย
ถนนอัษฎางค์ กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๕ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง กำชับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

อ้างถึง ๑. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๗.๖/ว ๒๓๔๔

ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๒

๒. หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๒๑๑.๓/ว ๘๑๑ ลงวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๓

ตามที่กระทรวงมหาดไทย ได้แจ้งให้จังหวัดปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ในการกวดขันสถานบริการและสถานประกอบการที่มีลักษณะคล้ายสถานบริการ โดยให้ประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ทราบว่าการขายและการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณที่กฎหมายห้าม มีความผิดตามกฎหมายตลอดทั้งให้แจ้งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทราบและถือปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ในการจัดสถานที่ราชการและสวนสาธารณะที่อยู่ในกำกับดูแลของทางราชการปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามกฎหมาย รายละเอียดตามหนังสือที่อ้างถึง นั้น

กระทรวงมหาดไทย ได้รับรายงานจากสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่า ยังมีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ในบางพื้นที่ ดังนั้น เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงให้จังหวัดกำชับผู้เกี่ยวข้อง ส่วนราชการในจังหวัด อำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกวดขันสถานที่ราชการให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ อย่างเคร่งครัด

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายวีเชียร ชวลิต)

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สำนักงานปลัดกระทรวง

สำนักนโยบายและแผน

โทรศัพท์/โทรสาร. ๐ - ๒๒๒๓ - ๕๒๔๔ - ๕

ภาพที่ 5.2 ตัวอย่างหนังสือราชการจากกระทรวงมหาดไทยในการสั่งการไปยังจังหวัด

ที่ มท ๐๐๒๓.๑/ว ๖๐๕

ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร
ถนนวิจิตรสุรการ มท ๔๙๐๐๐

๒๙ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง มติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๒

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร และนายกเทศมนตรีเมืองมุกดาหาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท ๐๘๑๙.๗/ว ๑๔๐

ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๓

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยจังหวัดมุกดาหารได้รับแจ้งจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นว่า กระทรวงมหาดไทยแจ้งว่า กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขโดย คณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ ได้มีการประชุมคณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ โดยมีนายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานการประชุม คณะกรรมการฯ และมีมติเห็นชอบให้มีการรณรงค์ในงานเลี้ยงของส่วนราชการปลอดเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ โดยขอความร่วมมือหน่วยงานพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

๑. ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยห้ามจำหน่ายหรือบริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ภายในสถานที่ราชการ
๒. ขอความร่วมมืองดเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในงานเลี้ยงสังสรรค์ของส่วนราชการ
๓. รมั้ดระวังมิให้ตกเป็นเครื่องมือสื่อสารการตลาดของธุรกิจเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

จังหวัดมุกดาหารจึงขอความร่วมมือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งพิจารณาดำเนินการตามมติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๒ รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป สำหรับอำเภอขอให้แจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ทราบด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุวิทย์ จันทร์เพชร)
รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน
ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด
ฝ่ายบริหารทั่วไป
โทร. ๐-๔๒๖๑-๔๘๑๒

ภาพที่ 5.3 ตัวอย่างหนังสือราชการจากจากจังหวัดในการสั่งการไปยังอำเภอและส่วนท้องถิ่น

ในประเด็นนี้จากการสัมภาษณ์ภาคประชาชนมีความเห็นว่าต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นที่เข้าใจปัญหาและมีความใกล้ชิดกับประชาชนในการนำเสนอประเด็นเข้าสู่การออกกฎหมายหรือการออกนโยบายในระดับภูมิภาคและในระดับชาติ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า “ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง (มากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนฯ) โดยจะทราบถึงชีวิตความเป็นอยู่ และดูแลความเป็นอยู่ของประชาชน ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ การบริหารจัดการขยะในชุมชน ในกรณีที่มีการผลักดันให้อยากให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจะส่งผลให้แรงผลักดันมีน้ำหนักมากขึ้นในการเข้าพูดคุยในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดกฎหมายและนโยบายในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์”⁴⁴

ในขณะที่เดียวกันการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ก็มีอยู่บ้างในปัจจุบันแต่ในความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นเครือข่ายด้านกรงดเหล้ามีความเห็นว่ายังไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ กล่าวคือ ในเครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินการในลักษณะของการผลักดันให้เกิดธรรมนูญสุขภาพประจำตำบลโดยได้รับการตอบรับและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่างประมาณ 28 ตำบล ธรรมนูญเหล่านี้ได้อธิบายถึงกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการข้อเสนอของชุมชนจนนำมาสู่ข้อตกลงร่วมกัน เช่น มีการออกกฎหมายห้ามขายหรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระหรือเทศกาลต่างๆหรือการห้ามดื่มในสถานที่ต่าง ๆ อาทิ วัดเป็นต้น และทางหน่วยงานท้องถิ่นก็ร่วมมือกับเครือข่ายองค์กรงดเหล้าในฐานะเป็นผู้แทนภาคประชาสังคมในการเป็นพยานในการตรากฎหมายประจำท้องถิ่นเทศบัญญัติในพื้นที่นั้นด้วย⁴⁵ แต่ในบางกรณีเครือข่ายภาคประชาชนยังคงประสบปัญหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์พบว่า “ทางเครือข่ายภาคประชาชนได้มีการเข้าพูดคุยกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่บ้าง แต่ไม่ได้เป็นการพูดคุยในพื้นที่ขยายใหญ่ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรวม แต่เป็นการเข้าพูดคุยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเป้าหมายเท่านั้น”⁴⁶

สรุปจากผลการวิจัยข้างต้นในประเด็นเรื่องตัวแบบเครื่องมือการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

⁴⁴ สัมภาษณ์ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนคราฟเบียร์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

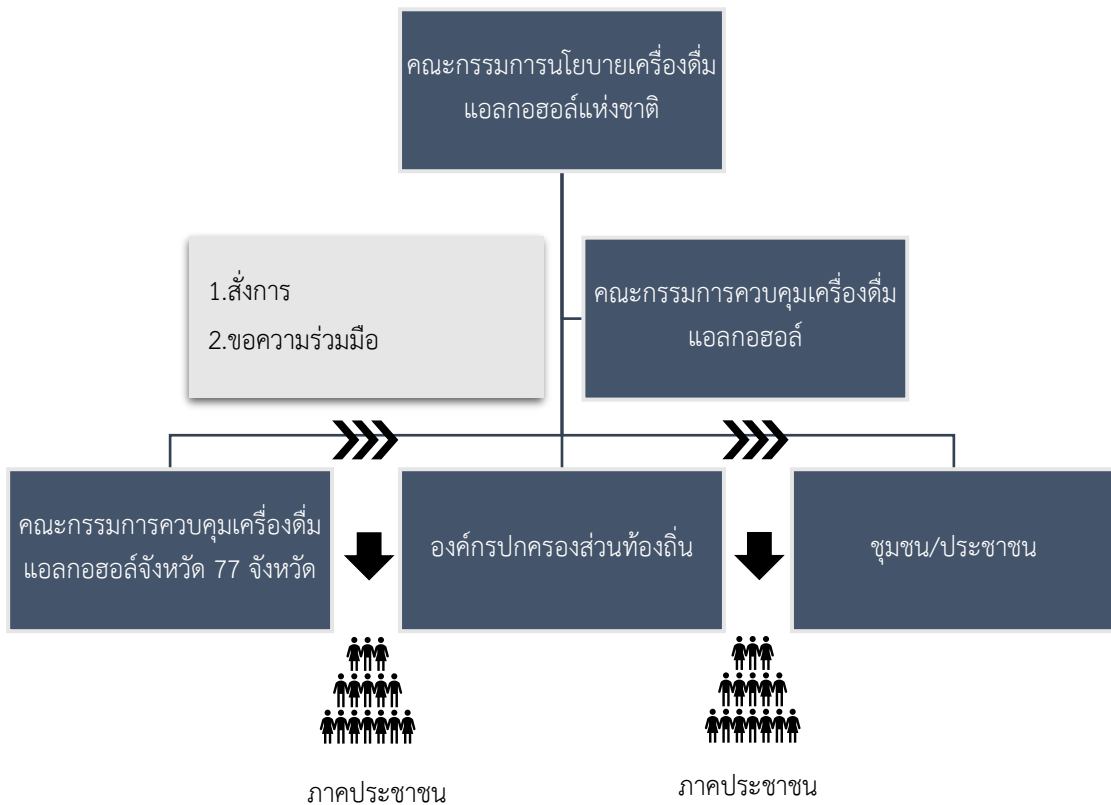
⁴⁵ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564

⁴⁶ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564

1. การทำงานในด้านการควบคุมเครื่องตี้ออลกอฮอล์ภายใต้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ส่วนกลางกับท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงตัวแบบการทำงานที่เป็นลักษณะของการสั่งการและการรับ คำสั่ง กลไกของการมอบหมายนโยบายอยู่ภายใต้คำสั่งทางราชการที่เป็นลักษณะการบังคับบัญชา แบบบนลงล่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เพียงแต่พร้อมใจกระทำการต่อการสั่งการนั้น ๆ โดย ปราศจากการมีส่วนร่วมในระดับการกำหนดนโยบายหรือการแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แล้วยิ่งไปกว่านั้น ท้องถิ่นจะต้องแบกรับภาระต่อนโยบายดังกล่าวทั้งด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณเพื่อสนองต่อ นโยบายหรือกฎหมายที่ออกโดยส่วนกลาง

2. ตัวแบบการทำงานของท้องถิ่นกับส่วนกลางของนโยบายและกฎหมายในด้านการควบคุม เครื่องตี้ออลกอฮอล์เต็มไปด้วยความเข้มข้นของระบบราชการที่มีขั้นตอนตามที่กล่าวข้างต้น ดังนั้น จึงยากต่อผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นทั้งเรื่องความเข้าใจในตัวนโยบายและการรายงานผล รวมไปถึง การจัดกิจกรรมที่ถูกกำหนดโดยส่วนกลาง ดังนั้น คำถามที่ตามมาคือเรื่องการควบคุมเครื่องตี้ออลกอฮอล์ประสิทธิภาพมุ่งไปที่ประโยชน์ของประชาชนหรือตอบสนองระบบการทำงานของราชการ โดยในการดำเนินการภายใต้นโยบายและกฎหมายในด้านการควบคุมเครื่องตี้ออลกอฮอล์ภาค ประชาชนถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นดังกล่าว

3. ประเด็นที่ท้องถิ่นได้การนำนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี้ออลกอฮอล์ไปปฏิบัติจากข้อเท็จจริงข้างต้นเป็นไปใน 2 ลักษณะคือ 1.ลักษณะของการสั่งการ 2. ลักษณะของการขอความร่วมมือ ดังนั้นจากความสัมพันธ์นี้ระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลางจึงต้องอาศัย กลไกของภาคประชาชนเข้าร่วมด้วยในการทำงานเชิงพื้นที่

ภาพที่ 5.4 ตัวแบบเครื่องมือการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมรถสี่ล้อแอลกอฮอล์
ที่มา: ผู้วิจัย

5.3 ว่าด้วยเรื่องหลักการกระจายอำนาจประเด็นกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับรถสี่ล้อแอลกอฮอล์

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอว่าที่ผ่านมานโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับรถสี่ล้อแอลกอฮอล์ของไทยถูกผูกติดเข้ากับการใช้อำนาจของรับในรูปแบบการรวมศูนย์อำนาจ ดังนั้นในการปฏิบัติการภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมรถสี่ล้อแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่ประกอบไปด้วย 3 ชุดคณะทำงาน ได้แก่ คณะกรรมการนโยบายรถสี่ล้อแอลกอฮอล์แห่งชาติ คณะกรรมการควบคุมรถสี่ล้อแอลกอฮอล์ และคณะกรรมการควบคุมรถสี่ล้อแอลกอฮอล์จังหวัด จากที่กล่าวมาในหัวข้อข้างต้นผู้วิจัยสะท้อนให้เห็นถึงข้อบกพร่องของคณะทำงานในประเด็นขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและเอกชนเมื่อเทียบกับคณะทำงานที่มาจากส่วนราชการ

ของหน่วยงานภาครัฐ ฉะนั้นประเด็นนี้จึงถูกตั้งคำถามจากภาคประชาชนในฐานะผู้ขับเคลื่อนประเด็น เรื่องการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ว่าจะสามารถทำให้การดำเนินงานเกิดการกระจาย อำนาจไปยังผู้มีส่วนได้เสียอย่างไร อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงข้อจำกัดว่าทำไมประเด็นเรื่องการ กระจายอำนาจจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ภาคประชาชนต้องการเรียกร้องให้เกิดขึ้น กล่าวคือ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายหลักในการดำเนินมาตรการ ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ รวมถึงแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 เป็นแผนแม่บทในการวางนโยบายจัดการปัญหาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในประเทศ โดยแผนยุทธศาสตร์ นโยบายนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์โลกในการจัดการปัญหาการบริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ อีกทั้งมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ และ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จังหวัดขึ้นมาเป็นกลไกในการจัดการปัญหาจากการ บริโภคเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทั้งส่วนกลางและส่วนพื้นที่

แต่ถึงอย่างนั้น ลักษณะของโครงสร้างของการใช้บังคับใช้กฎหมายและการบริหาร จัดการมีลักษณะการรวมศูนย์อำนาจและส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึง สัดส่วนการดำเนินงานยังคงเป็นหน่วยงานราชการที่ส่งตัวแทนทั้งโดยในตำแหน่งและทั้งการ แต่งตั้งเข้าไปทำหน้าที่ ทำให้เกิดกลไกการจัดการและแก้ปัญหาที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของ ส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชน ซึ่งไม่ได้เกิดจากการคิด การกำหนดทิศทางหรือแนวทางการปฏิบัติ ที่มาจากเสียงของท้องถิ่นและภาคประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ในสถานการณ์ปัจจุบันเอกชนรายย่อยมีการเรียกร้องให้รัฐกระจายอำนาจในการ ผลิตเครื่องตี้มแอลกอฮอล์(คราฟต์) รวมถึงการโฆษณาและการจัดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ โดย ตัวของผู้ประกอบการรายย่อย ในประเด็นดังกล่าวเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยนี้ถือว่าเป็นผู้ที่ มีส่วนได้ส่วนเสียจากนโยบายการผูกขาดอำนาจรัฐแก่กลุ่มทุนขนาดใหญ่ ดังนั้น หลักการกระจาย อำนาจในความหมายในประเด็นนี้ หมายถึง การเอาอำนาจจากการที่รัฐผูกขาดการผลิตและการ จัดจำหน่ายให้แก่กลุ่มทุนขนาดใหญ่ให้อำนาจนั้นกลายเป็นเรื่องของผู้ประกอบการที่เป็นเอกชนนั้น สามารถเข้าถึงอำนาจจนนำไปสู่การแข่งขันอย่างเสรีในตลาดเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

จากการสัมภาษณ์ในประเด็นเรื่องเรื่องหลักการกระจายอำนาจกับการบังคับใช้กฎหมายและ ข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ในมุมมองของผู้ประกอบการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง พบว่า “การให้ผู้ประกอบการรายย่อยทำการผลิตเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้เอง เช่น คราฟต์เบียร์ เป็น แนวคิดที่ดีมากลดการผูกขาดของกลุ่มทุนขนาดใหญ่สร้างความเท่าเทียมทางการตลาดและเพิ่ม ทางเลือกให้กับผู้บริโภค รวมถึงเป็นการกระจายอำนาจทางของรัฐสู่ผู้ประกอบการรายย่อย จากใน

ประเด็นนี้ก็เคยส่งผลให้ประเทศไทยมีโรงงานผลิตสุรามากถึง 7,000 โรงและในพื้นที่ภาคเหนือก็มีมากถึง 3,000 โรง ในการเปิดโอกาสให้กลุ่มทุนขนาดเล็กได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการตลาดนับว่าเป็นเรื่องที่ดีเป็นอย่างมากแต่ท้ายที่สุดแล้วผู้ประกอบการรายย่อยก็ไม่มีทุนมากพอที่จะแข่งขันกับกลุ่มทุนขนาดใหญ่รวมทั้งกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันก็ไม่ได้เอื้อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการตลาดระหว่างผู้ประกอบการรายย่อยและผู้ประกอบการรายใหญ่อีกด้วย กลุ่มทุนขนาดใหญ่พยายามครอบงำกลุ่มทุนขนาดเล็กอยู่เสมอเมื่อโรงงานผลิตสุราของผู้ประกอบการรายย่อยมีการเติบโตทางการตลาดอย่างเห็นได้ชัดผู้ประกอบการรายใหญ่ก็จะเข้าซื้อโรงงานนั้นทันที ปัจจุบันรายได้ที่เกิดขึ้นในตลาดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกิดจากกลุ่มทุนรายใหญ่มากถึง 90% และรายได้ที่เกิดจากผู้ประกอบการรายย่อยรวมกันแล้วได้เพียง 10% เท่านั้น ในปัจจุบันคนไทยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงเป็นอันดับหนึ่งของเอเชียและอาจจะก้าวเป็นอันดับหนึ่งของโลกได้ในไม่ช้าซึ่งสวนทางกับรายได้ของผู้ประกอบการรายย่อยที่สามารถตีตลาดได้เพียง 10% มูลค่าตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมด”⁴⁷

ในขณะที่ภาคประชาชนเห็นว่า “หลักการกระจายอำนาจถูกลดทอนลงหลังจากการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเข้มข้นเมื่อประมาณ 10 - 15 ปีที่ผ่านมา ในอดีตประเทศไทยซึ่งเคยมีภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของแต่ละชุมชนอย่างแพร่หลาย เช่น สุราต้มชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมของชุมชน จึงอยากให้มีการบริหารจัดการมากกว่าการควบคุมแบบในปัจจุบัน รัฐควรมีส่วนร่วมส่งเสริมขยายโอกาสให้กับประชาชนทุกคนได้เป็นผู้ผลิตเองได้โดยเฉพาะการผลิตจากภูมิปัญญาชุมชน”⁴⁸

สำหรับในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของรัฐกับกลุ่มทุนด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งที่ขัดต่อการกระจายอำนาจข้อค้นพบในงานวิจัยสะท้อนผ่านบทสัมภาษณ์ของผู้ประกอบการรายหนึ่ง คือ “กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และนโยบายของรัฐบาลไม่ได้มีการเปิดกว้าง และไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนคนไทยได้แสดงศักยภาพในการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งหากมีการเปิดกว้างมากกว่าในปัจจุบัน จะทำให้ประเทศไทยมีเครื่องดื่มที่หลากหลายที่เป็นทางเลือกแก่ผู้ที่ชื่นชอบการดื่ม และอาจจะถึงขั้นที่ว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผลิตโดยผู้ผลิตรายย่อย อาจจะสามารถตีตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับโลกได้ด้วย นอกจากนี้แล้วการที่ไม่ได้เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันในการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยังเป็นการลดโอกาสทางเลือกแก่ผู้ดื่มโดยทำให้ผู้ดื่มไม่สามารถที่จะเลือกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีรสชาติถูกรสนิยมหรือราคาที่เป็นไปตามกำลังซื้อได้ ในเรื่องของการตลาดนั้น ผู้ค้าขนาดใหญ่ มีกำลังทุนในการตีตลาดผ่านการเผยแพร่

⁴⁷ สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการจำหน่ายแอลกอฮอล์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

⁴⁸ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564

โฆษณาได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการปิดประตูตายแก่ผู้ขายรายย่อย (ผู้ขายรายย่อย ที่อาจจะผลิตจากต่างประเทศแล้วส่งกลับมายังประเทศไทย) ช่องทางการขายนั้น ผู้ขายขนาดเล็ก ไม่สามารถที่จะเข้ามาขายยังร้านสะดวกได้ เนื่องจากต้องใช้ต้นทุนที่ค่อนข้างสูง ซึ่งสำหรับในเรื่องของช่องทางการขายที่พอจะทำให้ผู้ขายขนาดเล็กพอจะตีตลาดได้ คือ ช่องทางออนไลน์แต่ในปัจจุบันยังคงเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย⁴⁹

สรุป จากประเด็นว่าด้วยเรื่องหลักการกระจายอำนาจประเด็นกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ชี้ให้เห็นประเด็นข้อบกพร่องหลัก ๆ ที่เกิดจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ 2 ประการหลัก ได้แก่

1. เรื่องของการรวมศูนย์อำนาจของนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่การผลิต การโฆษณา การจำหน่าย การควบคุม เป็นต้น การใช้นโยบายและกฎหมายดังกล่าวนั้น ในทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการที่ดีที่รัฐให้ความสำคัญต่อเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและยาวนานในรัฐไทยซึ่งไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดรสชาติใดย่อมได้รับการตอบสนองจากผู้บริโภค ดังนั้น จึงเป็นสินค้าที่รัฐควรเข้ามาดูแลเป็นพิเศษ แต่อย่างไรนั้นในเรื่องฐานคิดและการปฏิบัติการต่อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรูปแบบของกฎหมายและนโยบายจากปัญหาในข้อค้นพบในงานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยเห็นควรว่ารัฐควรใช้กฎหมายและนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากขึ้น และการดำเนินงานดังกล่าวควรเป็นลักษณะการกระจายอำนาจและลดบทบาทการรวมศูนย์ลงในเชิงนโยบายเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้กระทำการในประเด็นเรื่องแอลกอฮอล์อย่างอิสระ เช่น การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การออกมาตรการที่เกี่ยวข้อง การรณรงค์ที่เกี่ยวข้อง หรือการกระทำการต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เป็นลักษณะที่ส่วนกลางสั่งลงมาเพียงอย่างเดียว ฉะนั้น จะทำให้บรรยากาศเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกยึดโยงอยู่กับบริบทของท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันออกไปทั้งในวิธีคิดและวิถีการปฏิบัติ

2. การที่กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความเข้มข้นของอำนาจและผูกขาดอำนาจส่งผลต่อการได้ประโยชน์ของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งในที่นี่หมายถึง ข้อบกพร่องที่ขาดการกระจายอำนาจทางด้านกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของภาคเอกชนขนาดย่อยที่ไม่สามารถผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ทำขึ้นเอง โดยปัญหาดังกล่าวของข้อบกพร่องนี้ทำให้การผลิตและการจำหน่ายเครื่องดื่ม

⁴⁹ สัมภาษณ์ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนคราฟเบียร์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

แอลกอฮอล์ของเอกชนรายย่อยไม่มีกฎหมายมาส่งเสริมและรองรับจึงทำให้เกิดปัญหาและเรียกร้องให้เกิดการทบทวนกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าว นอกจากนี้จากหลักการกระจายอำนาจดังกล่าวภาคประชาชนและเอกชนยังมีการเรียกร้องให้รัฐให้ความสำคัญกับการอนุญาตให้เกิดการทำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บ้านเพื่อเกิดการขยายตัวของสินค้าท้องถิ่น อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้ในปัจจุบันยังคงมีการถกเถียงกันอยู่ระหว่างกลุ่มที่รณรงค์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับกลุ่มที่ต้องการขับเคลื่อนในการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เอง

5.4. สะท้อนปัญหาและวาทกรรมจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ว่าด้วยประเด็นสะท้อนปัญหาและวาทกรรมจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยต้องการนำเสนอให้เห็นว่ากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถือว่าเป็นชุดความคิดอย่างหนึ่งของรัฐที่ถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรมผ่านการกำหนด บังคับใช้ และรณรงค์ ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยเรียกว่าเป็นวาทกรรมอย่างหนึ่ง ดังนั้น ชุดความคิดของรัฐหรือวาทกรรมนี้ที่ประกอบสร้างขึ้นมากำกับ ควบคุม ประเด็นเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มันส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับประเด็นนี้อย่างไร แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้วิจัยไม่ได้ให้คุณค่าโดยขึ้นว่าเป็นสิ่งที่ผิดหรือถูกแต่เพียงแต่ว่าผู้วิจัยจะนำเสนอการสะท้อนปัญหาที่เกิดจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในฐานะชุดความคิดหนึ่งของรัฐจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้สัมภาษณ์เท่านั้น

อย่างทราบเป็นการทั่วไปว่าพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ถูกตราขึ้นภายใต้เจตนารมณ์ในการ ค้ำครองสุขภาพของประชาชน ลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจอันมีมูลเหตุมาจากโทษและพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตลอดจนการป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 เป็นต้นมา กฎหมายนี้แบ่งออกเป็น 7 หมวด 45 มาตรา (ตารางที่ 5) โดยมีเนื้อหาครอบคลุมมาตรการหลัก ได้แก่ การจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางกายภาพ การจำกัดและควบคุมโฆษณาและการส่งเสริมการตลาดของเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ และการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีพระราชบัญญัติภาษี สรรพสามิต พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายหลักสำหรับมาตรการทางภาษีและราคา และระบบใบอนุญาตในการค้าสุรา รวมทั้งมีพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายหลักสำหรับการควบคุม พฤติกรรมการดื่มขณะขับขี่ และยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี 2554-2563 เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการในภาพรวมของการ

ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของประเทศภายหลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ก็ได้มีการออกอนุบัญญัติต่าง ๆ เพิ่มเติมในแต่ละมาตรา รวมถึงนโยบายอื่น ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของประเทศมีความเข้มแข็งมากขึ้นเรื่อย ๆ⁵⁰ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตั้งแต่มีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ดังนี้

ตารางที่ 5.1 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตั้งแต่มีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551⁵¹

ปี	กฎหมาย/อนุบัญญัติ	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
2551	พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 (ใช้บังคับวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551) มติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้วันเข้าพรรษาเป็นวัน “งดตี้มสุราแห่งชาติ” (ประกาศเมื่อ 8 กรกฎาคม 2551)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
2552	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดวันห้ามขายเครื่องตี้ม แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2552 (วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และวันเข้าพรรษา) ยกเว้นในโรงแรมและร้านค้าปลอดอากรในท่าอากาศยาน (ประกาศเมื่อ 4 กรกฎาคม 2552) (ยกเลิกแล้ว)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดวันห้ามขายเครื่องตี้ม แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2552 (ฉบับที่ 2) (ประกาศเมื่อ 5 กรกฎาคม 2552) (ยกเลิกแล้ว)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
2553	ประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ว่าด้วยรูปแบบ และวิธีการแสดงข้อความคำเตือนประกอบสัญลักษณ์ของเครื่องตี้ม แอลกอฮอล์หรือภาพสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2553 (28 พฤษภาคม 2553) (ยกเลิกแล้ว)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

⁵⁰ กรมควบคุมโรค. (2551). *พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <https://ddc.moph.go.th/law.php?law=3>

⁵¹ รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2551-2561

	กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการแสดงภาพสัญลักษณ์ เพื่อประกอบการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2553 (31 มีนาคม 2553)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ระเบียบคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเปรียบเทียบตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 (15 มิถุนายน 2553)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง ห้ามมิให้ นำเข้าไปหรือจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทในอุทยาน แห่งชาติ (29 ธันวาคม 2553)	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
	มติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี พ.ศ. 2554-2563 (20 กรกฎาคม 2553)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
2554	ประกาศกรมการขนส่งทางบก เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจหรือทดสอบสารอันเกิดจากการเสพยา และกำหนด เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้ผู้ได้รับใบอนุญาต เป็นผู้ประจํารถในขณะปฏิบัติหน้าที่รับการตรวจหรือทดสอบ พ.ศ. 2554 (1 กุมภาพันธ์ 2554)	กรมการขนส่งทางบก
2555	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ห้ามขายและห้ามบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ประกอบกิจการโรงงาน พ.ศ. 2555 (5 พฤศจิกายน 2555)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้าม บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนทาง พ.ศ. 2555 (8 สิงหาคม 2555)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือ บริเวณ ห้ามขายและห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในรัฐวิสาหกิจและ หน่วยงานอื่นของรัฐ พ.ศ. 2555 (23 สิงหาคม 2555)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

2556	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้าม ขายและห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสวนสาธารณะของ รัฐวิสาหกิจหรือ หน่วยงานอื่นของรัฐ พ.ศ. 2556 (4 กันยายน 2556)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
2557	ประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่อง รูปแบบของ ข้อความคำเตือนประกอบภาพสัญลักษณ์ของ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือภาพสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิต เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2557 (27 พฤศจิกายน 2557)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ระเบียบคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าด้วย หลักเกณฑ์ การเปรียบเทียบตามพระราชบัญญัติควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2557 (27 พฤศจิกายน 2557)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
2558	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ห้ามขายและห้ามบริโภค ในพื้นที่ ที่อยู่ในกำกับดูแลและใช้ประโยชน์ของราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือ หน่วยงานอื่นของรัฐ พ.ศ. 2558 (19 กุมภาพันธ์ 2558)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือ บริเวณห้าม ขายและห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในท่าเรือโดยสารสาธารณะ พ.ศ. 2558 (19 กุมภาพันธ์ 2558)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือ บริเวณห้าม ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนทาง พ.ศ. 2558 (19 กุมภาพันธ์ 2558)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือ บริเวณห้าม ขายหรือบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานี่ขนส่ง พ.ศ. 2558 (19 กุมภาพันธ์ 2558)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือ บริเวณห้าม ขายหรือบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนทางรถไฟ พ.ศ. 2558 (19 กุมภาพันธ์ 2558)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดเวลาห้ามขาย เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2558 (ห้ามขายในเวลาที่กำหนด) (23 มกราคม 2558)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับฉลากของเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2558 (ห้ามใช้ข้อความที่เกินความจริง/ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ข้อความที่เชิญชวนให้ดื่ม/อวดอ้างสรรพคุณ) (18 ตุลาคม 2558)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดวันห้ามขาย เครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 (ห้ามขายในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา และ วันออกพรรษา) (19 กุมภาพันธ์ 2558)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือ บริเวณห้าม ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา พ.ศ. 2558 (23 ตุลาคม 2558)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข
	คำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 22/2558 เรื่อง มาตรการใน การป้องกันและแก้ไขปัญหาการแข่งขันรถยนต์และ รถจักรยานยนต์ ในทาง และการควบคุมสถานบริการหรือ สถานประกอบการที่เปิดให้ บริการในลักษณะที่คล้ายกับ สถานบริการ (23 กรกฎาคม 2558) ห้ามผู้ประกอบการขาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ ห้ามมิให้มีสถานที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียง สถานศึกษาหรือหอพักใกล้เคียง สถานศึกษา	กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย
2560	ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ข้อเสนอแนะสำหรับบุคคล ที่ไม่ควร ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (30 พฤษภาคม 2560) เด็กและเยาวชนที่อายุต่ำกว่า 20 ปี	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

	<p>หญิงตั้งครรภ์ทุกระยะ และหญิงที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้มีอาชีพขายพาหนะทุกประเภท และผู้มีอาชีพทำงาน กับเครื่องจักรกลหรือเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ บาดเจ็บ พิการ และการเสียชีวิตของตนเอง และผู้อื่น ผู้ที่เจ็บป่วยด้วยโรคจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้มีโรค ประจำตัว หรือกำลังใช้ยารักษาโรค ประชาชนทุกเพศทุกวัย การไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เลย เป็น แนวปฏิบัติที่ปลอดภัยที่สุดต่อสุขภาพครอบครัวและ สังคม</p>	
	พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 (16 กันยายน 2560)	กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง
	กฎกระทรวงฉบับที่ 21 เรื่อง กำหนดระดับปริมาณแอลกอฮอล์ใน เลือดไม่เกิน 20 มก.% ในผู้ขับขี่ (31 พฤษภาคม 2560) ผู้ขับขี่ซึ่งมีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ผู้ขับขี่ซึ่งได้รับใบอนุญาตขับรถชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ ผู้ขับขี่ซึ่งมีใบอนุญาตขับขี่สำหรับรถประเภทอื่นที่ใช้แทนกันไม่ได้ ผู้ขับขี่ซึ่งไม่มีใบอนุญาตขับขี่หรืออยู่ระหว่างถูกพักใช้หรือเพิกถอน ใบอนุญาตขับขี่	กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
	ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการสูบบุหรี่ และการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสถานศึกษา (10 สิงหาคม 2560)	กระทรวงศึกษาธิการ
	พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 จัดเก็บอากรนำเข้าหรือส่งออก (13 พฤศจิกายน 2560)	กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง
2561	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยวิธีการใช้เครื่องจ่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในสถานที่หรือบริเวณ ร้านค้าสะดวกซื้อ พ.ศ. 2561 (31 ตุลาคม 2561)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

2563	ประกาศกรมเจ้าท่าที่ 91/2563 เรื่อง กำหนดสถานที่ห้าม บริเวณเครื่องดีเซลนอกฮอลล์ในท่าเรือโดยสารสาธารณะ หรือ บนเรือโดยสารสาธารณะประจำทาง (12 พฤษภาคม 2563)	กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม
2563	ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ห้ามขายเครื่องดีเซล แอลกอฮอล์โดยวิธีการหรือในลักษณะการขายทาง อิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2563 (7 สิงหาคม 2563)	กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นพบว่า กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตั้งแต่มีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ชี้ให้เห็นว่าแต่ละกระทรวงมีการถือกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ ซึ่งมีลักษณะแยกส่วนไม่ได้มีลักษณะที่บูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จากข้อมูลข้างต้นนำไปสู่ข้อค้นพบในงานวิจัย กล่าวคือ

1. ในมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียในฐานะผู้ประกอบการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดจากผลกระทบจากกฎหมายควบคุมเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ “ประเด็นนี้คิดว่าได้รับผลกระทบกันในวงกว้างและได้รับผลกระทบกันเกือบทุกร้านในฐานะที่ประกอบธุรกิจที่มีเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์มาเกี่ยวข้อง มีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องของการทำการตลาด (โฆษณา) และจะต้องมีการประชาสัมพันธ์สินค้า ดังนั้น เมื่อมีการนำกฎหมายควบคุมเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ขึ้นมาส่งผลให้การส่งเสริมการขายเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ ไม่สามารถทำได้เลย ถึงแม้ว่าทางกระทรวงสาธารณสุข จะมีการผ่อนปรนบ้าง แต่ก็ยังถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายอยู่ดี”⁵²

2. ข้อจำกัดของกฎหมายที่ล่าช้าไม่ส่งเสริมการขายในโลกออนไลน์ซึ่งถือว่าอ่อนแอเกี่ยวกับสังคมและกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความทันสมัยขึ้น คือ “ในอดีตแล้วมีการขายทั้งหน้าร้านและออนไลน์ควบคู่กันไป แต่เมื่อได้มีการออกกฎหมายควบคุมเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2563 ว่าด้วยการห้ามขายเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ผ่านสื่อออนไลน์ จึงทำทางผู้ประกอบการมีความจำเป็นต้องยกเรื่องการขายช่องทางออนไลน์ออกไปเพราะผิดกฎหมาย”⁵³

3. ปัญหาที่เกิดจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ที่มีช่องโหว่ก่อให้เกิดการโฆษณาซึ่งกลุ่มทุนขนาดใหญ่ค่อนข้างได้เปรียบ และส่งผลกระทบต่อการทำงานภาคประชาชนในการรณรงค์เรื่องการงดเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ จากการสัมภาษณ์ภาคประชาชนเห็นว่า “ในปัจจุบันกำลังเกิดข้อพิพาทในกรณีที่ผู้ประกอบการเครื่องดีเซลแอลกอฮอล์ ได้นำสัญลักษณ์ของ

⁵² สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ B แห่งหนึ่ง เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2564

⁵³ สัมภาษณ์ร้านจำหน่ายไวน์แห่งหนึ่งในเพจออนไลน์ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2564

เครื่องตี้อแอลกอฮอล์ มาเป็นสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น เช่น น้ำดื่ม ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงต่อกรพิจารณาอยู่ว่าสามารถจะกระทำได้อหรือไม่ มีความพยายามของผู้ประกอบการ ที่เข้าถึงนักเมืองการเพื่อปรับแก้กฎหมายควบคุมเครื่องตี้อแอลกอฮอล์ให้อื้อประโยชน์แก่อุ่มนายทุนเครื่องตี้อแอลกอฮอล์ ทั้งนี้เครื่องช่ายภาคประชาชนมีการรวบรวมรายชื่อเพื่อยื่นต่อรัฐสภาในประเด็นเรื่องร่างแก้ไขพระราชบัญญัติเครื่องตี้อแอลกอฮอล์⁵⁴

4. สำหรับฐานคิดในประเด็นของนโยบายการควบคุมเครื่องตี้อแอลกอฮอล์ ในความเห็นของเครื่องช่ายภาคประชาชนเห็นว่ารัฐได้ทำการอย่งถูกต้องในกานควบคุมประเด็นเรื่องเครื่องตี้อแอลกอฮอล์ กล่าวคือ “อย่งที่เราโดยทั่วไปเข้าใจกันดีกว้า เครื่องตี้อแอลกอฮอล์เป็นสาเหตุหลักของการเกิดโรคหลาย ๆ โรค และเป็นสาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุ ดังนั้นแล้ว หากมีการควบคุมก็จะเป็นผลต่อฝ่ายรัฐอยู่แล้ว ซึ่งจะสามารถลดอัตราการเกิดโรค และอัตราการเสียชีวิตได้ ซึ่งจะส่งผลให้เป็นการลดค่าใช้อย่างของฝ่ายรัฐด้วย ในมุมมองของผู้ให้การสัมภาษณ์ มองว้า การควบคุมยอมเป็นผลดีกว้าการไม่ควบคุมอยู่แล้ว แต่การควบคุมก็อาจจะไม่ได้เป็นไปตามกฎหมาย เพราะอาจจะมีการขายในเวลาที่ย่ำขายได้ สำหรับร้านขายของทั่วไป ที่มีความรู้จักกับลูกค้ำ หรือยังคงมีการนั่งตี้อเครื่องตี้อแอลกอฮอล์ในสถานที่ห้ามตี้อ” แต่อย่งไรนั้นก็ยังชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาและข้อบกพร่องของกฎหมายและนโยบายดังกล่าว คือ “ในประเด็นของกฎหมายคิดว่าไม่ได้มีข้อบกพร่องอย่งไร มีการออกแบบไว้เป็นอย่างดีแล้ว แต่อาจจะติดปัญหาที่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งปัญหานี้ก็เป็นเหมือนกันในกฎหมายหลาย ๆ ฉบับ ในกรณีที่ย่ำหวัดที่มีการตั้งของบริษัท/โรงงานผลิตเครื่องตี้อแอลกอฮอล์ของผู้ประกอบการรายใหญ่ ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างเคร่งครัด เพราะอาจจะได้รับผลจากอิทธิพลนอกกฎหมาย หรืออาจจะมีส่วนได้ส่วนเสียจากผู้ประกอบการในมิติต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น การที่ผู้ประกอบการสนับสนุนเงินทุนในการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ประสบพิบัติ ซึ่งทางหน่วยงานราชการอาจจะไม่มีงบประมาณ หรือไม่สามารณนำมาใช้อย่างได้ทันที ดังนั้นเมื่อมีเงินทุนจากเอกชนเข้ามา หน่วยงานราชการก็ปฏิเสธที่จะไม่รับได้ยาก ส่งผลให้อาจจะเกิดความเกรงใจ ในการบังคับใช้กฎหมาย ที่อาจจะทำให้เกิดความไม่สบายใจต่อกันได้”⁵⁵

5. สะท้อนกรอบคิดว้าด้วยวาทกรรมเกี่ยวกับนโยบายกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี้อแอลกอฮอล์ โดยภาคประชาสังคมเห็นว้าการตรากฎหมายเกี่ยวข้องกับ

⁵⁴ สัมภาษณ์สำนักงานเครื่องช่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564

⁵⁵ สัมภาษณ์สำนักงานเครื่องช่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2564

ควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์เป็นเพียงการชะลอปัญหาที่เกิดขึ้นจากการตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์เท่านั้นไม่ได้หมายความว่ามีความหมายเหล่านี้แล้วปัญหาที่เกิดขึ้นจากการตี๋มแอลกอฮอล์จะไม่เกิดขึ้น⁵⁶

สรุป จากประเด็นสะท้อนปัญหาและวาทกรรมจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ จะเห็นว่าภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เต็มไปด้วยประกาศและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายที่ยึดโยงเกี่ยวกับประเด็นเรื่องเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ และที่สำคัญประกาศและข้อบังคับดังกล่าวถูกใช้และปฏิบัติการอย่างแยกส่วนโดยมีกระทรวงและหน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงานเข้ามาดูแลควบคุมและสั่งการ ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นที่ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นในประเด็นสะท้อนปัญหาและวาทกรรมจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างของการปฏิบัติการซึ่งนำไปใช้ผลของการนำไปใช้ส่งผลต่อความสำเร็จของกฎหมายและนโยบายเพียงบางส่วนหากมองในมุมมองของการขับเคลื่อนประเด็นปัญหาของภาคประชาชน จากการสังเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างทั้งภาครัฐและประชาชนชี้ให้เห็นว่าประกาศและข้อบังคับที่ถูกออกโดยหลาย ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็คือวาทกรรมหรือชุดความคิดหนึ่งที่จัดขึ้นมาแก้ไข ควบคุม สั่งการ ให้ตัวแสดงทั้งภาครัฐ ประชาชน และเอกชน ดำเนินการทำตามตามกรอบคิดที่อยู่ในเนื้อหารายละเอียดของวาทกรรมนั้น ท้ายสุดนี้วาทกรรมทางนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังคงทำหน้าที่ในฐานะเป็นแนวทางปฏิบัติที่รัฐคาดหวังว่าจะควบคุมสั่งการ และแก้ไข ปริมาณของเรื่องเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในทุก ๆ มิติ แต่ในมุมมองภาคประชาชนมองว่านโยบายและกฎหมายที่เป็นวาทกรรมนี้เป็นเพียงสิ่งที่รัฐประกอบสร้างขึ้น เพราะยังคงมีเหตุปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายที่รัฐควรให้ความสำคัญต่อประเด็นเรื่องเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์มากกว่าที่จะให้ความสำคัญผ่านการสั่งการและควบคุมในเชิงกฎหมายและนโยบายเท่านั้น

⁵⁶ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2564

5.5 สรุป

ตารางที่ 5.2 สรุปประเด็นเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น	
ประเด็น	ข้อสรุป
1.กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จากระดับชาติถึงท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none">■ โครงสร้างการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ประกอบด้วยคณะกรรมการ ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด ได้แก่ 1.คณะกรรมการในระดับนโยบาย (คณะกรรมการนโยบายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แห่งชาติ) 2.คณะกรรมการควบคุมระดับชาติ (คณะกรรมการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์) และ 3. คณะกรรมการควบคุมระดับจังหวัด/กรุงเทพมหานคร และพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย■ มีการใช้ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี พ.ศ. 2554-2563 ซึ่งผ่านการรับรองจากกระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ประกอบด้วย 1.การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ 2. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการตี้ม 3.การลดอันตรายจากการบริโภค 4.การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ 5.การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง

- สัดส่วนของคณะกรรมการทั้ง 3 ชุด อันได้แก่ คณะกรรมการนโยบายเครื่องตีมแอลกอฮอล์แห่งชาติ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ คณะกรรมการควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์จังหวัด มีข้อบกพร่องอยู่มากเนื่องจากฐานคิดการควบคุมและสั่งการจากอำนาจรัฐผ่านตัวเจ้าหน้าที่รัฐเป็นสำคัญ
- คณะทำงานทั้ง 3 ชุดนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนอย่างที่ควรจะเป็น กล่าวคือ การมีส่วนร่วมของการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภาคประชาชนถูกลดทอนโดยอำนาจรัฐผ่านการจัดคณะทำงานผ่านตำแหน่งข้าราชการที่เกี่ยวข้อง แต่ในทางปฏิบัติการภาคีเครือข่ายที่ทำงานด้านเครื่องตีมแอลกอฮอล์กลับมีบทบาทมากกว่า สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงการบรรลุประสิทธิภาพของวัตถุประสงค์ของการกำหนดนโยบายนี้แต่เกิดความเสื่อมด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติการ
- กฎหมาย ข้อบังคับ และนโยบายด้านการควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ที่มีการจัดตั้งคณะทำงานตั้งแต่ระดับชาติจนถึงในระดับท้องถิ่นยังคงจะต้องเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาทอย่างจริงจังในทุกๆ ทั้งกระบวนการในการออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการแก้ไขกฎหมาย ทั้งหมดนี้เพื่อจะชี้ให้เห็นว่ากฎหมาย ข้อบังคับหรือนโยบาย

ที่เกิดขึ้นควรที่จะครอบคลุมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึงโดยปราศจากการรวมศูนย์อำนาจไว้เพียงที่รัฐอย่างเดียว

- ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง การสนองต่อนโยบายระดับชาติยังคงเป็นไปในลักษณะที่รับคำสั่งและยึดถือแนวทางภายใต้ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี พ.ศ. 2554-2563 และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551
- ปริมาณของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากระดับชาติจนถึงท้องถิ่นมีปัญหาในตัวเอง เนื่องจากการทำงานที่ยึดโยงกับระบบราชการอย่างเข้มข้น ในขณะที่ภาคเอกชนและภาคประชาชนเรียกร้องให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการกำหนดกฎหมาย การบังคับใช้ เพื่อให้ประเด็นเรื่องการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครอบคลุมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุก ๆ กลุ่ม แต่อย่างไรรันคณะกรรมการทั้ง 3 ชุด ข้างต้นยังคงไม่ได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ เมื่อเปรียบเทียบผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานจริงอย่างภาคประชาชน

2. ตัวแบบเครื่องมือการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

- รัฐส่วนกลางนั้น มีระบบการดำเนินงานที่มีลักษณะบนลงล่าง (Top-down) กล่าวคือมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ไม่เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการ โดยลักษณะการดำเนินงานที่เกิดขึ้นมีการใช้

เครื่องมือทางอำนาจผ่านระบบของเอกสาร (Document) ไม่ว่าจะเป็ น คำสั่ง หนังสือ ราชการ เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวเป็ น สิ่งที่ต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งการส่งต่อข้อมูลมีลักษณะเป็นลำดับ ชั้น ตั้งแต่ระดับของนโยบาย ระดับ กระทรวง ระดับกรม และระดับเจ้าหน้าที่ ปฏิบัติการระดับภูมิภาคจนถึงองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

- การทำงานในด้านการควบคุมเครื่องตีพิมพ์ แอลกอฮอล์ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานส่วนกลางกับท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงตัวแบบการทำงานที่เป็นลักษณะของ การสั่งการและการรับคำสั่ง กลไกของการ มอบหมายนโยบายอยู่ภายใต้คำสั่งทาง ราชการที่เป็นลักษณะการบังคับบัญชาแบบ บนลงล่าง
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็ นเพียงแต่ พร้อมใจระทำการต่อการสั่งการนั้น ๆ โดย ปราศจากการมีส่วนร่วมในระดับการ กำหนดนโยบายหรือการแก้กฎหมายที่ เกี่ยวข้อง แล้วยิ่งไปกว่านั้นท้องถิ่นจะต้อง แบกรับภาระต่อนโยบายดังกล่าวทั้งด้าน ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณเพื่อสนอง ต่อนโยบายหรือกฎหมายที่ ออกโดย ส่วนกลาง
- ตัวแบบการทำงานของท้องถิ่นกับส่วนกลาง ของนโยบายและกฎหมายในด้านการ ควบคุมเครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์เต็มไปด้วย

ความเข้มข้นของระบบราชการที่มีขั้นตอนที่เข้มข้น ดังนั้นจึงยากต่อผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นทั้งเรื่องความเข้าใจในตัวนโยบายและการรายงานผล รวมไปถึงการจัดกิจกรรมที่ถูกกำหนดโดยส่วนกลาง

- ประเด็นที่ท้องถิ่นได้การนำนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติจากข้อเท็จจริงข้อต้นเป็นไปใน 2 ลักษณะคือ 1.ลักษณะของการสั่งการ 2.ลักษณะของการขอความร่วมมือ

3. ว่าด้วยเรื่องหลักการกระจายอำนาจประเด็นกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

- ลักษณะของโครงสร้างของการใช้บังคับใช้กฎหมายและการบริหารจัดการมีลักษณะการรวมศูนย์อำนาจและส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงสัดส่วนการดำเนินงานยังคงเป็นหน่วยงานราชการที่ส่งตัวแทนทั้งโดยในตำแหน่งและทั้งการแต่งตั้งเข้าไปทำหน้าที่ ทำให้เกิดกลไกการจัดการและแก้ปัญหาที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชน ซึ่งไม่ได้เกิดจากการคิด การกำหนดทิศทางหรือแนวทางการปฏิบัติที่มาจากเสียงของท้องถิ่นและภาคประชาชนอย่างแท้จริง
- หลักการกระจายอำนาจในความหมายในประเด็นนี้ หมายถึง การเอาอำนาจจากการที่รัฐผูกขาดการผลิตและการจัดจำหน่ายให้แก่กลุ่มทุนขนาดใหญ่ให้อำนาจนั้นกลายเป็นเรื่องของผู้ประกอบการที่เป็นเอกชน

นั้นสามารถเข้าถึงอำนาจรัฐจนนำไปสู่การ
แข่งขันอย่างเสรีในตลาดเครื่องตี
แอลกอฮอล์

- รัฐควรใช้กฎหมายและนโยบายที่ส่งเสริม
การมีส่วนร่วมและกระจายอำนาจสู่ผู้มีส่วน
ได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องเครื่องตี
แอลกอฮอล์อย่างภาคเอกชน ภาค
ประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ให้มากขึ้น และการดำเนินงานดังกล่าวควร
เป็นลักษณะการกระจายอำนาจและลด
บทบาทการรวมศูนย์ลงในเชิงนโยบายเปิด
โอกาสให้ท้องถิ่นได้กระทำการในประเด็น
เรื่องแอลกอฮอล์อย่างอิสระ เช่น การออก
กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การออกมาตรการที่
เกี่ยวข้อง การรณรงค์ที่เกี่ยวข้อง หรือการ
กระทำการต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เป็นลักษณะที่
ส่วนกลางสั่งลงมาเพียงอย่างเดียว ฉะนั้น
จะทำให้บรรยากาศเรื่องเครื่องตี
แอลกอฮอล์ถูกยึดโยงอยู่กับบริบทของ
ท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความ
แตกต่างกันออกไปทั้งในวิถีคิดและวิถีการ
ปฏิบัติ
- การที่กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับ
เครื่องตีแอลกอฮอล์มีความเข้มข้นของ
อำนาจและผูกขาดอำนาจส่งผลต่อการได้
ประโยชน์ของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ด้าน
เครื่องตีแอลกอฮอล์ ซึ่งในที่นี่หมายถึง
ข้อบกพร่องที่ขาดการกระจายอำนาจ
ทางด้านกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับ

เครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของภาคเอกชนขนาดย่อยที่ไม่สามารถผลิตและจำหน่ายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ที่ตัวเอง

- ปัญหาดังกล่าวของข้อบกพร่องนี้ทำให้การผลิตและการจำหน่ายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ของเอกชนรายย่อยไม่มีกฎหมายมาส่งเสริมและรองรับจึงทำให้เกิดปัญหาและเรียกร้องให้เกิดการทบทวนกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ดังกล่าว
- จากหลักการกระจายอำนาจดังกล่าวภาคประชาชนและเอกชนยังมีการเรียกร้องให้รัฐให้ความสำคัญกับการอนุญาตให้เกิดการทำเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ที่บ้านเพื่อเกิดการขยายตัวของสินค้าท้องถิ่น อย่างไรก็ตามในประเด็นนี้ในปัจจุบันยังคงมีการถกเถียงกันอยู่ระหว่างกลุ่มที่รณรงค์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดจากการตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์กับกลุ่มที่ต้องการขับเคลื่อนในการผลิตเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์เอง

4. สะท้อนปัญหาและวาทกรรมจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์

- กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตั้งแต่มีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ซึ่งให้เห็นว่าแต่ละกระทรวงมีการถือกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีลักษณะแยกส่วนไม่ได้มีลักษณะที่บูรณาการความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

- ปัญหาและวาทกรรมจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะเห็นว่าภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เต็มไปด้วยประกาศและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายที่ยึดโยงข้องเกี่ยวกับประเด็นเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และที่สำคัญประกาศและข้อบังคับดังกล่าวถูกใช้และปฏิบัติการอย่างแยกส่วนโดยมีกระทรวงและหน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงานเข้ามาดูแลควบคุมและสั่งการ
- ปัญหาและวาทกรรมจากกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากโครงสร้างของการปฏิบัติการซึ่งนำไปใช้ ผลของการนำไปใช้ส่งผลต่อความสำเร็จของกฎหมายและนโยบายเพียงบางส่วนหากมองในมุมมองของการขับเคลื่อนประเด็นปัญหาของภาคประชาชน
- ทั้งภาครัฐและประชาชนชี้ให้เห็นว่าประกาศและข้อบังคับที่ถูกออกโดยหลาย ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็คือวาทกรรมหรือชุดความคิดนิ่งที่จัดขึ้นมาแก้ไข ควบคุม สั่งการให้ตัวแสดงทั้งภาครัฐ ประชาชน และเอกชน ดำเนินการทำตามตามกรอบคิดที่อยู่ในเนื้อหาของรายละเอียดของวาทกรรมนั้น
- วาทกรรมทางนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังคงทำหน้าที่ในฐานะเป็น

แนวทางปฏิบัติที่รัฐคาดหวังว่าจะควบคุม
สั่งการ และแก้ไข ปริมาณของเรื่อง
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างเบ็ดเสร็จ
เด็ดขาดในทุก ๆ มิติ แต่ในมุมมองภาค
ประชาชนมองว่านโยบายและกฎหมายที่
เป็นวาทกรรมนี้เป็นเพียงสิ่งที่รัฐประกอบ
สร้างขึ้นเพราะยังคงมีเหตุปัจจัยอื่น ๆ อีก
มากมายที่รัฐควรให้ความสำคัญต่อประเด็น
เรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าที่จะให้
ความสำคัญผ่านการสั่งการและควบคุมใน
เชิงกฎหมายและนโยบายเท่านั้น

บทที่ 6

ปัญหาและข้อจำกัดของ
ความสัมพันธ์และพลวัต
ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วน
เสียภายใต้วาทกรรม
นโยบายการควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

6.1 ปัญหาและข้อจำกัดของความ
สัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้
ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและ
นโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์

6.2 ปัญหาและข้อจำกัดผู้มีส่วนได้ส่วน
เสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการ
ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

6.3 สรุป

บทที่ 6

ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สำหรับประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็น 2 ส่วนคือ 1. ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ 2. ปัญหาและข้อจำกัดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการแยกประเด็นทั้ง 2 ข้างต้นก็เพื่อฉายภาพให้เห็นถึงปัญหาและข้อจำกัดซึ่งบริบทของปัญหาและข้อจำกัดผู้วิจัยได้นำเสนอในบทที่ 4 ว่าด้วยเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และบทที่ 5 เรื่องเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น จากบริบทเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปในนั้นในส่วนของบทที่ 6 ก็จะมีมุ่งอธิบายข้อค้นพบในงานวิจัยที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยยกตัวอย่างให้เห็นว่าแท้จริงแล้วประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนฐานคิดและสาระอาจมีปัญหาและข้อจำกัดในทางปฏิบัติจึงส่งผลกระทบต่อในมิติ ๆ ต่างต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปริมนทลที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่ได้เหมารวมว่าที่ผ่านมาตั้งแต่รัฐไทยได้เริ่มใช้กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีปัญหาและข้อจำกัดไปในทุก ๆ เรื่อง แต่เพียงแต่ว่าในที่นี้เป็นเพียงข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาวิจัยในประเด็นเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพียงเท่านั้น

6.1 ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์

ในประเด็นนี้ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ ปรากฏออกมาในลักษณะของตัวแสดงที่ในการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ ในข้อสังเกตของผู้วิจัยเห็นว่ามี 3 ตัวแสดงหลัก ได้แก่ 1.เจ้าหน้าที่รัฐ 2.ภาคเอกชน 3.ภาคประชาชน เป็นต้น ปฏิกริยาการปฏิบัติการดังกล่าวพินิจจากการตรากฎหมาย การกำหนดนโยบาย การนำกฎหมายและนโยบายไปปฏิบัติ การแก้ไขกฎหมายและนโยบายให้ทันต่อสถานการณ์ รวมไปถึงมุ่งประเด็นการมีส่วนร่วมในการกระทำการทุก ๆ ขั้นตอนของวงจรที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์อย่างมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชน จากการสัมภาษณ์พบว่าในประเด็นเรื่องปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ พบว่า

1. ในประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ ดังนั้น ในประเด็นนี้ ต้องแยกออกเป็นผู้มีส่วนได้และผู้มีส่วนเสียหลังจากการเกิดกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า

“ในด้านหนึ่งการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกิดผลดีต่อประชาชนโดยทั่วไป เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว สุขภาพร่างกาย การป้องกันการเข้าถึงของเยาวชน และผู้ที่ได้รับผลเสียอาจจะไม่ได้เสียแค่ผลเสียแต่อาจจะได้รับผลดีควบคู่กันไปด้วย สำหรับประเทศไทยมีผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยประมาณ ร้อยละ 20 เท่านั้น ซึ่งผู้ที่ไม่ได้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นคนส่วนใหญ่ย่อมสมควรที่จะได้รับสิทธิ์ในการอยู่ในสังคมอย่างปลอดภัย รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องตั้งกติกาให้กับผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่ให้สร้างปัญหาหรือทำสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ต่อคน สำหรับในประเด็นของข้อกฎหมาย ได้มีการตรากฎหมายที่ค่อนข้างมีคุณภาพ แต่อาจจะต้องกำชับกับผู้ปฏิบัติให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดด้วย ทั้งนี้รวมถึงประเด็นของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ ได้มีการกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามาทำหน้าที่กรรมการเพียง 4 ตำแหน่ง

เท่านั้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นตัวแทนจากภาครัฐซึ่งถือว่าเป็นปัญหาอย่างมากในมุมมองของการมีส่วนร่วมจากเอกชนและภาคประชาชน”⁵⁷

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วเรื่องของปัญหาและข้อจำกัดในประเด็นความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดีมีแอลกอฮอล์ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดีมีแอลกอฮอล์ที่เป็นทั้งผู้เสียประโยชน์ และเป็นผู้ได้ประโยชน์ และในขณะเดียวกันก็เป็นทั้งผู้ได้และเสียประโยชน์ไปพร้อมกัน ปราบปรามการดังกล่าวอนุมานให้เห็นว่าแท้จริงแล้วเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดีมีแอลกอฮอล์ ปัญหาขึ้นอยู่กับหลักการที่นำไปปฏิบัติใช้ในลักษณะของการให้คุณให้โทษต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปริมาณที่ 2. ปัญหาและข้อจำกัดในประเด็นความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างที่เป็นแนวคิดในการสั่งการซึ่งหมายถึงทุก ๆ กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดีมีแอลกอฮอล์จะมีรัฐทำหน้าที่สั่งการ กำกับ ควบคุม ตั้งแต่กฎหมายจนถึงการตั้งคณะทำงานทั้งในระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่นที่มีสัดส่วนของการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนที่น้อยเกินไป ดังนั้นเมื่อโครงสร้างก่อให้เกิดปัญหาการรวมศูนย์อำนาจและการสั่งการเป็นลำดับขั้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นนี้จำเป็นต้องยอมรับกับอำนาจรัฐที่กระทำขึ้น ท้ายสุดพลวัตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของการปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องแอลกอฮอล์ก็จะถูกบัญชาการโดยอำนาจรัฐซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามนโยบายของรัฐบาลที่มีอำนาจในยุคนั้น

2. ปัญหาที่เกิดจากความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดีมีแอลกอฮอล์ จากการสัมภาษณ์พบว่า ส่วนใหญ่มุ่งอธิบายไปที่ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติในกฎหมายและนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะกฎหมายและนโยบายที่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ทั่วถึง กล่าวคือ

“การกำหนดหน้าที่ของผู้จัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ จำเป็นต้องมีความรู้ในข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยรวมถึงการจะต้องให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่หรือพนักงานภายในสถานประกอบการนั้นด้วย การกำชับให้ผู้ประกอบการมีการขอใบอนุญาตการทำ การโฆษณาชวนเชื่อด้วย และผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้เรื่องกฎหมายก่อนทำการโฆษณาและไม่ควรที่จะอ้างว่าไม่ทราบกฎหมายซึ่งเป็นหน้าที่ของคนที่จะต้องเรียนรู้กฎหมายด้วยตนเองอยู่แล้ว ทั้งนี้

⁵⁷ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน และตัวแทนภาคประชาชนกลุ่มขับเคลื่อนประชาชนเปียร์ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2564

จะต้องมีการจัดการในเรื่องของการนำตราสัญลักษณ์ของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มาใช้เป็นตราสัญลักษณ์สินค้าชนิดอื่นซึ่งมีจุดประสงค์ในการโฆษณาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แต่เรื่องกฎหมายด้วยการใช้สินค้าชนิดอื่นแทน ในประเด็นนี้ได้มีผลการวิจัยที่ศึกษาว่าเมื่อเห็นตราสัญลักษณ์ของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์แล้วจะนึกถึงสินค้าชนิดใดเช่น น้ำตี้มหรือเบียร์ การใช้บังคับกฎหมายที่ไม่เข้มงวดส่งผลให้เห็นอยู่อย่างต่อเนื่อง เช่น การไม่มีการกวาดขันวินัยจราจรซึ่งทำให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนจากการเมาแล้วขับเป็นจำนวนมากซึ่งในประเด็นนี้ควรมีการกำชับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดอัตราการเกิดอุบัติเหตุต่อไป หากเกิดกรณีอุบัติเหตุที่เกิดจากการเมาแล้วขับสถานประกอบการที่เป็นต้นตอในการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้กับผู้ก่อเหตุสมควรที่จะต้องได้รับการลงโทษหรือมีส่วนร่วมในการชดใช้ค่าเสียหายด้วย”⁵⁸

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่ากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตี้มแอลกอฮอล์ไม่ได้ครอบคลุมไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างที่ควรจะเป็นซึ่งในกรณีบทสัมภาษณ์ข้างต้นกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบการที่เป็นผู้จำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตี้มแอลกอฮอล์อย่างเคร่งครัดซึ่งก็มีหลากหลายประเด็นขึ้นอยู่กับกฎหมายฉบับย่อยออกไป เช่น การขออนุญาตในการจำหน่าย การโฆษณา เป็นต้น ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นผู้ที่นำกฎหมายและนโยบายไปปฏิบัติก็จะต้องมีความเข้าใจเนื้อหาสาระของประเด็นนั้น ๆ ด้วย แต่ปัญหาและข้อเรียกร้องของความสัมพันธดังกล่าวไม่ได้ครอบคลุมถึงประเด็นความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของร้านค้าหรือผู้ประกอบการที่จำหน่ายหรือเกี่ยวข้องกับธุรกิจเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ เช่น การตี้มแอลกอฮอล์แล้วเกิดอุบัติเหตุผู้ประกอบการหรือร้านค้าที่จำหน่ายแอลกอฮอล์นั้นจะต้องร่วมรับผิดชอบต่อประเด็นปัญหานี้ ด้วยเหตุนี้ในประเด็นปัญหาที่เกิดจากความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตี้มแอลกอฮอล์จึงมีการเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายโดยให้เกิดผลอย่างแท้จริงครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในรูปแบบของการจำหน่าย การโฆษณา และการบริโภค ท้ายสุดแล้วประเด็นดังกล่าวมีการตั้งกลุ่มรณรงค์ให้เกิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ผลักดันให้มีการตรากฎหมายครอบคลุมประเด็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ทั้งนี้รวมไปถึงได้มีการเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้รายชื่อทั้งหมด 10,777 รายชื่อและได้ส่งรายชื่อให้รัฐสภาเรียบร้อยแล้ว

3. พลวัตและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในข้อกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตี้มแอลกอฮอล์ จากการนำเสนอให้เห็นภาพในประเด็นเกี่ยวกับที่มาที่ไปของกฎหมายและนโยบายที่

⁵⁸ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564

เกี่ยวข้องกับเรื่องตีมีแอลกอฮอล์สะท้อนให้เห็นว่าฐานคิดของการออกกฎหมายและการกำหนดนโยบายเป็นลักษณะที่ไม่หยุดนิ่งตายตัว แต่ในทางกลับกันมีความสั่นไหวไปตามสถานการณ์ทางสังคม แต่เป็นประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของพลวัตนี้สนองต่อความเป็นจริงทางสังคมมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการนำกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตีมีแอลกอฮอล์ไปตีความและบังคับใช้ซึ่งในที่ย่อมเกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางบวกและทางลบ โดยปัญหาดังกล่าวอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงกับแนวทางปฏิบัติ ดังนั้น จึงทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อการบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตีมีแอลกอฮอล์นำไปสู่การเรียกร้องให้มีการแก้ไข ยกตัวอย่าง เช่น

“อยากให้รัฐได้ปรับเปลี่ยนมุมมอง/ทัศนคติ เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใหม่ โดยให้ตั้งข้อสังเกตว่า ปัจจุบันประเทศไทย ได้มีการหมุนเวียนทางการเงินจากตลาดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ค่อนข้างสูง ซึ่งในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีทั้งข้อดีและข้อเสีย จึงอยากให้รัฐได้พิจารณาในประเด็นนี้ การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจจึงเป็นประเด็นที่สำคัญ ที่รัฐควรจะให้ความสำคัญ ซึ่งการส่งเสริมในข้อนี้ อาจทำควบคู่ไปกับการควบคุมอย่างถูกต้องได้”⁵⁹

“รัฐควรเข้ามาควบคุมไม่ให้มีการผูกขาดตลาดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และส่งเสริมให้เกิดผู้ประกอบการรายย่อย รัฐอาจควบคุมอัตราการบริโภคของผู้บริโภคซึ่งรัฐควรที่จะควบคุมให้ถูกจุดสำหรับประเด็นปัญหานี้ การแก้ไขปัญหาคือข้อพิพาทดังกล่าว อาจจะต้องเข้าพูดคุยกับหัวหน้าคณะรัฐบาล มากกว่าการคุยผ่านเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางออกที่เหมาะสม เนื่องจากผู้ปฏิบัติมักมีทัศนคติที่ต่อต้านการตีมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่แล้วและเมื่อได้รับฟังปัญหาไปอาจจะไม่ได้้นำเรียนผู้บังคับบัญชาหรือไม่ได้นำเรียนตามที่มีผู้ประกอบการเรียกร้อง”⁶⁰

“สำหรับประเด็นการงดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันสำคัญทางศาสนาในประเด็นนี้อาจจะมีความจำเป็นที่จะต้องหาทางออกร่วมกันของคนในสังคม เนื่องจากในสังคมมีผู้คนที่หลากหลายวัย ซึ่งผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี อาจจะมีมุมมองที่ว่าควรงดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันสำคัญทางศาสนาอาจจะไม่ใช่เรื่องที่จำเป็น แต่ผู้ที่อาวุโสในสังคมอาจจะมีมุมมองที่ว่าควรงดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันสำคัญทางศาสนา”⁶¹

“เรื่องการโฆษณาประชาสัมพันธ์เรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รัฐและเอกชนมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมพูดคุยกัน ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (เดิมที่ การโฆษณาที่เป็นสาธารณะมากที่สุดคือผ่านโทรทัศน์) แต่ในปัจจุบันการโฆษณาเป็นผ่านสื่อสารผ่านสื่อ

⁵⁹ สัมภาษณ์ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนคราฟต์เบียร์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

⁶⁰ สัมภาษณ์ร้านจำหน่ายไวน์แห่งหนึ่งในเพจออนไลน์ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2564

⁶¹ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564

ออนไลน์ ซึ่งสามารถที่จะเลือกกลุ่มเป้าหมายได้ สามารถป้องกันการเข้าถึงของเยาวชนได้ ดังนั้น จึงขอให้รัฐได้พิจารณาถึงประเด็นนี้”⁶²

“ประเด็นการขายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ผ่านสื่อออนไลน์ ในประเด็นนี้ค่อนข้างน่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่งเพราะในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาได้มีการนำเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์มาโฆษณาชวนเชื่อการสื่อออนไลน์เป็นจำนวนมาก เมื่อไม่สามารถที่จะให้ดารานักแสดงทำการโฆษณาได้ผู้ประกอบการใหญ่ก็ใช้วิธีการจ้างผู้เล่นสื่อออนไลน์ที่มีจำนวนผู้ติดตามเป็นจำนวนมากทำการโฆษณาแทน ในกรณีดังกล่าวเครื่องช่ายของผู้ให้สัมภาษณ์ได้มีการจัดตั้งศูนย์ติดตามการกระทำความผิดผ่านสื่อออนไลน์โดยในพื้นที่โซนภาคเหนือช่วงระยะเวลาหนึ่งเดือนที่ผ่านมามีผู้กระทำความผิดไปแล้วมากถึง 200 ราย กลุ่มภาคประชาชนของผู้ให้สัมภาษณ์ในที่นี้มุ่งเน้นไปที่การโฆษณาชวนเชื่อการขายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ผ่านสื่อออนไลน์เพราะเราสามารถเห็นได้โดยทั่วไปว่าในปัจจุบันเยาวชนไปจนถึงเด็กเล็กก็ได้ใช้เครื่องมือสื่อสารหรือเล่นสื่อออนไลน์แล้วดังนั้นเมื่อมีการโฆษณาชวนเชื่อการขายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ผ่านสื่อออนไลน์อาจทำให้เยาวชนเข้าถึงสื่อเหล่านี้ได้”⁶³

“สำหรับประเด็นสิทธิการผลิตและจำหน่ายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ของประชาชน หากประชาชนได้มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นว่า ต้องการสิ่งใดในชุมชนบ้าง ย่อมเป็นเรื่องที่ดีอยู่แล้ว โดยความต้องการให้เกิดโรงงานเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์อาจจะไม่ได้เกิดขึ้นทุกชุมชนอยู่แล้ว แต่การที่ให้ชุมชนได้มีสิทธิในการตัดสินใจได้ ย่อมเป็นเรื่องที่ดีต่อชุมชน และเอื้อให้เกิดการจัดตั้งโรงงานเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ชุมชนได้ต่อไป”⁶⁴

จากบทสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นปัญหาและข้อจำกัดในหลาย ๆ ประเด็นที่เกิดจากข้อกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตี๋มแอลกอฮอล์ อาทิ มุมมอง/ทัศนคติ เกี่ยวกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ของรัฐ การผูกขาดตลาดของเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์เรื่องเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ การขายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ผ่านสื่อออนไลน์ และสิทธิการผลิตและจำหน่ายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ของประชาชน เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาข้อถกเถียงในประเด็นที่ยกตัวอย่างมานั้นตัวแสดงที่สำคัญในความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ความสัมพันธ์ดังกล่าวในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ด้วยเหตุนี้หากมองความเปลี่ยนแปลงบนความเป็นพลวัตของประเด็นนี้ก็อนุมานได้ว่าการออกกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในช่วงเวลาต่าง ๆ จนนำไปสู่กฎหมาย

⁶² สัมภาษณ์ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนคราฟเบียร์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

⁶³ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2564

⁶⁴ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ B แห่งหนึ่ง เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2564

หลายหลายฉบับในการบังคับใช้มันทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของบทบาทหน้าที่ของตัวแสดงหลักทั้ง 3 ความสัมพันธ์นั้น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวผสมปนเปไปนลักษณะทั้งการสั่งการ การบังคับ การมีส่วนร่วม การแก้ และการเรียกร้อง ซึ่งในบรรยากาศแบบนี้ผู้วิจัยจึงหมายถึงสถานะของปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดีมีแอลกอฮอล์

6.2 ปัญหาและข้อจำกัดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ในความหมายของวาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้พยายามอธิบายถึงชุดความคิดของรัฐในการออกนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเริ่มต้นจากนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์วางอยู่บนหลักการที่มีลักษณะบนลงล่าง (และมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ฉะนั้นนโยบายและเครื่องมือส่วนใหญ่ที่รัฐส่วนกลางใช้กำหนดรัฐท้องถิ่นคือการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด จากข้อเท็จจริงดังกล่าวส่งผลให้เกิดข้อมูลข่าวสารที่มักเห็นตาม ข่าว สื่อออนไลน์ หรือข้อความประชาสัมพันธ์จะเห็นการณรงค์เพื่อ “ลด ละ เลิก” เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะผูกติดกับอำนาจกฎหมายของรัฐและศีลธรรมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา หรือความเลื่อมใสศรัทธา และผูกโยงกับความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งข้อความที่มักเห็นตามข่าว สื่อออนไลน์หรือข้อความประชาสัมพันธ์เหล่านี้เปรียบเสมือนการสร้างคำหรือวาทกรรมให้กับผู้คน เพื่อควบคุมให้ผู้คนอยู่ตามครรลองคลองธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย และเป็นคนดีของสังคม โดยนัยสำคัญหากกล่าวอย่างตรงไปตรงมาก็คือการสร้างความชอบธรรมให้กับกฎหมายและนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้มีความแนบเนียนต่อการบังคับใช้ อย่างไรก็ตามวาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้ภาครัฐเป็นคนใช้อย่างเดียวไม่ แต่ในภาคประชาชนที่รณรงค์เพื่อ “ลด ละ เลิก” เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการเหมือนกัน

สำหรับประเด็นปัญหาและข้อจำกัดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปรากฏขึ้นใน 3 ตัวแสดงหลักได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน จากข้อมูลการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงบางประการเกี่ยวกับปัญหาและข้อจำกัดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ

1. “ในมุมมองของภาคเอกชนมีข้อจำกัดในการแสดงความคิดเห็นในฐานะผู้ผลิตและจำหน่ายโดยมุ่งหมายให้สังคมให้รับรู้ว่าในปัจจุบันได้มีการก่อดำเนินการของผู้ที่ขึ้นขอการดื่มที่ไม่ได้ดื่มเพื่อ

ความเมา ทั้งนี้ ได้คาดหวังว่าหากกลุ่มคน/องค์กรด้านศีลธรรม ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ที่ชื่นชอบการดื่มอาจจะมองเห็นประโยชน์และเป้าหมายเดียวกัน และร่วมกันผลักดันอย่างมีส่วนร่วมต่อไป”⁶⁵ จากบทสัมภาษณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่านโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกตรึงไปด้วยอำนาจทางศีลธรรม ดังนั้น ประเด็นปัญหาการรับฟังความเห็นระหว่างผู้ที่ชื่นชอบกับกลุ่มคน/องค์กรด้านศีลธรรมที่รุนแรง ลด เลิก มักจะมีความเห็นที่ไปในทิศทางตรงกันข้าม อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่านโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้เป็นเพียงนโยบายที่จรรยาบรรณอำนาจตัวเองในสังคมอย่างเป็นอิสระแต่ยังทำหน้าที่เป็นวาทกรรมหรือชุดความคิดที่มีผลต่อคนส่วนมากในสังคมอีกด้วย

2. ประเด็นข้อจำกัดของการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่ต้องต่อสู้กับชุดความคิดว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้องควบคุมโดยอำนาจรัฐและรัฐเองเป็นผู้กำหนดว่าควรให้ใครดื่ม แต่ในทางปฏิบัติรัฐได้ใช้วิธีการออกนโยบายแบบเหมารวมในทุก ๆ มิติ จึงทำให้เกิดกฎหมายหลาย ๆ ฉบับมาบังคับใช้ต่อผู้ประกอบการ แต่หลักความสำคัญรัฐเพียงไม่ต้องการให้เกิดการบริโภคในกลุ่มของคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เท่านั้น แต่กลับกลายเป็นว่าผู้ประกอบการจะต้องแบกรับข้อจำกัดต่าง ๆ ที่รัฐกำหนดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ซึ่งนี่คือประเด็นปัญหาว่าวาทกรรมหรือชุดความคิดที่อยู่ในการสั่งการของรัฐผ่านกฎหมายและนโยบายดังกล่าวส่งผลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยเช่นกัน จากบทสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นในข้อจำกัดและปัญหาในประเด็นข้างต้น คือ

“จากประสบการณ์แล้วได้มีการเข้าร่วมประชุม ณ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นเป็นคนกลางในการเจรจาต่อรองระหว่างหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุขกับผู้ประกอบการ แต่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ประเด็นหลักทางภาครัฐต้องการไม่ให้เกิดการบริโภคในกลุ่มของคนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งทางร้านและผู้ประกอบการมีความเห็นด้วย”⁶⁶

3. ข้อจำกัดและปัญหาจากวาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง ในกรณีนี้กฎหมายและนโยบายที่เกิดขึ้นภายใต้การกำกับควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้เป็นเพียงการสั่งการหรือการบังคับใช้เท่านั้น แต่วาทกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้หลักกฎหมายและนโยบายดังกล่าวยังเชื่อมโยงไปยังบริบทของสังคมส่วนรวมโดยชี้ให้เห็นว่าผู้ผลิตและจำหน่ายหรือนายทุนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมถึงผู้บริโภคจะต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

⁶⁵ สัมภาษณ์ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนคราฟเบียร์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

⁶⁶ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ B แห่งหนึ่ง เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2564

จากบทสัมภาษณ์พบว่า “เรื่องประเด็นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเรื่องของการเมืองอยู่แล้ว โดยการก่อตั้งโรงงานหรือบริษัทเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ รัฐบาลย่อมต้องมองถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม และมีการเรียกเก็บภาษีผ่านการคำนวณกำไร เพื่อนำภาษีมาชดเชยในส่วนที่เครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้สร้างผลกระทบต่อสังคม ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นด้วย แต่ในปัจจุบันยังคงมีกฎหมายในบางฉบับได้มีการปิดกั้นไม่ให้เกิดการก่อตัวของผู้ผลิตเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รายย่อยในสังคมไทย และมีแนวโน้มว่าจะปิดกั้นมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ ในความคิดเห็นดังกล่าวมองว่ารัฐบาลที่มาจากทางเลือกตั้งมีทิศทางในการเปิดกว้างทางโอกาสมากกว่ารัฐบาลที่มาจากพรรคการเมือง”⁶⁷

สรุป จากประเด็นปัญหาและข้อจำกัดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ นำไปสู่ข้อค้นพบในงานวิจัยที่กล่าวถึงปฏิกริยาของทั้ง 3 ตัวแสดง ได้แก่ รัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยเรียกว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ฉะนั้นในวิธีการปฏิบัติภายใต้การนำเอานโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปใช้ตัวแสดงดังกล่าวย่อมมีการตีความนโยบายดังกล่าวตามวัตถุประสงค์ของตัวแสดงนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้นำมาสู่บรรยากาศของการรณรงค์ในประเด็นเรื่อง ลด ละ เลิก ที่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรนั้นในงานวิจัยไม่ได้มุ่งอธิบายกิจกรรมการ ลด ละ เลิก หรือ กิจกรรมที่เกิดจากนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ แต่สิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบจากประเด็นนี้จะนำไปสู่การถกเถียงถึงปัญหาและข้อจำกัดที่เกิดขึ้นจากวาทกรรมดังกล่าวในนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ จากข้อมูลที่มักเห็นตามสื่อออนไลน์หรือโฆษณาจะเห็นการรณรงค์เรื่องเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่มักจะผูกติดกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา การตีตราเรื่องความดี และผูกโยงกับความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งข้อความที่มักเห็นตามสื่อออนไลน์หรือข้อความประชาสัมพันธ์เหล่านี้เปรียบเสมือนการสร้างคำหรือวาทกรรมให้กับผู้คนสมยอมภายใต้อำนาจของนโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ซึ่งรัฐเองไม่ได้ใช้วิธีการในเชิงบังคับเท่านั้น

⁶⁷ สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2564

6.3 สรุป

ตารางที่ 6.1 สรุปข้อค้นพบจากงานวิจัยประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	
ประเด็น	ข้อค้นพบในงานวิจัย
1. ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์	<ul style="list-style-type: none">■ ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อสังเกตของผู้วิจัยเห็นว่ามี 3 ตัวแสดงหลัก ได้แก่ 1.เจ้าหน้าที่รัฐ 2.ภาคเอกชน 3.ภาคประชาชน■ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นทั้งผู้เสียประโยชน์ และเป็นผู้ได้ประโยชน์ และในขณะเดียวกันก็เป็นทั้งผู้ได้และเสียประโยชน์ไปพร้อมกัน■ กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีรัฐทำหน้าที่สั่งการ กำกับ ควบคุม ตั้งแต่กฎหมายจนถึงการตั้งคณะทำงานทั้งในระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่นที่มีสัดส่วนของการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนที่น้อยเกินไป■ โครงสร้างอำนาจรัฐก่อให้เกิดปัญหาการรวมศูนย์อำนาจและการสั่งการเป็นลำดับชั้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นนี้จำเป็นต้องยอมรับกับอำนาจรัฐที่กระทำขึ้น■ กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้ครอบคลุมไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างที่ควรจะเป็น■ มีการเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายโดยให้เกิดผลอย่างแท้จริงครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในรูปแบบของการ

จำหน่าย การโฆษณา และการบริโภค มีการตั้งกลุ่ม
รณรงค์ให้เกิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ผลักดันให้มีการตรากฎหมายครอบคลุม
ประเด็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

- การออกกฎหมายและการกำหนดนโยบายเป็นลักษณะที่
ไม่หยุดนิ่งตายตัว แต่ในทางกลับกันมีความสลับไปตาม
สถานการณ์ทางสังคม แต่เป็นประเด็นปัญหาและข้อจำกัด
ของพลวัตนี้สนองต่อความเป็นจริงทางสังคมมากขึ้น
เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการนำกฎหมายและนโยบายที่
เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปตีความและบังคับใช้ซึ่ง
ในที่ย่อมเกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งทางบวก
และทางลบ โดยปัญหาดังกล่าวอาจไม่สอดคล้องกับความ
เป็นจริงกับแนวทางปฏิบัติ

6.2 ปัญหาและข้อจำกัดผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรม นโยบายการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์

- นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกตรึงไปด้วย
อำนาจทางศีลธรรม
- ข้อจำกัดของการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการที่ต้อง
ต่อสู้กับชุดความคิดว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้อง
ควบคุมโดยอำนาจรัฐและรัฐเองเป็นผู้กำหนดว่าควรให้ใคร
ดื่ม แต่ในทางปฏิบัติรัฐได้ใช้วิธีการออกนโยบายแบบเหมา
รวมในทุก ๆ มิติ จึงทำให้เกิดกฎหมายหลาย ๆ ฉบับมา
บังคับใช้ต่อผู้ประกอบการ
- ข้อจำกัดและปัญหาจากวาทกรรมนโยบายการควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคม
ในฐานะผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง
ในกรณีนี้กฎหมายและนโยบายที่เกิดขึ้นภายใต้การกำกับ
ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้เป็นเพียงการสั่งการ
หรือการบังคับใช้เท่านั้น แต่วาทกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้หลัก
กฎหมายและนโยบายดังกล่าวยังเชื่อมโยงไปยังบริบทของ
สังคมส่วนรวมโดยชี้ให้เห็นว่าผู้ผลิตและจำหน่ายหรือ

นายทุนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รวมถึง
ผู้บริโภคจะต้องรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการวิจัย

7.2 อภิปรายผลการวิจัย

7.3 ข้อจำกัดของการวิจัย

7.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (2) วิเคราะห์เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น และ (3) นำเสนอปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธภาพและพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1)แนวคิดและทฤษฎีวาทกรรมกับการวิเคราะห์วาทกรรม (2) แนวคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ (3) แนวคิดเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ และ (4) แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นองค์ความรู้ในการใช้อธิบายบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็นขอบเขตประชากร ได้แก่ องค์กรรัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นตัวแทนระดับชาติ รวมถึงองค์กรรัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นตัวแทนระดับท้องถิ่น กลุ่มภาคธุรกิจร้านค้าจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งปลีก และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเกี่ยวกับสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ (1) บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (2) เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น และ (3) ปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธภาพและพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และขอบเขตช่วงเวลาที่ทำการศึกษา โดยโครงการวิจัยเรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภายใต้ปีงบประมาณ 2564 งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งมุ่งการสังเคราะห์ข้อมูลและองค์ความรู้จากนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งใน

ภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ได้นำรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอยู่ในขอบเขตประเด็นของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะสะท้อนให้เห็นถึง บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น ตลอดจนปัญหาและข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยการนำเสนอเนื้อหาในบทนี้ ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- 7.1 สรุปผลการวิจัย
- 7.2 อภิปรายผลการวิจัย
- 7.3 ข้อจำกัดของการวิจัย
- 7.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

7.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อของการนำเสนอออกตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังต่อไปนี้

(1) เพื่อศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการศึกษาวิจัยด้วยการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์อุตสาหกรรมสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกระแสโลกาภิวัตน์ รวมไปถึงปัญหาและข้อจำกัดของนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ พบว่า นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความเป็นพลวัตและสิ้นไหลมากกว่าจะเป็นนโยบายที่ยึดติดกับการห้ามปรามเพียงอย่างเดียว แต่กลับพบว่ารัฐเองยังส่งเสริมให้เกิดการผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ภาครัฐ ซึ่งจากอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการผลิตและควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเข้มงวดมาโดยตลอด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2469 ที่ประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติสุรา พุทธศักราช 2469 ที่กำหนดภาษีการนำเข้าเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเริ่มมีพระราชบัญญัติสุรา พุทธศักราช 2493 ในการกำหนดให้มีการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเริ่มมีการกำหนดเวลาในการจำหน่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 และนำหลักการไปกำหนดกฎหมายและบังคับใช้ในเรื่องของการจราจรทางบกในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 จนในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยนอกจาก

การกำหนดเวลาจำหน่ายแล้ว ยังมีกำหนดในเรื่องของรูปแบบของข้อความคำเตือนประกอบภาพ สัญลักษณ์ของเครื่องตีแมลงกอลหรือภาพสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องตีแมลงกอล กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายหรือบริโภคเครื่องตีแมลงกอล เช่น ทางเท้า ทางรถไฟ ท่าเรือ รวมไปถึงสถานที่ราชการหรือสถานศึกษา การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การห้ามผู้ประกอบการขายเครื่องตีแมลงกอลแก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับกฎหมายเกี่ยวกับเครื่องตีแมลงกอล มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกเป็นไปในลักษณะแนวตั้งที่บทบาทของรัฐเป็นผู้สั่งการและควบคุม (Command and Control) ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่สำคัญในบทบาทของรัฐในการเป็นผู้กำหนดกฎหมายควบคุมเครื่องตีแมลงกอล ได้แก่ 1.ปัจจัยในเรื่องของภาษีและรายได้ของรัฐ 2. ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเรื่องเครื่องตีแมลงกอล 3.ปัจจัยเรื่องอุบัติเหตุ คุณภาพชีวิต และสุขภาพของประชาชน 4.ปัจจัยเรื่องเยาวชนและผลเสียของเครื่องตีแมลงกอล และ 5.ปัจจัยเรื่องการจัดจำหน่ายและการโฆษณา เป็นต้น บทบาทดังกล่าวสะท้อนให้เห็นพลังอำนาจอำนาจรัฐต่อเรื่องเครื่องตีแมลงกอลที่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่เปลี่ยนผ่านไปในแต่ละช่วงเวลา พลวัตดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงพลังอำนาจรัฐที่มีการออกกฎหมายและนโยบายเพื่อสั่งการและควบคุมเรื่องแมลงกอลอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และมีการเอื้ออำนาจและบทบาทดังกล่าวไปเกี่ยวพันกับในภาคเอกชนในลักษณะของการผูกขาดทางการค้า และภาคประชาชน ทำให้เกิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าบทบาทและความสัมพันธ์ดังกล่าวระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนเป็นบทบาทและความสัมพันธ์ร่วมกันทำงานที่มีความซับซ้อนพอสมควรเนื่องจากต้องอาศัยบริบททั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม แต่ละช่วงเวลา การร่วมมือดังกล่าวจึงมีความผสมผสานทั้งเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม ของแต่ละพื้นที่ในการกระทำการนอกเหนือจากที่จะให้กฎหมายที่ออกโดยรัฐเพียงอย่างเดียว เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการแบ่งรับแบ่งสู้กันในการปฏิบัติการในทุก ๆ มิติที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีแมลงกอล พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแมลงกอลระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563

(2) เพื่อวิเคราะห์ถึงเครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับ ด้านการควบคุมเครื่องตีแมลงกอลทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น พบว่า กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องตีแมลงกอลทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น เป็นเครื่องมือรัฐที่สำคัญ โดยรัฐได้นำนโยบายควบคุมเครื่องตีแมลงกอลของประเทศไทยมาปฏิบัติภายใต้กฎหมายหลัก 3 ฉบับหลัก ๆ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีแมลงกอล พ.ศ. 2551 ของกระทรวง

สาธารณสุข ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมมาตรการหลัก คือ การเข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ทางกายภาพ การจำกัดและควบคุม โฆษณาและการส่งเสริมการตลาดของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ โดยต่อมาได้มีการออกอนุบัญญัติย่อยตามพระราชบัญญัติดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง 2) พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ของกระทรวงการคลัง เป็นกฎหมายหลักสำหรับ มาตรการทางภาษีและราคา และระบบใบอนุญาตในการค้าสุรา และ 3) พระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522 ของกระทรวงมหาดไทย เป็นกฎหมายหลักสำหรับการควบคุมพฤติกรรมซึ่ชึ่ยานพาหนะหลังตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์

จะเห็นได้ว่า ในการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ผ่านนโยบายสำหรับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของรัฐส่วนกลางนั้น มีระบบการดำเนินงานที่มีลักษณะบนลงล่าง (Top-down) กล่าวคือ มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ไม่เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการ โดยลักษณะการดำเนินงานที่เกิดขึ้นมีการใช้เครื่องมือทางอำนาจผ่านระบบของเอกสาร (Document) ไม่ว่าจะเป็น คำสั่ง หนังสือราชการ เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งการส่งต่อข้อมูลมีลักษณะเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ระดับของนโยบาย ระดับกระทรวง ระดับกรม และระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการระดับภูมิภาคจนถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถสรุปตัวแบบเครื่องมือการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ได้ดังต่อไปนี้

1. ตัวแบบการทำงานที่เป็นลักษณะของการสั่งการและการรับคำสั่ง กลไกของการมอบหมายนโยบายอยู่ภายใต้คำสั่งทางราชการที่เป็นลักษณะการบังคับบัญชาแบบบนลงล่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เพียงแต่พร้อมใจกระทำการต่อการสั่งการนั้น ๆ โดยปราศจากการมีส่วนร่วมในระดับการกำหนดนโยบายหรือการแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง แล้วยิ่งไปกว่านั้นท้องถิ่นจะต้องแบกรับภาระต่อนโยบายดังกล่าวทั้งด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณเพื่อสนองต่อนโยบายหรือกฎหมายที่ออกโดยส่วนกลาง

2. ตัวแบบการทำงานของท้องถิ่นกับส่วนกลางของนโยบายและกฎหมายในด้านการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เต็มไปด้วยความเข้มข้นของระบบราชการที่มีขั้นตอนทำให้ยากต่อผู้ปฏิบัติงานในระดับท้องถิ่นทั้งเรื่องความเข้าใจในตัวนโยบายและการรายงานผล รวมไปถึงการจัดกิจกรรมที่ถูกกำหนดโดยส่วนกลาง

3. ท้องถิ่นนำนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติ จากข้อเท็จจริงข้างต้นเป็นไปใน 2 ลักษณะคือ 1.ลักษณะของการสั่งการ 2.ลักษณะของการขอความร่วมมือ ดังนั้น จากความสัมพันธ์นี้ระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลางจึงต้องอาศัยกลไกของภาคประชาชน

เข้าร่วมด้วยในการทำงานเชิงพื้นที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์

(3) เพื่อศึกษาข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการศึกษา พบว่า กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการผูกขาดอำนาจส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการขาดการกระจายอำนาจทางด้านกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนอื่นๆ เช่น ท้องถิ่น ประชาชน กล่าวคือ ยังขาดการกระจายอำนาจอย่างทั่วถึง ทำให้ข้อจำกัดของวาทกรรมของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ปัญหาและข้อจำกัดของความสัมพันธ์และพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปรากฏออกมาในลักษณะของตัวแสดงที่ปรากฏในการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในข้อสังเกตของผู้วิจัยพบว่ามี 3 ตัวแสดงหลัก ได้แก่ 1.เจ้าหน้าที่รัฐ 2.ภาคเอกชน 3.ภาคประชาชน โดยปัญหาและข้อจำกัดในประเด็นความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์ เกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างที่เป็นแนวคิดในการสั่งการซึ่งหมายถึงทุก ๆ กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมีรัฐทำหน้าที่สั่งการ กำกับ ควบคุม ตั้งแต่กฎหมายจนถึงการตั้งคณะทำงานทั้งในระดับชาติจนถึงระดับท้องถิ่นที่มีสัดส่วนของการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนที่น้อยเกินไป และในมุมมองของภาคประชาชนมองว่านโยบายและกฎหมายที่เป็นวาทกรรมนี้เป็นเพียงสิ่งที่รัฐประกอบสร้างขึ้นเพราะยังคงมีเหตุปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายที่รัฐควรให้ความสำคัญต่อประเด็นเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าที่จะให้ความสำคัญผ่านการสั่งการและควบคุมในเชิงกฎหมายและนโยบายเท่านั้น

7.2 อภิปรายผล

จากผลการศึกษสามารถสรุปและอภิปรายผลในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากผลการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า วาทกรรมในเรื่องของนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น สามารถแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง บุคคล กลุ่มคน หรือ องค์กรใดองค์กรหนึ่งที่ได้รับประโยชน์หรือรับผลกระทบจากกิจกรรมใดกิจกรรม

หนึ่ง⁶⁸ ในงานวิจัยนี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องเครื่องตีมี แอลกอฮอล์ ทั้งในภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาชน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

(1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Primary Stakeholders) คือกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กฎหมายและนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบทางตรง จากการวิเคราะห์เพื่อจัดความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมการนำนโยบายควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะเห็นได้ว่า ภาครัฐ เอกชน และประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจาก วาทกรรมดังกล่าว ในแง่ของการเสียประโยชน์ด้านสิทธิเสรีภาพ จากข้อกำหนดในพระราชบัญญัติ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการออกนโยบาย กำหนดมาตรการต่างๆในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน จะเห็นได้ จากตั้งแต่พระราชบัญญัติควบคุมแอลกอฮอล์มีการบังคับใช้มาได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจาก กฎเกณฑ์ที่ออกมาสร้างภาระให้กับผู้ประกอบการและผู้บริโภค(ประชาชน) รวมถึงการให้อำนาจ เจ้าหน้าที่ตีความตามดุลพินิจ ซึ่งอาจนำไปสู่การบังคับใช้ที่มีขอบเขตกว้างและไม่ชัดเจน ทำให้เกิดข้อ เรียกร้องในการแก้ไขข้อกำหนดดังกล่าวให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ในงานวิจัยนี้ สำหรับประชาชนถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะทุก ๆ กิจกรรมของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้ง ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้บริโภค รวมถึงการมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ ดังนั้น ในบทบาทและความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นภาพว่ากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์จะส่งผลโดยตรงต่อประชาชนในฐานะผู้อยู่ภายใต้กฎหมาย ในขณะที่เดียวกันประชาชนก็ เป็นผู้กำหนดนโยบายโดยแสดงถึงข้อเรียกร้องและข้อสนับสนุนผ่านกระบวนการกำหนดนโยบายของ ระบบการเมือง แต่รัฐก็ไม่ได้คำนึงถึงในเรื่องของสิทธิเสรีภาพของประชาชนในฐานะของผู้บริโภค ใน มุมมองของรัฐนั้นรัฐเองได้ตระหนักถึงโทษและพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงได้กำหนดมาตรการ ทางกฎหมายขึ้น เพื่อลดปัญหาและผลกระทบทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ ช่วยสร้างเสริมสุขภาพของ ประชาชนให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กล่าวคือ เป็นเครื่องมือในการควบคุม พฤติกรรมของประชาชน โดยการใช้อำนาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับบรรจุกัญธิ ฉลาก พร้อมทั้งข้อความคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผลิตหรือนำเข้า อำนาจในการเชิญ ข้าราชการ พนักงาน หน่วยงานรัฐ หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็น รวมถึงขอให้ยกเลิกอำนาจในการเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีในการกำหนดเวลาขาย สถานที่ห้ามขาย วิธีหรือลักษณะการขาย โดยในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างประชาชนระบุว่า ที่ผ่านมา

⁶⁸ ISO Revision Series. (2015). ความเข้าใจความจำเป็นและความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านคุณภาพ. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.isotoyou.com/index.php/article/549-intertested-party-vs-iso.html>

คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายได้อาศัยอำนาจนี้ออกอนุบัญญัติต่างๆ โดยไม่มีการสอบถามผู้ประกอบการและผู้บริโภคก่อน ทำให้เกิดภาระในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของประชาชนมากขึ้น

(2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง (Secondary Stakeholders) คือกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยอ้อม เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบทางอ้อม เช่น ภาคท้องถิ่นและภาคประชาสังคม โดย ภาคประชาสังคม (Civil society) คือ ภาคส่วนของสังคมที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลและภาครัฐกิจ ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเพื่อทดแทน เสริม หรือเติมเต็มกิจกรรมของภาครัฐและภาครัฐกิจให้แก่กลุ่มประชากรหรือภาคส่วนที่ภาครัฐหรือภาครัฐกิจเข้าถึงได้ยาก หรือ ไม่มีแรงจูงใจในการดำเนินการ กลุ่มประชากรที่ได้รับประโยชน์ จากกิจกรรมของภาคประชาสังคมมักจะเป็นผู้ที่ยากจน อาศัยใน พื้นที่ห่างไกล และประชากรกลุ่มเปราะบาง ภาคประชาสังคมยัง มีบทบาทในการสะท้อนปัญหาของประชาชนที่มีต้นทุนทางสังคม น้อยให้แก่ภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ได้มีโอกาสรับทราบ⁶⁹ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ภาคประชาสังคมในไทยที่ได้เข้ามาบทบาทในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มักเป็นกิจกรรมขององค์กรเกี่ยวกับสาธารณสุข ร่วมกับองค์กรทางศาสนา มักเป็นกิจกรรมในลักษณะของการรณรงค์ในช่วงเทศกาล และเริ่มขยายวงกว้างมายังกลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา และเข้ามาสู่ชุมชนและกลุ่มองค์กรในภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ กลุ่มที่ทำงานด้านความรุนแรงในครอบครัวและสิทธิแรงงาน เป็นต้น ซึ่งส่วนได้ส่วนเสียสำหรับองค์กรภาคประชาชนนั้น เป็นในเรื่องของภาพลักษณ์ขององค์กรในการสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับการนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการควบคุมปัญหาที่เกิดจากแอลกอฮอล์ เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ยังไม่มีองค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรส่วนท้องถิ่น ที่เข้ามาผลักดันในเชิงสนับสนุนให้มีการแก้ไขนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างจริงจัง

⁶⁹ อุดมศักดิ์ แซ่โจ้ว. (2563). องค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่และบทบาทในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย. *วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 12(1), หน้า 1-6.

ภาพที่ 7.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบังคับใช้นโยบาย

ที่มา: ผู้วิจัย

สำหรับประเด็นในเรื่องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะเห็นได้จากพลวัตของตัวบทกฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากระดับชาติถึงท้องถิ่น โดยจะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน กฎหมายเกี่ยวกับสุรานั้นพัฒนามาจากการเรียกเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการที่รัฐไทยได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการผลิตและจำหน่ายสุราอย่างจริงจัง โดยการออกพระราชบัญญัติสุราในปี พ.ศ. 2493 และเริ่มเข้าตรึงผลกระทบบกจากกรณีการดื่มสุราที่เป็นต้นเหตุของปัญหาสังคมมากมายในช่วงปี 2544 ทำให้รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติขึ้น เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และลดผลกระทบที่เกิดจากการดื่มสุรา เช่น การห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วงเวลา 05.00 น.- 22.00 น. การจำกัดเนื้อหาโฆษณาการกำหนดเขต zoning สถานบริการ การห้ามขายสุราให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี การห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันพระใหญ่ เป็นต้น

โดยหากพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย จะมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ คือ (1) การผลิตและการนำเข้าสุรา (2) การขายและจำหน่าย (3) การโฆษณา และ (4) การบริโภคแอลกอฮอล์สำหรับการควบคุมปัญหาสุราในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตไว้ 3 ประการ ได้แก่ **ประการแรก** เป็นการเน้นเป้าหมายการกำหนดนโยบายสุราเพื่อประโยชน์ของรัฐ **ประการที่สอง** เป็นการเน้นเป้าหมายการกำหนดนโยบายควบคุมอุปทานและควบคุมผลกระทบจากอุบัติเหตุจราจร และ **ประการที่สาม** เป็นการเน้นเป้าหมายการกำหนดนโยบายควบคุมปัญหาสุราเพื่อประโยชน์ด้านสุขภาพของประชาชนและสังคม จุดที่เป็นประเด็นที่สำคัญสำหรับงานวิจัยนี้ อธิบายให้เห็นถึงความพยายามที่จะรวบรวมอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายควบคุมแอลกอฮอล์ไว้ที่รัฐ จากสัดส่วนของคณะกรรมการทั้ง 3 ชุด อันได้แก่ คณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด มีข้อบกพร่องอยู่มากเนื่องจากฐานคิดการควบคุม

และสั่งการจากอำนาจรัฐผ่านตัวเจ้าหน้าที่รัฐเป็นสำคัญ ส่งผลให้ กฎหมาย ข้อบังคับ และนโยบาย ด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีการจัดตั้งคณะทำงานตั้งแต่ระดับชาติจนถึงในระดับท้องถิ่น ไม่ได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้าไปมีบทบาทอย่างจริงจังในทุกๆ ทั้งกระบวนการ ในการออกกฎหมาย ครอบคลุมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึงโดยปราศจากการรวมศูนย์อำนาจไว้ เพียงที่รัฐอย่างเดียว

ประเด็นที่ 2 เครื่องมือในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า รัฐส่วนกลางนั้น มีระบบ การดำเนินงานที่มีลักษณะบนลงล่าง (Top-down) กล่าวคือมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ไม่เกิดการ กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการ โดยลักษณะการดำเนินงานที่เกิดขึ้นมีการใช้เครื่องมือทาง อำนาจผ่านระบบของเอกสาร (Document) ไม่ว่าจะเป็น คำสั่ง หนังสือราชการ เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือ ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งการส่งต่อข้อมูลมีลักษณะเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ระดับของนโยบาย ระดับกระทรวง ระดับกรม และระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการระดับภูมิภาค จนถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นลักษณะโดยทั่วไปของการทำงานภายใต้ระบบราชการ ที่ ต้องเป็นขั้นเป็นตอน ประกอบด้วย 2 ลักษณะคือ 1.ลักษณะของการสั่งการ 2.ลักษณะของการขอ ความร่วมมือ ซึ่งในทางปฏิบัติเอง ประชาชนร่วมไปถึงผู้ประกอบการก็ไม่ได้เห็นด้วยหรือเต็มใจที่จะ ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ซึ่งก็ยังเห็นการกักตุนและดื่มสุราแม้จะมีข้อห้ามในวันสำคัญทางพุทธ ศาสนา เป็นต้น ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้วิจัยต้องการที่จะนำเสนอให้มีการลดหย่อนมาตรการ และ เปิด โอกาสให้ท้องถิ่นได้กระทำการในประเด็นเรื่องแอลกอฮอล์อย่างอิสระ เช่น การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การออกมาตรการที่เกี่ยวข้อง การรณรงค์ที่เกี่ยวข้อง หรือการกระทำการต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เป็นลักษณะที่ ส่วนกลางสั่งลงมาเพียงอย่างเดียว ฉะนั้น จะทำให้บรรยากาศเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกยึดโยงอยู่ กับบริบทของท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันออกไปทั้งในวิถีคิดและวิถีการปฏิบัติ ซึ่งงานวิจัยนี้มุ่งหวังให้เกิด การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติแบบล่างขึ้นบน (Bottom Up) ซึ่งเป็น กระบวนการโต้ตอบเชิงวิพากษ์ต่อแนวทางแบบบนลงล่าง กล่าวคือ เป็นการสะท้อนความคิดจากภาค ประชาชนไปยังรัฐ เพื่อให้เห็นความต้องการที่แท้จริงในการแก้ไขปัญหา สำหรับในเรื่องของบทบาท และความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้ว่าทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและประชาชน น้อยนักที่จะเป็นไปในลักษณะดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัย เห็นว่า ถ้าหากเกิดการผลักดันนโยบายการควบคุมเครื่องดื่ม ให้เป็น “นโยบายสาธารณะโดยสังคม” ก็ จะเป็นการส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตยรูปแบบหนึ่ง นโยบายสาธารณะของรัฐมีลักษณะจาก บนลงล่าง “Top Down Policy” ที่กำหนดมาจากรัฐบาลและมีผลบังคับใช้ให้เจ้าหน้าที่ และ

ประชาชนต้องปฏิบัติตามนี้ ถ้าไม่ปฏิบัติจะมีผลทางกฎหมายและมีการลงโทษ ซึ่งต่างจากนโยบายสาธารณะโดยสังคม ที่เป็นนโยบายจากล่างขึ้นบน (Bottom Up Policy) เอาความต้องการและความเดือดร้อนของสังคมเป็นตัวตั้ง และมีส่วนร่วมในการกำหนดว่าเราจะทำการแก้ไข/พัฒนาเรื่องนี้อย่างไร และประกาศออกมาเป็นเจตนารมณ์ร่วมกันของสังคมว่าจะมีการเรื่องนี้ ในทิศทางแบบนี้และเป็นการลงมือทำด้วยตัวเอง ไม่ต้องรอให้ใครมาสั่ง ไม่มีผลที่จะบังคับลงโทษใคร มีแต่ขอความร่วมมือเพื่อที่จะให้นโยบายนั้นๆเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะมากที่สุด

ประเด็นที่ 3 ปัญหาและข้อจำกัดของระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งพบว่า ปัญหาที่สำคัญที่สุดในงานวิจัยนี้ พบว่า นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ระบบการค้าเสรีภายในแนวคิดเสรีนิยมใหม่ ทำให้เกิดการผูกขาดและการเข้ามาแทรกแซงของรัฐในระบบเศรษฐกิจ แท้จริงแล้วตามแนวคิดของตลาดแข่งขันเสรี สินค้าและบริการควรจะถูกซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในตลาดได้อย่างเสรี การตัดสินใจผลิต ขาย หรือบริโภคควรปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของผู้ผลิต ผู้ขาย และผู้บริโภค โดยที่รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงน้อยที่สุดหรือต้องไม่แทรกแซงเลย มีเพียงในบางเงื่อนไขที่การแทรกแซงของรัฐมีความสมเหตุสมผล ได้แก่ กรณีที่มีความเสี่ยงของการผูกขาดในตลาด การมีผลกระทบภายนอก หรือการแทรกแซงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม⁷⁰ สำหรับประเด็นในเรื่องข้อจำกัดนั้นยังคงมีข้อถกเถียงในเรื่องนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระหว่างเป็นการควบคุมเพื่อ “สุขภาพ” ของผู้บริโภคหรือเป็นการควบคุม “เสรีภาพ” ของผู้บริโภคกันแน่ และเมื่อมองผ่านกรอบ เสรีนิยม-อนุรักษนิยม มาตรการห้ามจำหน่ายสุรารวมถึงการณรงค์ที่ผ่านมากำลังถูกวิจารณ์ว่าเป็นไปตามแนวคิดอนุรักษนิยมและอำนาจนิยม เนื่องจากสุราเป็นสินค้าที่แตกต่างจากสินค้าอุปโภคบริโภคโดยทั่วไป คือ มีผลกระทบภายนอกจากการบริโภคในระดับสูง ทำให้รัฐต้องเข้ามามีบทบาทและสร้างวาทกรรมเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยตามหลักเศรษฐศาสตร์สามารถอธิบายได้ว่า การที่รัฐเข้ามาแทรกแซงการซื้อขายและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในตลาด ผ่านการกำกับดูแลด้วยกฎหมาย และการเก็บภาษีสรรพสามิตเพื่อเป็นการแก้ไขผลกระทบภายนอก (correct externalities) หรือเพื่อปกป้องบุคคลที่ 3 ที่อาจได้รับผลกระทบจากการดื่มสุราของผู้อื่น ซึ่งแนวคิดการแทรกแซงตลาดโดยรัฐเพื่อแก้ไขผลกระทบภายนอกนี้เป็นหลักการเดียวกับการที่รัฐกำกับดูแลธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น โรงไฟฟ้า โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่ ที่จำเป็นต้องมีการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (HIA) และ

⁷⁰ อุดมศักดิ์ แซ่โจ้ว. (2563). มองมาตรการควบคุมสุรา นอกกรอบสุขภาพและเสรีภาพ. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2564, จาก <https://alcoholrhythm.com/udomsak-alcohol-policy/>

สิ่งแวดล้อม (EIA) ซึ่งก็คือ ผลกระทบภายนอกที่เกิดจากกิจกรรมในตลาดแข่งขันเสรีนั่นเอง การกำกับควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จึงมีความชอบธรรมในเชิงหลักการ แต่ไม่ยุติธรรมหากจะมองและมุ่งเน้นถึงเพียงแค่เรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในการใช้ชีวิต ความเป็นอนุรักษ์นิยม และอำนาจนิยม โดยมองข้ามประเด็นผลกระทบภายนอกตามแง่มุมทางเศรษฐศาสตร์ของสินค้าประเภทแอลกอฮอล์ไป ทำให้นโยบายนี้ค่อนข้างที่จะไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ ทำให้นำไปสู่เรื่องของการจำกัดเสรีภาพที่มีต่ออุปสงค์และอุปทานของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ยังพบว่า อำนาจของรัฐดังกล่าว นำไปสู่การผูกขาดอำนาจทุนกลุ่มใหญ่ ในการเป็นผู้ผลิตและจำหน่าย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในภาคธุรกิจที่ยังคงเป็นประเด็นที่สังคมถกเถียงและให้ความสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเปิดการค้าเสรีเสรี ที่รัฐเองเล็งเห็นประโยชน์เริ่มจากการออกกฎหมายกีดกันในเรื่องของมาตรฐานการผลิตความปลอดภัยของผู้บริโภค ความปลอดภัยของชุมชน รวมไปถึงเงื่อนไขที่ยากลำบากในการเริ่มธุรกิจเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ทำให้เกิดการผูกขาดตลาด เพราะมีเงินทุนใหญ่ที่จะสามารถดำเนินกิจการได้ภายใต้กฎเกณฑ์นั้นได้ นโยบายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จึงอยู่ภายใต้อำนาจของนายทุนเพียงไม่กี่กลุ่ม ซึ่งเป็นเรื่องยากที่รัฐจะยอมเป็นผู้มีส่วนเสียมากกว่าส่วนได้ในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องของ ความไม่ชัดเจนของเนื้อหากฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายห้ามโฆษณาและส่งเสริมการตลาดที่เปิดโอกาสให้มีการตีความเอื้อต่อธุรกิจและต้องตีความเป็นรายกรณี ทำให้เกิดข้อจำกัดในการกล่าวโทษผู้กระทำผิด เป็นต้น ซึ่งท้ายที่สุด สามารถสรุปได้ว่าบทบาทและความสัมพันธ์ดังกล่าวระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนเป็นบทบาทและความสัมพันธ์ร่วมกันทำงานที่มีความซับซ้อนต้องอาศัยบริบททั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม แต่ละช่วงเวลา และมีความผสมผสานทั้งเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม ของแต่ละพื้นที่ในการกระทำนอกเหนือจากที่จะใช้กฎหมายที่ออกโดยรัฐเพียงอย่างเดียว ซึ่งได้แต่หวังว่าในอนาคตจะเห็นภาพบทบาทของกลุ่มอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

7.3 ข้อจำกัดของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างในการบังคับใช้กฎหมายในระดับพื้นที่ที่มีความอ่อนแอทั้งนโยบาย โครงสร้าง องค์กรบุคลากร งบประมาณ และกลไกสนับสนุนการทำงานในระดับพื้นที่ ทำให้หน่วยงานรัฐเพิกเฉยต่อการให้ข้อมูลและไม่ได้รับความร่วมมือเพื่อนำข้อมูลไปสู่การถกเถียงและพัฒนานโยบายให้ทุกกลุ่มผลประโยชน์ได้ได้รับประโยชน์ร่วมกันในด้านของความเป็นพลวัตของกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการเปลี่ยนตัวแสดงในการปฏิบัติการในข้อกฎหมาย แต่ในความเป็นจริงนั้นยังขาดการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนใน

การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ การใช้ข้อมูล ข่าวสารในการผลักดันและพัฒนานโยบายยังทำได้อย่างจำกัด การตัดสินใจทางนโยบายผ่านทางรัฐ เท่านั้นซึ่งยังขาดกระบวนการที่สร้างเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของสังคมในวงกว้าง

7.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อมูลวิจัยนี้สามารถนำไปปรับปรุง การทำงาน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ในการทำนโยบายไปในการปฏิบัติในพื้นที่ โดยการนำไปวิเคราะห์สรุปสถานการณ์การป้องกันและ ควบคุมปัญหาที่เกี่ยวข้องจากการตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์และเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาองค์การที่ เกี่ยวข้องต่อไป ดังนี้

1) ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ไปปฏิบัติเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับปรุงและพัฒนานโยบายควบคุมการโฆษณา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อการสร้างความคิดของเนื้อหากฎหมายให้ครอบคลุมมิติ และช่องทาง ต่าง ๆ ของการโฆษณาและง่ายต่อการตีความและการบังคับใช้ แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ นักกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับนโยบายดังกล่าว

2) ควรส่งเสริมการบทบาทการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานราชการ ประชาชน เอกชนและ ภาคประชาสังคม โดยใช้แนวทางการบูรณาการเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

3) การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายของ ประเทศและส่งเสริมบทบาทของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนให้มากขึ้น เช่น บ้าน วัด โรงเรียน โรงพยาบาล ครอบครัว และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในกระบวนการนโยบาย ทั้งการพัฒนานโยบายใหม่ การบังคับใช้กฎหมาย และการนำนโยบายแอลกอฮอล์ของประเทศไป ปฏิบัติใช้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมควบคุมโรค. (2551). *พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <https://ddc.moph.go.th/law.php?law=3>
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2551). *ภาษากับการเมือง / ความเป็นการเมือง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *สัญญาวิทยา โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยมกับการศึกษารัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ : วิชาสาม.
- ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ (Globalization). สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2563. จาก http://library.senate.go.th/document/Ext1707/1707872_0004.PDF
- นิพนธ์ ชินานนท์เวช. (2561). *บทบาทภาครัฐในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จาก <http://cas.or.th/cas/wp-content/uploads/2019/04>
- นิภาวรรณ แก้วแสนทิพย์. (2561). ผลกระทบจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ต่อนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยและลาว. *โพธิวิจัย*. 2(1) หน้า 48-50.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2559). *ทุนนิยมคาสโน เซตเศรษฐกิจพิเศษจีนกับการสร้างชายแดนเสรีนิยมใหม่ในลาว*. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. (2552). สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/c74d97b01eae257e44aa9d5bade97baf/files/lawalc/001_1alc.PDF
- มีทนา พุกษะรัตนานนท์. (ม.ป.ป.). *ความหมายของสุรา*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/mjaw/mdm3/~edisp/webportal16200037530.pdf>
- โลกาภิวัตน์จากข้างล่าง: พูโกต์ บุร์ติเยอ, และอัปปาดูร์ย. สืบค้นเมื่อ 24 ตุลาคม 2563, จาก <http://midnightuniv.tumrai.com/midnighttext/0009999901.html>

วรพงศ์ ไชยฤกษ์. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์: มุมมองใหม่ในการวิจัยทางภาษาไทย.

วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ 8 (1). 135-159.

สาวิตรี อึ้งฉางค์กรชัย. (2561). รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2551-2561 ภายใต้โครงการ *Joint Assessment Mission
to Review Alcohol Control Policy and Strategy in Thailand*, สืบค้นเมื่อ 25
กรกฎาคม 2564, จาก [http://www.roadsafetythai.org/download_bookdetail-
edoc-620.html](http://www.roadsafetythai.org/download_bookdetail-edoc-620.html)

ศุภวิทย์ปัญญหาสุรา.(2563). รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2551-2561. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก
http://www.roadsafetythai.org/edoc/doc_20210418141649.pdf

สถาพร ศรีสังข์. (2564). *เกี่ยวกับพลวัตของรูปแบบและเนื้อหา*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564,
จาก <https://siamrath.co.th/n/41137>

สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ ร่วมกับ
หน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2562). *คู่มือ
การประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด*. หน้า 4-10.

อุดมศักดิ์ แซ่โจ้ว. (2563). องค์การภาคประชาสังคมในพื้นที่และบทบาทในการควบคุมเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ในประเทศไทย. *วารสารเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 12(1), หน้า 1-6.

องค์การสุรา กรมสรรพสามิต. (256). *กฎหมายเกี่ยวกับแอลกอฮอล์*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564,
จาก <https://www.liquor.or.th/law>

ภาษาอังกฤษ

Bourdieu, P. (1998). *Acts of resistance* (pp. pp-30). New York: New Press.

Dencik และคณะ (2013). อ่างโน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2559). *ทุนนิยมคาสีโน เขตเศรษฐกิจ*

Harvey, D. (2016). Neoliberalism is a political project. *Jacobin magazine*

ISO Revision Series. (2015). *ความเข้าใจความจำเป็นและความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้าน
คุณภาพ*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก

[https://www.isotoyou.com/index.php/article/549-intertested-party-vs-
iso.html](https://www.isotoyou.com/index.php/article/549-intertested-party-vs-iso.html)

Markchang, K., Chaiyasong, S., Trairatnanusorn, R., & Pitayarangsarit, S. Alcohol Legislation and Policy in CLMV Countries.

Ong, A. (2007). Neoliberalism as a mobile technology. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 32(1), 3-8.

Teresa M. Amabile, Michael G. Pratt. (2016). *The dynamic componential model of creativity and innovation in organizations: Making progress, making*

meaning. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2564, จาก

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0191308516300053>

การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2564

สัมภาษณ์ตัวแทนภาคประชาชนในการขับเคลื่อนคราฟต์เบียร์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ A เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ B แห่งหนึ่ง เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2564

สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนล่าง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564

สัมภาษณ์ร้านจำหน่ายไวน์แห่งหนึ่งในเพจออนไลน์ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2564

สัมภาษณ์สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ภาคเหนือตอนบน และตัวแทนภาคประชาชน กลุ่มขับเคลื่อนประชาชนเบียร์ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2564

สัมภาษณ์ร้านจำหน่ายไวน์แห่งหนึ่งในเพจออนไลน์ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2564

สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการจำหน่ายแอลกอฮอล์ เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2564

สัมภาษณ์สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพิษณุโลก เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2564

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ในงานวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง

บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ภายใต้ทุนสนับสนุนจาก: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับ บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ขอให้ท่านตอบข้อคำถามตามความเป็นจริงให้มากที่สุด ตอนที่ 1 แนวทางคำถามประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

- เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion Criteria) พิจารณาโดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนได้เสียในประเด็นบทบาทและความสัมพันธ์ของระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย โดยอาสาสมัครมีความเต็มใจและยินยอมให้ข้อมูลโดยสมัครใจแก่นักวิจัย
- เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria) พิจารณาโดยคำนึงถึงกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยที่ไม่สามารถยินยอมให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยด้วยความสมัครใจของอาสาสมัคร

หากมีคำถามข้อใดที่ทำให้อาสาสมัครไม่สบายใจ อาสาสมัครไม่จำเป็นต้องตอบคำถามข้อนั้น และอาสาสมัครสามารถขอถอนตัวเองออกจากโครงการวิจัยได้ตลอดเวลา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกรณีนี้ อาสาสมัครอาจต้องกรณที่จะปรึกษาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โทรศัพท์ 083-5775533

✓ ที่อยู่	หน่วยประสานงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	
EC	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	หน่วยประสานงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
โทร.	055-267000 ต่อ 7219	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อีเมล	psrucc@psru.ac.th.	ฝ่ายวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 156 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน มา ณ ที่นี้ด้วย นายสันต์ ปวนปันวัง ผู้วิจัย เบอร์โทร 0964918155

ผู้ให้สัมภาษณ์	แนวคำถามในการสัมภาษณ์
1. เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none">ในมุมมองของภาครัฐการทำงานในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบันประกอบไปด้วยหน่วยงานหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หน่วยงาน และแต่ละหน่วยงานมีบทบาทหน้าที่อย่างไรการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่ทำงานนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการประสานและร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนและประชาชนอย่างไร และองค์กรไหนมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ในการประสาน

- การทำงานของนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมแอลกอฮอล์ของรัฐมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด อะไรเป็นปัจจัยหนุนเสริม อะไรคือปัญหาอุปสรรคด้านนโยบาย
- หน่วยงานภาครัฐมีความเห็นอย่างไรต่อการใช้มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาเรื่องแอลกอฮอล์
- พัฒนาการ ลำดับของความเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานภาครัฐในการปรับเปลี่ยนบทบาทในการใช้นโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- กลไกสำคัญที่ดำรงอำนาจรัฐในการจัดการปัญหาและควบคุมปัญหาเกี่ยวกับสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คืออะไร
- ความเห็นของหน่วยงานรัฐในการมองว่านโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่งผลต่อการลดลงของจำนวนนักดื่มหรือไม่ หรือแก้ไขปัญหาด้านอื่นที่เกิดจากการดื่มได้หรือไม่ เช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรม หนี้สิน ทะเลาะวิวาท เป็นต้น
- ความเห็นของหน่วยงานภาครัฐต่อนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถบังคับใช้ร่วมกับภาคเอกชนและภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ความร่วมมือกับรัฐหรือไม่
- ในความเห็นของหน่วยงานภาครัฐ “นโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” สามารถสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพด้วยวิธีใด
- ภาคประสังคัม และเครือข่ายธุรกิจ มีส่วนร่วมอย่างไรต่อกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทอย่างไรในการกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติไปยังส่วนท้องถิ่น
- ปัญหาและข้อจำกัดของระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คืออะไร

2. ภาคประชาสังคัม

- ความหมายของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภาคประชาสังคัมมีความเห็นอย่างไร
- บทบาทและพัฒนาการของภาคประชาสังคัมต่อนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ภาคประชาสังคัมมีส่วนร่วมในการบังคับใช้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างไร ประกอบด้วยกลไกหรือขั้นตอนใดบ้าง
- ในความเห็นของภาคประชาสังคัมปัญหาและอุปสรรคในประเด็นนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอะไรบ้าง

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ภาคประชาสังคมเห็นว่าอะไร คือ สิ่งที่จะสามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับแอลกอฮอล์ได้ ▪ ภาคประชาชนมีการเคลื่อนไหวและรองรับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างไร ▪ มาตรการทางภาคประชาสังคมต่อปัญหาแอลกอฮอล์มีอยู่หรือไม่ อย่างไร ▪ ภาคประชาสังคมมีความเห็นว่านโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีประสิทธิภาพหรือไม่ ▪ การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ประชาสังคม และ เอกชนมีหรือไม่ พบปัญหาหรือข้อจำกัดอย่างไรบ้าง ▪ หากไม่มีนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภาคประชาชนมองว่าจะเกิดผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรมหรือไม่อย่างไร ▪ เครือข่ายภาคประชาสังคมมีข้อตกลงร่วมหรือมีแนวทางอย่างไรต่อประเด็นเรื่องการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ▪ การดำเนินงานของเครือข่ายภาคประชาสังคมเป็นอย่างไร ในประเด็นเรื่องแอลกอฮอล์ ▪ ปัญหาและข้อจำกัดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้ันนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้แก่อะไรบ้าง ▪ บทบาทของเครือข่ายในการมีส่วนร่วมเรื่องกระจายอำนาจและการบังคับใช้กฎหมายและข้อบังคับด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น
<p>3. เอกชนและเครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ในประเด็นเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ท่านมีความเห็นต่อนโยบายนี้อย่างไร และคิดว่านโยบายนี้มีปัญหาหรือข้อบกพร่องตรงไหนบ้าง ▪ ในความเห็นของท่านผู้ที่มีส่วนได้เสียในนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้แก่ใครบ้าง และท่านมองว่าเครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นผู้ได้เสียในนโยบายนี้หรือไม่ ▪ ท่านมีส่วนร่วมกับนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างไรบ้าง ▪ ท่านมีความเห็นว่านโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีข้อดีข้อเสียอย่างไร ▪ ในมุมมองของท่านนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพหรือไม่ ▪ ท่านมีความเห็นเกี่ยวกับนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับการแก้ไขปัญหาทางสังคมหรือทำให้จำนวนนักดื่มลดลงหรือไม่

-
- หน่วยงานของท่านมีมาตรฐานหรือบทบาทอย่างไรต่อนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์
 - ในมุมมองของท่านเห็นว่าหน่วยงานของรัฐควรแก้ไขปัญหาเรื่องการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์อย่างไร
 - ท่านคิดว่านโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เป็นอุปสรรคก่อดูรกิจของท่านหรือไม่ ถ้าเป็นท่านมีวิธีการรับมือหรือแก้ไขปัญหาวางไร
 - ท่านเห็นว่าอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้มีส่วนได้เสียในนโยบายนี้ได้ประโยชน์สูงสุดจากการใช้นโยบาย
 - ท่านคิดว่า ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ควรมีบทบาทอย่างไรในประเด็นเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์
 - เครือข่ายธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มีการปรับตัวอย่างไรในการอยู่ภายใต้อำนาจรัฐในการบังคับใช้นโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์
 - ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อการเพิ่มให้ท้องถิ่นสามารถมีอำนาจในเรื่องนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้
 - ปัญหาและข้อจำกัดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้้นโยบายการควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ คืออะไรบ้าง
-

ภาคผนวก ข หนังสือรับรองการทำวิจัยในมนุษย์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โทร 7213

ที่ สวจ. 1047/2564

วันที่ 20 กรกฎาคม 2564

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาโครงการตามมติของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ครั้งที่ 2)

เรียน อาจารย์วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์

ตามที่ ท่านได้เสนอขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โครงการวิจัยรหัส PSRU-EC 2021/027 เรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Roles and dynamics of relationships among stakeholders under discourse on alcohol control policies) นักวิจัย : อาจารย์วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์ สังกัด วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มายังคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (PSRU-EC) เพื่อขอรับพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ นั้น

ในการนี้ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ได้พิจารณาและมีมติ **รับรองแบบเร่งรัด** โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ ให้นักวิจัยปฏิบัติตามข้อปฏิบัติในเอกสารรับรองอย่างเคร่งครัด และส่งรายงานความก้าวหน้าเมื่อสิ้นสุดโครงการ หรือไม่เกิน 1 ปี หลังจากวันที่รับรอง รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

วิฑูรย์ สมบูรณ์

(นายแพทย์สมบูรณ์ ต้นสุกสวัสดิกุล)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

COA No. : 040/2021
PSRU-EC No. : 2021/027

AF 08-09/1.0

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University Ethics Committee
156 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

เอกสารรับรองโครงการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ดำเนินการให้การรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากลได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline และ International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice หรือ ICH-GCP

ชื่อโครงการ : บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
Study Title : Roles and dynamics of relationships among stakeholders under discourse on alcohol control policies
ผู้วิจัยหลัก : อาจารย์วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์
สังกัดหน่วยงาน : วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
วิธีทบทวน : แบบเร่งรัด (Expedited)
รายงานความก้าวหน้า : ส่งรายงานความก้าวหน้าอย่างน้อย 1 ครั้ง/ปี หรือ ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์หากดำเนินโครงการเสร็จสิ้นก่อน 1 ปี

เอกสารรับรอง

1. AF 01-10 เวอร์ชัน 1 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564
2. AF-02-10 เวอร์ชัน 1 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564
3. AF-03-10 เวอร์ชัน 1 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564
4. สรุปโครงการเพื่อพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เวอร์ชัน 2 วันที่ 11 กรกฎาคม 2564
5. โครงการวิจัยฉบับเต็ม Full Protocol เวอร์ชัน 2 วันที่ 11 กรกฎาคม 2564
- 6.1 AF-04-10 (สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง) เวอร์ชัน 2 วันที่ 11 กรกฎาคม 2564
- 6.2 AF-04-10 (สำหรับภาคประชาสังคม) เวอร์ชัน 2 วันที่ 11 กรกฎาคม 2564
- 6.3 AF-04-10 (สำหรับภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์) เวอร์ชัน 2 วันที่ 11 กรกฎาคม 2564
- 7.1 AF-05-10 (สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ) เวอร์ชัน 1 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564
- 7.2 AF-05-10 (สำหรับภาคประชาสังคม) เวอร์ชัน 1 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564
- 7.3 AF-05-10 (สำหรับภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์) เวอร์ชัน 1 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564
8. ประวัติผู้วิจัยหลัก (CV ศนิพร จันทบุรี) วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564
9. หลักฐานการผ่านการฝึกอบรมผู้วิจัยหลัก (Human subject protection) ศนิพร จันทบุรี วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564
10. แนวคำถามในการสัมภาษณ์โครงการวิจัย เรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัต ฯ เวอร์ชัน 1 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564
11. งบประมาณที่ได้รับ โดยย่อ (Budget) วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564

ลงนาม

(นายแพทย์สมบูรณ์ ต้นสุกสวัสดิกุล)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

วันที่รับรอง : 19 กรกฎาคม 2564
Date of Approval : 19th July 2021
วันหมดอายุ : 19 กรกฎาคม 2565
Approval Expire Date : 19th July 2022

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขดังที่ระบุไว้ด้านหลังทุกข้อ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)

หน้า 1/2

นักวิจัยทุกท่านที่ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
2. ให้ออกสารแนะนำอาสาสมัคร ใบยินยอม (และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัยหรือใบโฆษณาถ้ามี) แบบสัมภาษณ์ และหรือแบบสอบถาม เฉพาะที่มีตราประทับของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เท่านั้น
3. รายงานเหตุการณ์ ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมวิจัยใดๆ ต่อคณะกรรมการพิจารณา จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ภายในระยะเวลาที่กำหนดในวิธีดำเนินการมาตรฐาน (SOPs)
4. ส่งรายงานความก้าวหน้าต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตามเวลาที่กำหนดหรือเมื่อได้รับการร้องขอ
5. หากการวิจัยไม่สามารถดำเนินการเสร็จสิ้นภายในกำหนด ผู้วิจัยต้องยื่นขออนุมัติใหม่ก่อน อย่างน้อย 1 เดือน
6. หากผู้วิจัยส่งรายงานความก้าวหน้าหลังใบรับรองหมดอายุ และยังไม่ได้ใบรับรองฉบับใหม่ ผู้วิจัยจะต้องหยุดดำเนินการ วิจัยส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับอาสาสมัครใหม่ นับตั้งแต่วันที่ใบรับรองหมดอายุจนกว่าจะได้รับใบรับรองฉบับใหม่
7. หากการวิจัยเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยต้องแจ้งปิดโครงการตามแบบฟอร์มของคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

* รายชื่อของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ชื่อและตำแหน่ง) ที่เข้าร่วม ประชุม ณ วันที่พิจารณารับรองโครงการวิจัย (หากร้องขอล่วงหน้า)

ภาคผนวก ค ประวัติและผลงานนักวิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นายวสันต์ ปวนปันวงศ์
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Mr. Wasan Pounpunwong
2. หมายเลขบัตรประชาชน 1529900380278
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
โทรศัพท์ 055-267-000
โทรศัพท์มือถือ 096-4918-155
E-mail: reddevil_small@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จากสถาบัน	สาขาวิชา	ปีที่จบการศึกษา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	การเมืองและ การปกครอง	2557
รัฐศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	ความสัมพันธ์ ระหว่าง ประเทศ	2562
รัฐศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	บริหารรัฐกิจ	2562
รัฐศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	ทฤษฎีและ เทคนิคทาง รัฐศาสตร์	2557
ศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง)	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	ไทยศึกษา	2554

6. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ รัฐศาสตร์

7. ประสพการณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ปี (ระยะเวลา)	สถานะ	เรื่อง(แหล่งทุน)
2565	กำลังดำเนินการ	สถานศึกษากับนโยบายและมาตรการป้องกันการใช้สารเสพติดของเยาวชนในพื้นที่ชายแดน กรณีศึกษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ภายใต้ทุน ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2564	เสร็จเรียบร้อย	โครงการหลวงกับการพัฒนาสังคมและชุมชนเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของชนเผ่าตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้ทุน กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กสว.)
2564	กำลังดำเนินการ	บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภายใต้ทุน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2563	เสร็จเรียบร้อย	รัฐ สังคม ชุมชน: สถานการณ์ความเสี่ยงของเยาวชนต่อปัญหาเสพติดในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ภายใต้ทุน ศูนย์วิจัยปัญหาเสพติด คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2563	เสร็จเรียบร้อย	นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐกับการสร้างความมั่งคั่งด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้ทุน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) หน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2562	เสร็จเรียบร้อย	มาตรการป้องกันปัญหาการเล่นพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี ภายใต้ทุน ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

8. ผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่

1. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2564). การปรับตัวของธุรกิจเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ย่านถนนนิมมานเหมินท์ ภายใต้นโยบายของรัฐ ในช่วง พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2563. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 9(2), 83-103.
2. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2564). สถานการณ์การเล่นการพนันของเยาวชนในพื้นที่ชายแดนแม่สอด - เมียวดี. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 11(3), 161-183
3. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2564). การมีส่วนร่วมในการป้องกัน ลดความเสี่ยง และแก้ไขปัญหาเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของ รัฐ สังคม และชุมชน ในพื้นที่ชุมชน เขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(11), 181-198.
4. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2564). รัฐ สังคม ชุมชน: สถานการณ์ความเสี่ยงของเยาวชนต่อปัญหาเสพติดในพื้นที่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง (รายงานวิจัย). สงขลา: ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
5. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2564). รัฐชาติสมัยใหม่ อำนาจทุนนิยม การพนันชายแดน ในพื้นที่แม่สอด-เมียวดี. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 12 (1)เพิ่มเติม, 115-138.
6. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2564). สถานการณ์เกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์กรณีศึกษา ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 38(2), 214-243.
7. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2564). เกษตรแบบพันธสัญญา: รัฐ นายทุน และเกษตรกร ชายแดนแม่สอด-เมียวดี. ในงานการจัดประชุมวิชาการระดับชาติพะเยาวิจัย ครั้งที่ 10 (น.4219-4230). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
8. ภาณุพงศ์ อัจจงค์, นพรัตน์ กำวัน, นवलนภา หอมสิงทอง, รัตนาภรณ์ แก้วเข้ม และวสันต์ ปวนปันวงศ์ (2564). การยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ศึกษาพื้นที่ : บ้านเนินตุม ตำบลเนินเพิ่ม อำเภอนครไทย. *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 10 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3 วิทยาการจัดการวิชาการ 2021 “นวัตกรรมการวิจัยสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก”* (784-782). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

9. ธนิตพงษ์ แก้วชูเชิด, อีระพงษ์ ดีเยี่ยม, โสภณ จ้อยโหมต, เสกสรร น้อยนวล และวสันต์ ปวนปันวงศ์ (2564). การพัฒนาความเป็นเมืองกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ศึกษาพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัด พิษณุโลก. *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 10 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 3 วิทยาการจัดการวิชาการ 2021 “นวัตกรรมการวิจัยสู่การยกระดับเศรษฐกิจฐานราก”* (793-801). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
10. วสันต์ ปวนปันวงศ์ และภานุวัฒน์ พุจักรคำ. (2563). ครู – ศิษย์: ความสัมพันธ์แบบอำนาจนิยม ความมีขอบเขตของการถ่ายทอดองค์ความรู้. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9 (3), 246-259.
11. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2563). การศึกษาประเด็นทางนโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษา พื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 9(2), 138-182.
12. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2563). มาตรการและแนวทางการป้องกันปัญหาการเล่นพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่ชายแดนแม่สอด – เมียวดี. *วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 9(1), 168-193.
13. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2563). การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในประเทศเมียนมา: พัฒนาการชุมชนเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 11 (2), 195-218.
14. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2563). นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐกับการสร้างความมั่งคั่งด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ถนนนิมมานเหมินท์ จังหวัดเชียงใหม่. *การประชุมวิชาการสุราระดับชาติ ครั้งที่ 11*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาปัญหาสุรา. (Poster Presentation)
15. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2563). รัฐตลาด: มุมมองความคิดผ่านทุนนิยมชายแดน. *การประชุมวิชาการระดับชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: ศิลปศาสตร์วิชาการครั้งที่ 1*. (น.220-230) เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
16. ปนัดดา พวงบานชื่น, เดชาวัต พูลศิริ, พีรตน์ โสมนัสแสง, สุชาครีภ เพชรสุข และวสันต์ ปวนปันวงศ์. (2563). การเตรียมความพร้อมระบบโครงสร้างพื้นฐานในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อรองรับแผนยุทธศาสตร์พิษณุโลก 2020 กรณีศึกษาเขตพื้นที่อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัด พิษณุโลก. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 1 (2), 69-87.

17. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2563). รายงานไทยภายใต้นโยบายการนำเข้าแรงงานต่างชาติของประเทศ สิงคโปร์. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 1 (2), 21-38.
18. วสันต์ ปวนปันวงศ์ และ รตา อนุตรรงค์กุล. (2563). การช่วงชิงความหมายอำนาจสถาปนาใน รัฐธรรมนูญบนเส้นทางการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านเส้นทางและนโยบายของพรรคอนาคตใหม่. *ในงานการจัดประชุมรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 10*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
19. สิทธิชัย มีบุตร, เจษฎาภรณ์ รัตน์, นัทธมน แก้วคง, ญัฐกิตต์ วัฒนวานิชย์, เสรี ศรีเทศ และวสันต์ ปวนปันวงศ์ (2563). ความเข้าใจเกี่ยวกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี 2562 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก. *ในงานการจัดประชุมรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 10*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
20. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2562). *มาตรการป้องกันปัญหาการเล่นพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่ ชายแดนแม่สอด-เมียวดี* (รายงานวิจัย). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
21. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2562). การย้ายถิ่นระหว่างประเทศกับสถานการณ์แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 8 (2), 248-265.
22. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2561). ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง: การเปลี่ยนแปลงของสังคมเกษตรกรในการทำเกษตรแบบพันธะสัญญาในพื้นที่ชายแดนไทย-เมียนมาร์. *วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช*. 31 (2), 44-64
23. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2561). สิทธิการศึกษาของเด็กไร้สัญชาติ กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 9 (2), 123-156.
24. วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2560, เมษายน). การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย: บทสรุปการปฏิรูปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.). ในการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ครั้งที่ 1 "The 1st National Graduate Conference on Political Science and Public Administration 2017". (น.21-47). เชียงใหม่: คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

25. วสันต์ ปวนปุ่นวงศ์. (2560). การพัฒนาพื้นที่ชนบทให้กลายเป็นเมือง กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยว ดอยม่อนแจ่ม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 8 (2), 55-80.
26. วสันต์ ปวนปุ่นวงศ์. (2559). การแปลงเพศในบริบทของความหลากหลายทางเพศกับมุมมองที่เห็นต่างระหว่างวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 5 (1), 77-86.
27. Pounpunwong, W. (2015). Social Change of Farmers in Contract Farming Agriculture under ACMECS in Myawaddy Province, Republic of the Union of Myanmar. *In Greater Mekong Sub Region Studies Center Chiang Mai University*. (107-120). Chiang Mai: Faculty of Political Science and Public Administration Chiang Mai University.